

פנינים לשבת

ממעייני היהדות

פרשת "מטות מסעי"

כ"ח בתמוז תשע"ג, 06/07/201

מוקדש לע.ג. בתנו היקרה

אודליה פינקלר ע"ה

בת זהבה ושמעון תורג'מן יבדלא"ו
נלב"ע ביום שלישי כ"ו סיון תשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

ליקט וערך:
שמעון תורג'מן

תשפנאים	באר-שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים
19:31	19:29	19:21	19:28	19:13
20:32	20:31	20:35	20:33	20:30

כניסת שבת

יציאת השבת

תוכן העניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת מטות – מסעי – על הפרשה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	8
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	18
4 .	בין אדם לחברו	31
5 .	במעגל השנה היהודית, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	33
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	65
7 .	החיים הבריאים	70
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה לפני שנים	76
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה	86
10 .	רשימת פרסומי גמ"ח תורג'מן בנושא מעגל השנה ובנושא מעגל החיים של היהודי	בכריכה האחורית

לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה , נא לפנות לדוא"ל: h-tourjy@smile.net.il

1- פרשות מטות – מסעי – על הפרשות:

1.11. נתונים על פרשת מטות

פרשת מטות היא פרשת השבוע התשיעית בספר במדבר. פרשת מטות מתחילה בפרק ל' פסוק ב' ומסתיימת בפרק ל"ב פסוק מ"ב. בפרשת מטות יש 112 פסוקים.

1.12. נתונים על פרשת מסעי

פרשת מסעי היא פרשת השבוע העשירית והאחרונה בספר במדבר. פרשת מסעי מתחילה בפרק ל"ג פסוק א' ומסתיימת בפרק ל"ו פסוק י"ג. בפרשת מסעי יש 132 פסוקים.

1.1. נתונים על שתי הפרשות המחוברות – מטות–מסעי

פרשות מטות מסעי הן פרשות השבוע התשיעית והעשירית בספר במדבר (הן הפרשות האחרונות בספר במדבר. השנה הן פרשות מחוברות ונקראות יחד השבת פרשות מטות מסעי מתחילות בפרק ל' פסוק ב' ומסתיימות בפרק ל"ו פסוק י"ג. בשתי הפרשות יחד יש 244 פסוקים.

1.21. . תוכן פרשת מטות

א . משה רבנו מכנס את ראשי המטות (נשיאי השבטים) ומסביר להם את דיני הנדרים והשבועות

ב . מלחמת מדיין: בני ישראל יוצאים למלחמה מול מדיין כדי לנקום את חטאי מדיין כנגד ישראל. לאחר תיאור המלחמה מפורטת באריכות חלוקת השלל והקדשת חלק ממנו לה'. כאן בא גם הציווי על טבילת כלים.

ג . פרשת בני גד ובני ראובן: בני שבט גד ושבט ראובן מבקשים ממשה לקבל נחלה בעבר הירדן המזרחי ולא בארץ ישראל שממערב לירדן. למרות הסתייגות ראשונית

מקבל משה את בקשתם לאחר שהם מתחייבים להשתתף במלחמת כיבוש ארץ ישראל מידי עמי כנען.

1.22 . תוכן פרשת מסעי

פרשת מסעי היא למעשה הפרשה האחרונה העוסקת בסיפור מסע בני ישראל במדבר סיני (ספר דברים רובו ככולו נאומי סיכום של משה רבנו). לפיכך היא מכילה סיכום של המסע והכנות אחרונות לקראת הכניסה לארץ ישראל.

- רשימה מפורטת של התחנות בהן חנו בני ישראל במהלך המסע. הרשימה בנויה לפי התבנית "ויסעו מ... ויחנו ב...", ויש קהילות שבהן קוראים אותה במנגינה מיוחדת.
- ציוויים לקראת הכניסה לארץ:
- ציווי על השמדת עבודת האלילים בארץ ישראל
- תיאור גבולות הארץ
- מינוי נשיאים לשבטים
- הכנת ערי מקלט וערים ללווים, ודיני רוצח בשגגה
- השלמה לפרשת בנות צלפחד: בני שבט מנשה מתלוננים שהעברת נחלת צלפחד לבנותיו עשויה להביא לכך שהחלה תעבור לשבט אחר. ה' מקבל את טענתם ומחייב את בנות צלפחד להינשא לגברים מבני שבטן בלבד.

1.1 . ההפטרה

ברוב השנים כמו גם השנה קוראים את פרשת מטות ביחד עם פרשת מסעי אז מפטירים בהפטרת פרשת מסעי, שהיא הפטרה השנייה של תלת דפורענותא – "שמעו דבר ה'" בספר ירמיהו, מפרק ב' פסוק ד' עד סוף הפרק (פסוק כ"ח). חלק מהקהילות (אשכנז) מוסיפים את פסוק ד' מפרק ג' " הלא מעתה קראתי..." והספרדים מוסיפים גם את הפסוקים א', ב' מפרק ד' "אם תשוב ישראל...."

במיעוט השנים בהם קוראים את פרשת מטות בפני עצמה אז היא נקראת בשבת הראשונה של תלת דפורענותא, ולכן מפטירים בספר ירמיהו, מפרק א' פסוק א עד פרק ב' פסוק ג. זו נבואת ההקדשה של ירמיהו, ובה נאמר לו שהוא עתיד לנבא על חורבן בית המקדש ועל חטאי ירושלים.

1.4 . תקציר מהנושאים בהם עוסקות פרשות מטות – מסעי

1.41 . פרשת מטות עוסקת בחמישה נושאים עיקריים:

א. משה רבנו מכנס את ראשי המטות (נשיאי השבטים) ומסביר להם את דיני הנדרים והשבועות, על מנת שילמדו את בני ישראל, ככלל לא רצוי לידור נדר או להישבע היות ויש כח לשבועה ואי קיומה מהווה עבירה. ישנם מקרים בהם יש כח בידי בית הדין להתיר את הנדרים. בנוסף אב רשאי להפר את נדרי ילדיו.

ב. בפרשה הקודמת, פרשת פינחס, הוגדרו בני מדיין כאויבים ("כי צוררים הם לכם") לישראל בגלל הנזק הקשה שגרמו להם. עתה מצווה ה' את משה, לפני מותו, לנקום את נקמת ישראל במדיינים.

ג. משה רבנו מגייס שניים עשר אלף חיילים, אלף מכל שבט, מכאן לקחו יאיר לפיד ונפתלי בנט את המושג של "שוויון בנטל". משה מעמיד בראשם את פינחס בן אלעזר הכהן, הלוקח עמו אל הקרב את ארון הברית, ואת חצוצרות התרועה. בדומה למבצע עופרת יצוקה בה מפקדי ורבני הרבנות הצבאית היו עם הכוחות הלוחמים. עם ישראל מנצח בקרב את מדיין, והורג את כל הזכרים ואת חמשת מלכי מדיין וכן את בלעם הרשע. לוחמי ישראל לוקחים כשלל את הנשים, הילדים והרכוש ומביאים אל מחנה ישראל. משה כועס על בני ישראל בכך שהשאירו בחיים את בנות מואב הבוגרות שהרי הן החטיאו את בני ישראל ומצווה להורגם.

ד. משה מגדיר את הקריטריונים לחלוקת השלל: מחצית מהשלל הולך לאנשי הצבא שנלחמו, והחצי השני לכל עם ישראל. בנוסף, מן הלוחמים יש לקחת מכס ללויים בסך פריט אחד על כל חמש מאות פריטים (2 פרומיל) ואילו משאר העם פריט אחד על כל 50 פריטים (2 אחוז). מקור המילה "אחוז" נמצא בפרשתנו שנאמר "וּמִמְחֻצַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּקַּח אֶחָד אֶחָז מִן הַחֲמִשִּׁים". מפקדי הצבא מיוזמתם הביאו תרומה למשכן כאות תודה לקב"ה על כך שהמלחמה הסתיימה ללא נפגעים.

ה. לשבטי גד וראובן היה מקנה רב (צאן ובקר) הם פונים למשה בבקשה להשאיר להם את כנחלה את עבר הירדן המזרחי (ממלכות סיחון האמורי ועוג מלך הבשן לאחר שנכבשו) היות ובחבל ארץ זה היה שטחי מרעה רב למקנה. משה כועס על בקשתם וטוען בפניהם האחיכם, יבאו למלחמה, ואתם, תשבּו פה"???. ההסכם עימם היה שבני גד וראובן יהיו בחזית הכח הלוחם (כח החלוצי בלשון התורה) ורק לאחר שחרור כל ארץ ישראל המערבית יקבלו את השטח שביקשו. "ויאמר אליהם משה, אם תעשוּן את הדבר הזה: אם תחלצו לפני ה', למלחמה. ועבר לכם כל חלוצי את הירדן, לפני ה', עד הורישו את איביו, מפניו ונכבשה הארץ לפני ה', ואחר תשבּו והייתם נקים מה', ומישראל; והיתה הארץ הזאת לכם, לאחזה לפני ה'."

1.42 . פרשת מסעי עוסקת בחמישה נושאים עיקריים:

א. בפרשת מסעי מתוארים בקצרה ארבעים ושתים המסעות (קטעי הדרך) שעברו בני ישראל מיום צאתם מארץ מצרים עד הגיעם לערבות מואב בסמוך לנהר הירדן, כהכנה לחציה לחלקת המערבי של ארץ ישראל. קודם הכניסה לארץ מזהיר הקב"ה את משה שיאמר אל בני ישראל שחובה עליהם לבוא ולרשת את הארץ, להשמיד את הפסלים וכל סוגי העבודה זרה שימצאו בארץ. בנוסף עליהם לגרש את כל יושבי הארץ אחרת "ואם לא תורישו את ישבי הארץ, מפניכם והיה אשר תותירו מהם, לשבים בעיניכם ולצנינים בצדיכם; וצרתו אתכם על הארץ, אשר אתם ישבים בה."

אנו מכירים כיום חלק מהמקומות בהם חנו בני ישראל כמו "רפידים", נמצא בסני ושם היה בסיס גדול של חיל אויר לפני החזרת חצי האי סיני במסגרת הסכמי השלום עם מצרים. "יִטְבַּתְּחָ" קיבוץ של המפורסם בעיקר במחלבות שלו (שוקו יוטבתה עושה לי את היום), הקיבוץ הוקם בשנת 1957 על ידי קבוצת צעירים במסגרת הנח"ל. "עֲבֹרְנָה", עין עברונה הנמצא כ-20 ק"מ מצפון לאילת והמפורסם בדקלי הדום שצומחים בו. "אֵבֶת" עיר (!!!) נמצאת ליד כביש הערבה באיזור חצבה, ישוב שהוקם בשנת 1867 ביישוב גרים פחות מ-20 תושבים.

ב. בפרשה מופיע לראשונה בפירוט רב גבולות ארץ ישראל אשר בני ישראל אמורים לרשת על בסיס ההבטחה שנתנה לאבותינו אברהם יצחק ויעקב "וזאת הארץ, אשר תפל לכם בנחלה, ארץ פִּנְעוּן, לְגַבְלֵתִיָּהּ". הפרוט הוא מדויק שעד היום אנו יכולים להכיר את המקומות המוזכרים. תיאור הגבול מתחיל מים המלח ומשם דרומה עד לאילת. כשהגבול הוא מול ארץ אדום (דרום ירדן, ערב הסעודית). "וְהָיָה לָכֶם פְּאֵת נֶגֶב מִמִּדְבַּר צֹן, עַל יְדֵי אֲדוּם; וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל נֶגֶב, מִקְצֵה יַם הַמֶּלַח קִדְמָה." מאילת עולה הגבול צפון מערב דרך מעלה העקרבים ודרך הישוב קדש ברנע (נמצא כיום מדרום לניצנה על קו הגבול עם מצרים) עד איזור העיר ימית לשעבר לישובים חצר

אדר ועצמונה (עד לפני מספר שנים היה בגוש קטיף יישוב ומכינה קדם צבאית בשם עצמונה/בני עצמון). כשהגבול הוא מצרים. ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבנים, ועבר צנה, והיה (והיו) תוצאתיו, מנגב לקדש ברנע; ויצא חצר אדר, ועבר עצמנה. ונסב הגבול מעצמון, נחלה מצרים; והיו תוצאתיו, הימה. "מאיזור ימית הגבול הוא הים התיכון כנראה עד ראש הנקרא (הר ההר) וגבול ים, והיה לכם הים הגדול וגבול; זה יהיה לכם, גבול ים." הגבול הצפוני נמתח מהים התיכון באיזור דרום לבנון עד לעיר חמת שיש המזהים אותה עם אנטיוכיה הקדומה, דמשק שבסוריה, "וזה יהיה לכם, גבול צפון: מן הים, הגדל, תתאו לכם, הר החר, תתאו לבא חמת; והיו תוצאת הגבל, צדדה. ויצא הגבל זפרנה, והיו תוצאתיו חצר עינן; זה יהיה לכם, גבול צפון." משם יורד הגבול שוב דרומה כשים כנרת נמצא ממערבו של קו הגבול. "והתאיתם לכם, לגבול קדמה, מחצר עינן, שפמה. וירד הגבל משפם הרבלה, מקדם לעינן; וירד הגבל, ומחה על כתף ים פנרת קדמה." ולבסוף הגבול יורד לאורך הירדן בחזרה לים המלח. "וירד הגבול הירדנה, והיו תוצאתיו ים המלח."

כל נושא הגבולות מעניין בעיקר בכל הקשור למצוות "התלויות בארץ". כיודע ישנם מספר מצוות שלא חייבים לקיים בחוץ לארץ כגון תרומות ומעשרות, הפרשת חלה, ביכורים ועוד. במשנה ובגמרא ישנם דיונים ארוכים ומחלוקות האם סוריה נחשבת בגבולות הארץ וחלים עליה המצוות או לא. הסיבה לדיונים והמחלוקות נובעות מהוויכוח בין החכמים מהם הגבולות: האם כפי שמתוארים בפרשתינו או הגבולות בזמן דוד המלך ובתקופת החשמונאים בהם גבולות הארץ כללו את סוריה, ירדן ועד עירק. לאחר מלחמת ששת הימים בה שחררנו את רמת הגולן פסק הרב גורן שיש להתייחס לרמת הגולן כמו לארץ ישראל, ידוע גם ספרו של אשתורי הפרחי (על שמו רחוב בצפון תל אביב) בשם "כפתור ופרח" הדין בגבולות הארץ ובדינים החלים רק בארץ ישראל

ג. הקב"ה מורה למשה להנחות את בני ישראל לגבי חלוקת הארץ לשבטים השונים (כזכור על פי גורל כשכל שבט מקבל שטח בהתאם למספר הנפשות שבו). כאשר קמה מדינת ישראל הקימו את המועצות האזוריות לפי מיקומי השבטים וכל מועצה קיבלה שם כגון "מועצה אזורית מטה זבולון" (אזור חיפה), "מועצה אזורית מטה אשר" (מערב הגליל) שמו של נשיא שבט אשר היה "וּלְמִטָּה בְּנֵי אֲשֶׁר, נָשִׂיא אַחִיהוּד, בֶּן שְׁלֹמִי" ולכן אנו מוצאים את העיר שלומי ואת צומת אחיהוד באזור של המועצה האזורית מטה אשר. גם גוש דן נקרא על שם שבט דן שבאזור זה הייתה נחלתו (בהמשך נדד שבט דן צפונה (נחל דן, קיבוץ דן מסעדת "דג על הדן") ליד דיזנגוף סנטר מצידו המערבי ישנו רחוב בשם בוקי בן יוגלי שהיה שמו הספרותי של הסופר והרופא יהודה לייב קצנלסון) ושוב שם זה לקוח מפרשתינו "וּלְמִטָּה בְּנֵי דָן, נָשִׂיא בְּקִי, בֶּן יִגָּלִי".

ד. הקב"ה מורה לכל שבט ושבט שלאחר קבלת הנחלה שלהם יקצו שטח לשבט לוי, שלא קיבל נחלה בארץ, אלא פוזר בין השבטים השונים. בנוסף ניתנת הנחיה לקבוע 3 ערים בארץ ישראל המערבית ושלושה ערים בארץ ישראל המזרחית (עבר הירדן) כערי מקלט אליהם ינוסו הרוצחים בשגה (ללא כוונת זדון). רוצים בשגה אלו ברחו מפחד נקמת הדם של קרוב המשפחה

של הנרצח וכאשר היה מגיע הרוצח בשגגה לעיר המקלט אסור היה לגואל הדם לפגוע בו. ועד מתי היה נשאר הרוצח בשגגה בעיר המקלט? ועל כך עונה התורה " וַיָּשָׁב בָּהּ, עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל". כידוע כל שנה ביום הכיפורים היה הכהן הגדול מנכנס לקודש הקודשים ומתפלל על עם ישראל ובמידה ותפילתו לא היתה מתקבלת אזי היה מת. לכן מספר המדרש שכל שנה לפני הימים הנוראים היתה שולחת אם הכהן הגדול מטעמים (ארוחות שחיתות) לרוצחים בשגגה על מנת שלא יתפללו למותו של בעלה.

ה. בסוף הפרשה באים אנשים בני שבט מנשה למשה בטענות על הסיפור של בנות צלפחד. כזכור משבוע שעבר הקב"ה בסדיר את נושאי הירושה. לפי זה יוצא שאם בת שבט תתחתן עם בן שבט אחר אזי הנחלה תעבור לשבט של הבעל וייצא ששטח הנדל"ן של כל שבט יקטן/ יגדל ללא קשר ליחוס התחילי של השבט " וַיֹּאמְרוּ, אֶת אֲדֹנֵי צְוָה ה', לְתֵת אֶת הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּגוֹרֵל, לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל; וְאֲדֹנֵי, צְוָה בַּה', לְתֵת אֶת נַחֲלַת צֶלְפָּחַד אָחִינוּ, לְבָנָתָיו. וְהָיוּ לְאָחֵד מִבְּנֵי שְׁבַטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, לְנָשִׁים, וְנִגְרָעָה נַחֲלַתְּ מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ, וְנוֹסַף עַל נַחֲלַת הַמָּטָה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם; וּמִגֹּרֵל נַחֲלַתְנוּ, יִגְרָע. וְעַל כֵּךְ עוֹנָה מֹשֶׁה בְּשֵׁמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה שְׁטַעֲנַת אֲנָשֵׁי מְנַשֶּׁה צוֹדֶקֶת וְעַל בְּנוֹת צֶלְפָּחַד לְהִתְחַתֵּן עִם מִי שְׁרוּצוֹת וּבִתְנָאֵי שִׁיחֵי מִהַשְּׁבֵט " לְטוֹב בְּעֵינֵיהֶם, תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים: אֵךְ, לְמִשְׁפַּחַת מָטָה אֲבֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים" המטרה לשמר את חלוקת הארץ. " לְמַעַן, יִירָשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אִישׁ, נַחֲלַת אֲבֹתָיו. וְלֹא תִסָּב נַחֲלָה מִמָּטָה, לְמָטָה אַחֵר: כִּי אִישׁ, בְּנַחֲלָתוֹ, יִדְבֶּקוּ, מִטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

פרשת מסעי מסיימת את ספר במדבר.

חזק חזק ונתחזק

לקח טוב מהפרשה

2.1 . "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי. סיפורו של מסע שורשים / ר' משה רוט

בשנת 1978 פירק הרמטכ"ל רפאל איתן – רפול את הלהקות הצבאיות בטענה שהן כבר אינן ממלאות את ייעודן המקורי – להופיע בפני החיילים ולבדר אותם. אולם, בשנת 1985 קמו הלהקות הללו לתחיה וחזרו להופיע. אחד משיריה של "להקת פיקוד דרום" הוא "ויסעו ויחנו" (מילים: תלמה אליגון רוז, לחן: קובי אושרת), שיר העוסק במסעות בני ישראל ובקורותיהם במדבר במשך 40 שנה.

בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה הֵם אָרְזוּ אֶת הַבַּל
וַיֵּצְאוּ בְּעַם כְּבֹד לְמַסַּע לַיְלִי גָדוֹל
הַבֶּצֶק עוֹד לֹא נִחְמַץ
וְהַצֶּאֱן בְּשׁוֹט הוֹאֵץ
אֵל לִוְעוֹ שֶׁל הַמְדָּבָר
וְאֵל הַחֹל...
וַיֵּסְעוּ וַיִּחְנוּ
וַיֵּסְעוּ וַיִּחְנוּ
וְעָמוּד עֲנָן בַּיּוֹם
וְעָמוּד שֶׁל אֵשׁ בַּלַּיִל
אֶת הַדֶּרֶךְ סַמְנוּ לְיִשְׂרָאֵל.

...אֲרַבְּעִים שָׁנָה וַיֵּסְעוּ וַיִּחְנוּ
אֲרַבְּעִים שָׁנָה מְדָבַר זֶה בְּכֹל לֹא תַעֲנוּג
בְּשֶׁלֶכְנֵעַן הֵם עָלוּ
כִּי שְׂמֵחוּ וְצָהְלוּ
וְהוֹרִישׁוּ לָנוּ אֶת הַצִּיּוֹנוּת.

פרשיות השבוע "מטות" ו"מסעי" חותמות את החומש הרביעי חומש "במדבר", אשר כשמו כן הוא – עוסק במסעות בני ישראל במדבר. פרשת מסעי מפרטת את כל מסעות בני ישראל במדבר באופן ארכני ומדוייק כגון (במדבר לג):

(יח) וַיִּסְעוּ מִחֲצֵרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרֵתְמָה:

(יט) וַיִּסְעוּ מֵרֵתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרֵמֶן פְּרִיץ:

(כ) וַיִּסְעוּ מֵרֵמֶן פְּרִיץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה:

(כא) וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרֶסֶה:

וזו רק רשימה קצרה וחלקית מתוך 42 מסעות...

בחלק מן האתרים, מעלים לנו שמות המקומות זכרונות קשים, שאותם עלינו לשמור בעם ולזכור את ליקחם כגון: הַעֲרָבָה (חטא בעל פעור), וַחֲצֵרֹת (מעשה קורח ומחלוקתו) וְדִי זָהָב (חטא העגל) ועוד... (דברים א, א וברש"י).

אולם, מה לקח וזכרון יש לנו ברוב המסעות והחניות שהינם "סתמיים" לכאורה. מדוע התורה טורחת ומונה אותם! מה חשיבות יש להם?

רש"י העלה את מסלול ההליכה של בני ישראל על מפה ועל לוח זמנים וגילה,

שבמשך השנה הראשונה עשו בני ישראל 14 מסעות ובשנה האחרונה, 8 מסעות

נוספים. מכאן יוצא, שבמשך 38 השנים אותם "בילוי" בני ישראל במדבר ב"עונש"

בגלל חטא המרגלים, הם עשו רק 20 מסעות. רוב הזמן הם חנו במקום קבוע ולמדו תורה מפיו של משה רבנו.

צא ולמד, עד כמה ריחם עליהם הקב"ה בחסדו ולא טרטר אותם במסעות סרק

והמתיק להם את גזירת הנדודים במדבר.

גם הרמב"ם, מציע לנו ללמוד את קורות בני ישראל במדבר מול מפה. רק כך נבין

שבני ישראל נדדו במדבר, הרחק ממקום ישוב, ללא מים וללא כל אפשרות של

חקלאות.

רק כך נוכל להבין את גודל הנס של קיום עם ישראל במדבר במשך ארבעים שנה רק

בעזרת ה-מֶן מִן הַשָּׁמַיִם, המים מן הבאר הניסית צילם המגן של ענני הכבוד... (מורה

נבוכים ג, נ). קיום בעזרת "חבילת זהב" האלוקית שכללה: חיים (קיום) וניסים, חירות

ותורה. ואפילו ביגוד ובריאות, ככתוב: "שְׁמֹלֶתְךָ לֹא בִלְתָה מֵעֲלֶיךָ וְרִגְלְךָ לֹא בְצֵקָה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה" (דברים ח, ד).

הרב הירש, ממשיך את גישתו של הרמב"ם וקורא לנו לצאת לצאת למסע שורשים בשטח, כדי שנוכל לראות, לחוות ולהבין במו עינינו, את גודל הנסים. ראוי שהדורת הבאים יכירו ויזכרו את מה שאירע לאבותינו במדבר. ואולי לכן הזכירה התורה את מפת המסעות, בתקווה שעקבות נדודי אבותינו במדבר נשתמרו במקומות אלה. כך יוכלו הדורות הבאים לבקר את המקומות האלה, כי שם נתגלה ה' בפלא הנהגתו במדבר, ושם נודע שה' שוכן בארץ (מעמד הר סיני).

עובדה זו נתגלתה בדברי העם, ובניהם (אנחנו...) יוכלו לשוות אותה לנגדם (לחוות אותה) במקום ההתגלות עצמה. עצם מראה הישימון הזה שאין בו לא לחם ולא מים, והוא כה גדול עד שגם שיירה חייבת לכלכל את מעשיה בזהירות, ועליה למנות את הימים שתספיק לה הצידה לדרך – והנה עם שלם, הכולל לפחות שנים וחצי מליון נפש, חי שם ארבעים שנה – עצם מראה המקומות האלה במדבר היה בו כדי להעיד על המהות האלוהית של דברי ימי ייסוד ישראל! (על פי רש"ר הירש, שם, פס' א).

ואת זה לומדים מכל מסע ומסע. כאן, שום מסע אינו "סתמי". ובהשאלה, בעזרת חלק ממילות השיר "למדבר" (מילים: חיים חפר, לחן: סשה ארגוב), נוכל לומר שהמסר של פרשת המסעות לבן דורנו הוא:

לך, לך למדבר
הדרך יובילו...
למדבר
ארץ לא מים...

לך אל המדבר, אל "ארץ לא מים", אל המדבר אשר הוא "לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשותות" (במדבר כ, ה), אל המדבר "הגדל והנורא, נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים" (דברים ח, טו). לך לשם. ורק כאשר תהיה שם, תוכל באמת להבין את גודל השגחת ה' על עם ישראל ואת חסדו...

וממסע השורשים הפיזי, אל מסע השורשים הרוחני. כאן המקום לשאול ולברר, מהי משמעותה של הדרך. האם אני צריך להיות ממוקד אך ורק ביעד ובמטרה ולראות בדרך רק אמצעי זמני וכורח המציאות, או שמא יש משמעות גם לכל צעד ולכל תחנה, לכל מסע ולכל חניה.

ידועה אמרתו של רבי נחמן מברסלב: "לכל מקום שאני הולך, אני הולך לארץ ישראל". אמרה זו, מקדשת לכאורה רק את היעד ומתעלמת מן הדרך ה"זמנית". אולם, אפשר לשמוע במשפט זה גם את המסר ההפוך. כל מקום אליו אני מגיע, הוא עוד תחנה בעלת משמעות ותרומה סגולית, בדרך לארץ ישראל. ואולי פרשת המסעות בדרך לארץ ישראל, באה ללמד אותנו גם את הנקודה הזאת. בכל מסע ובכל חניה, טמון לקח. לעיתים – חיובי ונעים ולעיתים – מר וכאוב. ואנחנו מצווים לזכור את כוונתם... ללמוד ולהפיק לקחים גם מן המר, גם מן המתוק וגם מן ה"סתמי", מכל מה ש"בדרך", ככתוב: "וְזָכַרְתָּ אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכָה ה' אֱלֹהֶיךָ זֶה אֲרֻבְעִים שָׁנָה בְּמִדְבָּר..." (דברים ח, ב)

רק כך, נוכל להפוך את פרשת המסעות של פרשת "מסעי", למסע שורשים רוחני רלבנטי, בו נוכל ללמוד מן העבר ולהפיק לקחים ותובנות גם לימינו אנו. בשולי הדברים נעיר, כי גם במסע ה"דייטים" שכל אחד מאיתנו נדרש לעבור בדרך לחופה, יש חשיבות לכל "תחנה". ואם הקב"ה זימן לידינו להיפגש עם עוד מישהו/מישהי בדרך אל המטרה, כנראה שעלינו ללמוד גם ממנו משהו. גם כאן, כנראה שאין מסעות "סתמיים" ומיותרים...

ונסיים בשיר "ויסעו ויחנו" בו פתחנו: "...בְּשִׁלְכָנְעַן הֵם עָלוּ, בַּה שְׂמָחוּ וְצָהְלוּ, וְהוֹרִישוּ לָנוּ אֶת הַצִּיּוֹנוֹת".

אבותינו הורישו לנו ציונות של הליכה ארוכה וסבלנית במדבר אל הארץ המובטחת (אל "ציון"...). וציונות של מאמץ והשקעה, גם כאשר "זֶה בְּכָלֵל לֹא תַעֲנוּג..." ("אלה מסעי בני ישראל..." (במדבר לג, א). ולנו לא נותר אלא ללמוד מהם – מכולם, בבחינת: "וְזָכַרְתָּ אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ..." (דברים ח, ב).

יש לך הערה או הארה על מאמר זה? נא להפנות זאת ישירות לר' משה רוט

באמצעות הדוא"ל שלו: nekudatova.roth@gm

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה האם החרדים צריכים להתגייס לצבא? / ניר אביעד

סיפורי התורה, כדרכם, לא מפסיקים להיות אקטואליים ורלוונטיים גם למציאות חיינו העכשווית והם שולחים לנו מידי שבוע מסרים נפלאים שיכולים ללמד אותנו רבות גם כאן ועכשיו. בסוף הפרשה הנוכחית, "פרשת מטות", בני שבטי גד וראובן, שלהם היה צאן רב, פנו אל משה וביקשו לנחול את נחלתם ממזרח לירדן, מקום שהיה עתיד במרעה. משה ראה בבקשתם זו התחמקות מהצורך להיכנס אל ארץ ישראל המערבית – דבר שחייב עימות צבאי עם העמים הקדומים שישבו פה קודם, ועל כן תגובתו הייתה חריפה ונחרצת באומרו שלא ייתכן שבעוד האחים שלהם, שאר בני ישראל, ילחמו בקרב, הם ישבו בצד, ידאגו לאינטרסים האישיים שלהם ובכך אף יגרמו לדמורליזציה כללית ("הֲאֵחִיכֶם יָבֹאוּ לְמַלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה? וְלָמָּה תִּגְיֵאוּן אֶת לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֵבֶר אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם ה'?").

בתגובה נציגי השבטים הבהירו למשה כי חלילה אין זו הייתה כוונתם, אלא, אדרבא, הם מתחייבים לעבור כחלוצים לפני מחנה ישראל במסע הכיבוש של הארץ ולסייע לכולם, עד שלבסוף משה התרשם מכנות דבריהם ומנכונותם להילחם עם אחיהם.

בעוד בני גד וראובן ביקשו "פטור מגיוס" על פניו מטעמים חומריים גרידא, הפטור שניתן היום לבני הישיבות החרדים הוא על רקע וצרכים שונים לחלוטין, ובכל זאת לא ניתן שלא לנסות ללמוד מהמאורע ההוא לימינו אנו. בראש ובראשונה, לעניות דעתי, עלינו להצר על דו-השיח של חרשים, חוסר ההבנה הבסיסית של כל צד לעולמו וצרכיו של הצד השני ולהתלהמות המיותרת שאנו עדים להן כיום בדיון הציבורי סביב סוגיה מורכבת זו. בעוד הפרשה מתארת שהדיאלוג בין הצדדים התנהל בסבלנות ובדרכי נועם, כיום בתחושת האישית אין לא סבלנות ולא נועם, וכמעט שלא דנים כלל במהות האמיתית של הדברים. אנו נמצאים בימי 'בין המייצרים' בהם אנו מחויבים להיזכר בתוצאות הטראגיות של סבב הפרוד ושנאת החינם הקודמים, שהביאו לחורבן הבית, ולהתעורר מהר להבנה שאם לא נשכיל לכבד אחד את השני ולמצוא גשרים בין הלבבות, חלילה נשמוט שוב במו ידינו את הקרקע עליה כולנו יושבים.

במה מתבטאים חוסר ההבנה והכבוד ההדדיים? מהצד האחד, רוב הציבור החילוני כלל לא מכיר בחשיבות העצומה של לימוד תורה, ומשום כך מקטלג את החרדים בביטויים מעליבים כדוגמת "פרזיטים" ו"ואוכלי חנם", ואילו, מהצד השני, רוב הציבור החרדי לא מפנים שלצד זכותו לשמור על צביון חייו העצמאי, עליו להיות שותף מלא למלאכת בניית המדינה ושמירתה בכוח הנשק מיד האויבים הרבים שצרים עלינו לכלותינו. כל צד מתכנס בדעותיו ובעלבוננו מבלי להיות פתוח ולהבין באמת את הדעות הנוספות. עם היד על הלב – לכמה חילונים יצא לשבת לשיחה כנה עם חרדי ולשמוע ממקור ראשון על חייו ודעותיו האמתיים, או שמא כל ידיעותיו מבוססות רק על המוצג לו בסלקטיביות רבה ע"י התקשורת "הנאורה", וכמה חרדים מצדם יזמו שיחה עם מי שחושב, מתנהג ומתלבש שונה מהם?

עם ישראל הוא כמו גוף אחד – כמו שיש רגליים שהולכות, אוזניים ששומעות וכליות שמסננות רעלים, כך גם יש את מי שמקיים את הבסיס החומרי של המדינה ע"י סלילת כבישים ובניית מגדלי משרדים, ויש מי שמקיים את הבסיס הרוחני ע"י לימוד תורה. אי אפשר אחד בלי השני! הדיאלוג של רוב החילונים עם העולם החרדי כה קשה משום שהם כלל לא מכירים בחשיבות של לימוד תורה והשפעתה האקוטית על שלומו, טובתו ורווחתו של כלל עם ישראל. תלמידי הישיבות, למרות שהם יודעים שלימוד תורה מבוקר עד לילה לא יקנה להם שום תועלת חומרית, מקריבים את מיטב שנותיהם מתוך אמונה כנה ומתוקה להפליא שעל ידי כך הם מגנים ושומרים על כל העם! מי שקורא להם "משתמטים" מפגין חוסר הבנה מוחלט, וגרוע מזה – הוא מבטא בוז לערכים כה מרכזיים בעולמה של היהדות. במאמר היום בהחלט אנסה לטעון שעל החרדים כן לשרת בצבא (או במסגרת אזרחית חלופית כלשהיא), אבל בכל מקרה אי אפשר לשכוח או להתעלם מתרומתם האדירה לעם ישראל ולביטחוננו בעצם לימוד התורה, כפי שהם כבר עושים בפועל.

ומהצד השני, לי חסר בשיח החרדי את הכרת הטוב למדינת ישראל, שמאפשרת להם להשקיע את זמנם ומרצם ללימוד תורה, ע"י ההגנה הפיזית על שלומם ותשלום קצבאות כאלה ואחרות אשר מאפשרות להם חיים חומרניים בסיסיים. זה לא מובן מאליו שמאפשרים להם את כל זה ו"תודה" זה המעט שניתן לצפות לקבל בחזרה. לצערי, במקום זאת ניתן לשמוע לא מעט זלזול והתנשאות מצד עסקנים חרדים

מסוימים כלפי מי שלא מאמין בשיטתם והולך בדרכם, דבר המגביר את מפלס השנאה ההדדית.

בתור אדם דתי גם לי קשה וכואב לראות את החילון הגדול ולקבל תופעות שונות ושליליות שעמנו הקדוש אימץ מאומות העולם שמסביב, ובכל זאת, ומעל הכל, אני מאמין שהקב"ה נתן לנו את המדינה כחלק חשוב מתהליך הגאולה הארוך והכולל, ושהתיקון יכול לבוא רק מתוך שיתוף ואחדות, ולכן השרות בצבא וחיזוק חוסנה הכלכלי והלאומי של המדינה הוא לא פחות ממלאכת קודש ורצונו הברור של ה'!

יתר על כן, להבנתי, התורה עצמה מחייבת אותנו לשרת בצבא, כפי שמלמדות אותנו המצוות הבאות:

א. "עזרת ישראל מיד צר הבא עליהם" – מהציוויים של "לא תעמוד על דם רעיק" ו"אהבת לרעך כמוך" אנו למדים כי אנו חייבים לעשות הכל, לרבות השקעת כל ממוננו וכוחותינו, בשביל להציל אפילו אדם אחד בודד שנמצא בסכנת חיים (מבחינת "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא"). קל וחומר כאשר יש סכנה ליהודים רבים, או אפילו יותר מכך – סכנה לעם ישראל כולו. לא להיות שותף אקטיבי למאמץ על הגנת העם היהודי, בעיני, זה ממש היפך כוונת הבורא.

ב. "בואו ורשו את הארץ" – ירושת וישוב הארץ פרושן הקמת ריבונות של העם היהודי בארץ ישראל, כפי שכתב הרמב"ן: "שלא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות". במציאות חיינו הנוכחית ברור לחלוטין שללא צבא חזק ומאיים סיכוינו לשרוד כאן אפסיים. השואה הנוראית, בה נרמסו עד דק והושמדו חסידויות שלמות, צריכה ללמד אותנו יותר מכל עד כמה חשובה אותה הריבונות.

תלמוד תורה ועיסוק בעולם הרוחני, כפי שנכתב קודם לכן, הם בעלי חשיבות גדולה לטובת כל עם ישראל, וברור שבניין הרוח באדם ובעם חשוב לאין ערוך מהבניין החומרי והפיזי, ובכל זאת לא צריך להיות קשר בין חשיבות זו לבין החובה והצורך לעשות דברים חשובים פחות. כפי שאנחנו אוכלים, שותים וישנים, למרות שמדובר בעיסוקים "גשמיים", כך טוב וראוי שנדאג גם לצרכים הגשמיים של האומה.

"אם אין קמח – אין תורה, ואם אין תורה – אין קמח" נכתב בפרקי אבות, ולכן השאיפה לעסוק בקודש לא צריכה לעמוד בסתירה לצורך לפתח את עולם החומר,

הכולל, בין היתר, לצערנו, גם את ההכרח להגן על עצמינו לא רק בעזרת כוח התפילה והלימוד כי אם גם בעזרת כוח הזרוע. ראייה לכך היא העובדה שלאורך כל התנ"ך (כולל בתקופות יהושוע בן-נון ודוד המלך) ממלכות ישראל החזיקו כוח צבאי ייתכן שעילויים ויחידי סגולה אכן ראוי שימשיכו לעסוק כל זמנם בלימודי הקודש, אולם, לעניות דעתי, לא יקרה לשאר מתגייסים דבר (להיפך – תצמח מכך תועלת גדולה להם ולכולם) אם הם יקדישו מספר שנים מתוך ה-120 שניתנו להם גם למטרה זו.

התורה מחנכת אותנו לחשיבה ולדאגה לזולת, ולכן החרדים ככלל הם ציבור מאוד מסור שנתינה ועזרה הדדית עומדים תמיד כנגד עיניו (לראייה מאות מוסדות גמילות החסדים שקיימים במגזר זה). בנוסף, די אם נסתכל על הנתון ש-40% מכלל הקצינים כיום בצה"ל הינם חובשי כיפה סרוגה (למרות חלקם היחסי באוכלוסייה הקטן בהרבה) נבין שאם נחבר את מסירות הנפש של האדם המאמין והמוכנות לתת מעצמו לטובת עם ישראל אל ערכי אהבת המדינה והמולדת כולנו נרוויח כוח אדיר שיכול לחולל לא פחות ממהפכה במדינה.

על מנת לנסות למצוא את הגשר עלינו קודם לכן להבין את ההתנגדויות של הציבור החרדי להשתלבות בצבא ובכלכלה.

א. חילוקי דעות אמוניים ביחס לתהליך הגאולה הרצוי – המתנגדים לקיומה של מדינה יהודית עצמאית, שמוקמת שלא בדרך של ביאת המשיח וגאולה, מסתמכים בעיקר על הגמרא המפורסמת על "שלושת השבועות" המפרשת את "שיר השירים" וגורסת, בקצרה, שאסור לדחוק את הקץ ולהקים מדינה וצבא לבדינו עד שהמשיח יבוא, יוציא אותנו מהגלות ויביאנו אל הארץ המובטחת. יחד עם זאת, מי שקשוב לעולם החרדי מגלה שלאט לאט בסקטורים מסוימים בתוך ציבור זה ההתנגדויות האידאולוגיות המסורתיות הולכות ונעלמות וקיימת הפנמה שקטה שהתהליך ההיסטורי האדיר שהתחולל עם ראשית הציונות ולאחריה עם הקמת המדינה וקיבוץ הגלויות אחרי אלפים שנות גלות אינו מקרי או סתמי, ועל כן יש להתייחס אל התוצר (מדינת ישראל) בצורה פחות שלילית מבעבר.

הדוגמא שהיא אולי המפורסמת ביותר לתהליך הזה היא כמובן של הרב שלמה יששכר טייכטל, מחבר הספר "אם הבנים שמחה", שהיה אחד מחשובי הרבנים

בהונגריה ושבסופו של דבר נרצח בשואה. לפני המלחמה הוא היה מראשי המתנגדים ליישוב ארץ ישראל לפני בואו של המשיח, וכמו רוב יהדות אירופה התנגד לציונות. במהלך המלחמה הרב שינה את דעותיו מהקצה אל הקצה ובספר שכתב בתנאים לא-תנאים ותוך כדי מנוסה מהגרמנים הוא פרש את השקפת עולמו החדשה ואת הסיבות שבגינן החל לתמוך ביישוב הארץ, וזאת תוך התבססות על אלפי מבואות וציטוטים מהמקורות. יחד עם לימוד זכות על הציונים, שיישבו את הארץ, ומביאים לדבריו "במו ידיהם את הגאולה", הוא הדגיש שאין בדבריו כדי להצדיק את העובדה שאינם שומרים תורה ומצוות וקרא להם לשוב אל הדת.

ב. קושי לקיים את אורך החיים החרדי במסגרת השרות הנוכחית. כבוד הדדי מתחיל בקבלה שלאחר יש אמונות ואורחות חיים השונים משלי, ולכן דיאלוג אמיתי אפשרי רק אם מכבדים אותו ומאפשרים לו להיות מי ומה שהוא. משום כך, על המדינה לנסות ולהתאים את מסגרת השרות לצרכיהם המיוחדים ולאפשר להם, לדוגמא, שרות ביחידות לחרדים בלבד תוך כיבוד רצונם שלא יהיו נשים בתפקידים מנהלתיים סביבם, או לחלופין המרת השרות הצבאי בשרות אזרחי (מה עוד שהצבא נכון לעכשיו לא צריך עוד כוח אדם כה גדול), כדוגמת ב"ד שרה', 'זק"א', 'מד"א' וכו'. לעניות דעתי, הרבה יותר חשוב לשלבם בעשייה תוך גמישות ומציאת פתרונות יצירתיים מאשר לדבוק בדפוס המחשבה ש"אם הם לא עושים את הדברים בדרך שלנו מוטב שלא יעשו דבר".

התחושה שלי ושל רבים נוספים היא שאותם חילוקי דעות אינם כה גדולים כפי שזה נראה, ובוודאי שקטנים מבעבר, ולכן הסיכוי למציאת פתרון בהחלט אפשרי. הכל שאלה, כאמור, של מוכנות כל הצדדים להקשיב, לגלות רגישות ולהתגמש. ה"חרדים" הם ציבור מגוון מאוד, בטעות מתייחסים אליהם כאל מיקשה אחת, וכבר היום ניתן לראות שבמגזרים מסוימים בתוך ציבור זה יש נכונות גדולה יותר לשינוי. בפועל יותר ויותר חרדים מתגייסים בכל שנה לשרות צבאי ואזרחי ולאחר מכן משתלבים בעולם העבודה. ראייה לכך הם דבריה של ראש אכ"א, אשר מסרה לאחרונה בועדת החוץ והביטחון של הכנסת את הנתונים הבאים: בעוד בשנת 2007 התגייסו 287 חרדים, ב-2011 כבר התגייסו 1,400. מדובר על הכפלת שיעור הגיוס פי חמישה! שנתון ממוצע במגזר החרדי מקיף כ-8,500 איש, כך שב-2011 אחוז הגיוס כבר עומד על 16.5%. עדיין מדובר על מספרים יחסית נמוכים, אבל המגמה ברורה.

אבל, ופה מגיע האבל הגדול – כל הפרסומים האחרונים והרעש התקשורתי רק עושים נזק למטרה משום שהם דוחקים את החרדים, שכן שוקלים להשתלב, אל הפינה וגורמים להם 'להשתבלל' ושוב להסגר מאימת ההתקפות. כל הסיסמאות של הפוליטיקאים האינטרסנטים וכל הכותרות של העיתונים מחפשי הסנסציות רק גורמים לנזק וחוטאים למטרה, שאותם גורמים כביכול כה רוצים לקדם.

מעבר לכך, יש לומר את האמת – הציבור החילוני ככלל (כמובן שיש יוצאי דופן) לא באמת מעוניין בשילוב מלא של החרדים בחברה. שהם ישרתו בצבא כן, אבל לשלבם במקומות העבודה? תודה, אבל לא. לראייה, יעידו חרדים רבים שכן שירתו בצבא ולמדו במוסדות אקדמאים טובים ונחשבים, ואשר נדחים שוב ושוב בראיונות עבודה על רקע שונותם. על כך נאמר "טול קורה מבין עיניך".

בנוסף, אם כבר מדברים על שרות צבאי ומוטיבציה לתרום למדינה ולכלל, אין ספק שגם הציבור החילוני צריך לעשות בדיק בית עמוק לא רק לגבי אחוזי הגיוס שלו שהולכים ויורדים, אלא גם על הלך הרוח הנפוץ של "אין ברירה, אז נתגייס, אבל נעשה את המינימום שנדרש".

שמעתי השבוע ניצול שואה שהתקומם על הביטוי "עול שרות בצבא". לדבריו, עבורו ועבור חבריו לתרום למדינה ולהגן עליה מפני הזאבים שמקיפים אותנו לא היה עול כלל וכלל, נהפוך הוא – זו הייתה זכות גדולה! שווה לחשוב על כך לרגע.

לסיכום – תגובתו הנחרצת של משה רבינו לבקשת שבטי גד וראובן צריכה ללמד אותנו על החשיבות שרואה התורה בהתגייסות בכל הרבדים (כולל הצבאי) למאמץ המשותף. לפיכך, התשובה לשאלה האם על החרדים להתגייס לשרות צבאי או אזרחי, לעניות דעתי, היא כן, אבל. האבל הוא בתנאי שקודם לכן יכבדו הרבה יותר את עולמם ואת המאמצים שהם כבר עושים למען הכלל בעצם לימוד התורה במסירות נפש, ובתנאי שיתאימו את מסגרת השרות לאורחות חייהם הנוכחים מבלי לנסות "לשפץ" אותם בהתאם לאיך שנוח לצד השני.

א. "איש כי ידבר נדר ליהוה או השבע שבועה לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה" (ל', ג') – אומר רש"י: "לא יחל דברו" = לא יעשה דבריו חולין. הצדיק ר' מנחם מנדל מקוסוב היה אומר: מי שנוהר תמיד שלא לעשות דבריו חולין ומקפיד לדבר דברים של טעם וקדושה, זוכה לכך שאף הקב"ה מכבד כראוי את מוצא פיו ומתקיים בו "ככל היוצא מפיו – יעשה", בבחינת "צדיק גוזר והקב"ה מקיים.."

ב. "וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת יהוה במדין" (ל"א, ג') – המדיינים חטאו הן נגד ה' והן נגד בני ישראל. הקב"ה ויתר על כבודו וציווה למשה "נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים", אבל משה לא השלים עם ויתור זה על כבוד הבורא ופנה לבני ישראל שיוותרו על כבודם שנפגע וינקמו את "נקמת ה' במדיין". לדעת רש"י שינה משה בכדי להראות על הקשר שבין הקב"ה לישראל ולהורות לבני ישראל שהעומד נגד ישראל, כאילו עומד נגד הקב"ה (האלשי"ך)

ג. "וידבר ד' אל משה לאמור: נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים אחר תיאסף אל עמידך."

וידבר משה אל העם לאמור: החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ד' במדין. (במדבר לא:א-ג)
אויבי ה' הם אויביו של העם

מעניין לציין שפסוק ב' מדבר על נקמת בני ישראל, ואילו פסוק ג' – על נקמת ה'. דבר זה בא ללמדנו כי אויביו של עם ישראל הם גם אויביו של הקב"ה, וכי אויבי הקב"ה הם גם אויבי ישראל.

המדרש אומר שהשם "סיני" הוא מלשון "שנאה", זו השנאה שהחלו אומות העולם רוחשים לישראל משעה שקיבלו על עצמם את עבודת האל-האחד בהר סיני. והשנאה הזו חוזרת ומתפרצת שוב ושוב.

האנטישמים מבטאים את שנאתם בכך שהם תוקפי יהודים, על אף שהיהדות היא-היא המקור לנצרות. ואולם התקפה כנגד יהודי היא, לעתים קרובות, רק הקדמה להתקפה כנגד כל הדתות כולן. היהודי הוא המטרה הראשונה, אבל אחר כך רודפים גם אחרים – וכך היה בגרמניה הנאצית. הנאצים החלו לרדוף את היהודים, ואחרי-כן הפנו את שנאתם כלפי הקתולים, הפרוטסטנטים וכו'. שנאה מולידה שנאה.

ד . עם אחד, גורל אחד

”ויאמרו: אם מצאנו חן בעיניך, יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחווה, אל תעברנו את הירדן.

(1) ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן: האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה?”
(במדבר לב:ה-ו)

פסוקים אלה מתפרשים, בדרך כלל, כנזיפה בבני גד ובבני ראובן. ואולם יש פרשנים הסבורים כי משה לא גער בהם, אלא פשוט אמר להם שאם חלק מבני ישראל סובלים, כל העם כולו חייב ליטול חלק בצרתם. במלים אחרות הוא אמר: ”האם אתם סבורים שאתם יכולים ליהנות משלווה ושקט, בעוד אחיכם יוצאים למלחמה?”

בדומה לכך, כאשר ריחפה סכנת השמדה על ראש יהודי פרס אמר מרדכי לאסתר: ”אל תדמי בנפשך להימלט בית המלך מכל היהודים” (אסתר ד:ג). גם מרדכי, כמשה, אמר כי היהודים הם עם אחד, ולא משנה היכן הם חיים: כולם שותפים לגורל אחד.

המדרש (ויקרא רבה פרשה ד) מביא משל של ר' שמעון בר יוחאי: ”משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה, נטל אחד מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו. אמרו לו חבריו: מה אתה יושב ועושה? אמר להם: מה אכפת לכם, לא תחתי אני קודח? אמרו לו: שהמים עולין ומציפין עלינו את הספינה”. והלוא כולנו באותה סירה!

ה . זכות הקדימה לילדים

"ויגשו אליו ויאמרו: גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו, ואנחנו נחליץ חושים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאונם אל מקומם" (במדבר לב:טז-יז)

ראשי שבטי גד וראובן אמרו: "גדרות צאת נבנה למקננו וערים לטפנו". ואילו משה הפך את הסדר: "בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם" (שם, פס' כד).

בכך בא משה ללמדנו שזכות הקדימה היא בראש ובראשונה לילדים, לפני הכל יש לדאוג לשלומם ולטובתם. העם היהודי קיבל זאת על עצמו כדפוס פעולה. אכן, כל אימת שהתעורר הצורך לדאוג למכלול הצרכים הפיזיים של יהודים, הרי הטיפול בילדים וחינוכם הוצבו תמיד בראש סולם העדיפויות.

ו . להביט קדימה – או לאחור?

בחציו הראשון של פסוק ב' כתוב "מוצאיהם מסעיהם", ואילו בחלקו השני כתוב "מסעיהם למוצאיהם". על כך העיר אחד הפרשנים שיש כאן שתי דרכי הסתכלות. האחת היא – להסתכל לאחור, להדגיש את המקום שממנו באנו. השני הוא להביט קדימה, לחשוב כל הזמן על מגמת פנינו. עיקר החשיבות היה לא ביציאה ממצרים, אלא במסע אל הארץ המובטחת.

ואולם בני ישראל כל הזמן זכרו את מצרים, שממנה יצאו. והם לא התעניינו במיוחד בארץ שאליה הם הלכו. הם התגעגעו אל סיר הבשר של מצרים, והתלוננו שוב ושוב כנגד משה בשל קשיי ההליכה במדבר. עיקר מחשבתם היה באותם הדברים שחסרו להם משום שהם עזבו את מצרים, ולא בברכות הממתינות להם בארץ הקודש. ובקצרה, הם הביטו לאחור, ולא קדימה.

לפני כמאה שנה התיישבו בארץ מאות חלוצים מאירופה. אותם אנשים אידיאליסטים הביטו קדימה, ולא לאחור, הם רצו ליצור בארץ אבותיהם חיים המבוססים על תורתם של הנביאים. חלוצים אלו היו חברי תנועת ביל"ו, שהם ראשי תיבות של "בית יעקב לכו ונלכה" (ישעיהו ב:ה).

בראשית שנות שלטון האימים הנאצי בגרמניה, יהודים רבים באו לארץ ישראל כדי להימלט מן הרדיפות שם. ואולם כאשר הם הגיעו הנה, הם היו כאותם בני ישראל במדבר, אשר התגעגעו אל סיר הבשר של מצרים, וכה רבים ביניהם אכן התגעגעו לחיים הנוחים שנהנו מהם בארץ מוצאם.

ואולם בדיוק כשם שבני ישראל, כאשר התקרבו להר סיני, החלו לתפוס את תכלית יציאתם ממצרים, הרי גם הפליטים של היום, אשר מצאו להם מקלט בטוח בארץ ישראל, מבינים את מלוא המשמעות של הברכה שבשיבתם לארץ הקודש. וכעת הם מקדישים את כל כוחותיהם לחזק את המדינה היהודית הדמוקרטית החדשה, שבה יוכלו הכל לחיות ביחד בחירות ובכבוד.

ז . ארבעים ושמונה המילים

"ואת הערים אשר תתנו ללוויים, את שש ערי המקלט אשר תתנו לנו שמה הרוצח, ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר. כל הערים אשר תתנו ללוויים ארבעים ושמונה עיר, אתהן ואת מגרשיהן" (במדבר לה:ו-ז)

מטרתן של שש ערי המקלט הייתה לאפשר לכל מי שהרג נפש בשגגה למצוא מקלט מפני נקמת הדם של קרובי ההרוג. ואילו ארבעים ושתים הערים האחרות מטרתן הייתה לתת בית לכל מי שרצה לחיות בהן חיים טובים יותר.

בימינו אין ערי מקלט כאלה; ואולם חכמי הקבלה אומרים לנו שארבעים ושמונה המלים שבפרשה הראשונה של קריאת שמע (דברים ו:ד-ט) מקבילות לארבעים ושמונה ערי הלוויים. לדבריהם, קריאת שמע – המדגישה את אהבתנו לבורא ואת חובתנו לקיים את מצוותיו – ממלאת בדיוק את אותו תפקיד שמילאו ארבעים ושמונה הערים הללו. כאשר אדם רוצה להימלט מפיתויים ולשפר את דרכיו עליו לפנות אל קריאת שמע, בדיוק כשם שבימי קדם פנו היהודים אל ערי המקלט.

קריאת שמע, שאותה אומרים פעמיים ביום, בבוקר ובלילה, עוזרת לנו להגשים יומם ולילה את חובתנו לקיים את מצוות ה', הן בדיבור והן במעשה.

ח . הבטחות של ערב בחירות

"וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמור: זה הדבר אשר צווה ה'"

בידוע, שכל המצוות נאמרו תחילה לראשי העם, לפני שהובאו לכלל ישראל. אם כן, מה טעם מצאה התורה לכתוב דווקא כאן, שדברי משה נאמרו אל "ראשי המטות"? בעל ה"חת"ם סופר" (רבי משה סופר) הסביר זאת בכך, ש"ראשי המטות" – המנהיגים, פעמים הרבה מבטיחים להמוני העם הבטחות מכאן ועד הודעה חדשה, חלקם אפילו מוכנים להישבע או לחתום על כך שיקיימו זאת, אך בסופו של דבר, לא רק שאינם מקיימים את שהבטיחו, אלא פעמים הרבה שאף פועלים בניגוד מוחלט להתחייבויותיהם. לכן קוראת כאן התורה, במיוחד אל המנהיגים, "ראשי המטות" "לא יחל דברו, ככל היוצא מפיו יעשה". כלומר, אל יחלל המנהיג את דברו לעמו, וכל שהבטיח – שיקיים.

ט . באותה ההתלהבות

"איש כי ידור נדר...לא יחל דברו, ככל היוצא מפיו יעשה"

נדרת נדר? ודאי הוא שאתה חייב לקיימו. זה פשיטא. המגיד רבי צבי הירש מוואדיסלב, שם בהסברו את הדגש דווקא על "ככל היוצא מפיו יעשה". ומסביר: התורה מצווה אותנו כאן לדבר נוסף, מעבר לקיון הנדר. התורה מצווה, "ככל היוצא מפיו יעשה" – שקיום הנדר יעשה באותו חשק ובאותה ההתלהבות שהייתה מנת חלקך בעת שקיבלת את הנדר. שכרגיל, האדם נודר מתוך רצון עז והתלהבות, ולעומת זאת, קיום הנדר נעשה הרבה פעמים מתוך כורח ואי רצון בולט. לכן מורה התורה, שההתלהבות שהייתה בעת קבלת הנדר – לא תפוג בשעת קיום הנדר.

י . במה "זכו" המדיינים?

"נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים" אויבים לישראל, הרי לא חסרו. במה "זכו" המדיינים, שדווקא נגדם מורה ה' למשה רבינו להילחם? מסביר בעל ה"משך חכמה", (רבי מאיר שמחה

מדווינסק), שהקב"ה רצה למנוע לזות שפתיים על משה, כאילו הוא נמנע מהילחם במדיין, בגלל שהותו המושכת בה בזמנו ומהעובדה שנשא לאישה את בתו של כהן מדיין – יתרו. לכן, אם יילחם נגדם, לא יתעורר נגדו חשד של "פרוטקציה". מעניין, שבעוד הציווי שנתן ה' הוא: "נקום נקמת בני ישראל", ואילו משה, בעת שמדבר עם העם, מצווה אותם: "לתת נקמת ה' במדין". מדוע שינה משה בלשון הציווי שקיבל מ-ה' מפרש רש"י, שמשה עשה זאת כדי להכריז קבל עם ועדה, שמי שעומד נגד ישראל, הריהו כעומד נגד הקב"ה בכבודו ובעצמו.

**י"א . ישראל – כוחם בפיהם
וואת בלעם בן בעור הרגו בחרב"**

מה מצאה התורה לספר לנו באיזו דרך נהרג בלעם? עפ"י רש"י, בלעם ידע שישראל מנצחים את אויביהם רק ע"י תפילה, כלומר, כוחם בפיהם, בא הוא ותפס אומנותם של ישראל, וקיללם בפיו. בתגובה, באו ישראל והחליפו אומנותם באומנות האומות, החרב, שנאמר "ועל חרבך תחיה", – והרגוהו. בכיוון זה ממשיך רבי ישראל מראדין ואומר: עפ"י זה, באומנות הפה יכולים ישראל ליצור עולמות גשמיים ורוחניים. לפיכך, על כל אדם מישראל להיזהר, שלא לקלקל את כלי אומנותו – פיו ולשונו – בדברים אסורים, כמו השמעת לשון הרע ורכילות, אלא ינצל "כלים" אלה לדברי תורה, תפילה ומעשים טובים.

**י"ב . לא להרים את האף
וויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה: זאת חוקת התורה..."**

מה אמר להם? עפ"י הפשט הורה להם דיני הכשרת כלי האוכל של הנוכרים בהם נלחמו. מה העניין? הסביר האדמו"ר מסיגט, רבו יקותיאל יהודה טיטלבוים, שאהרון הטיף כאן מוסר לשבים מהמלחמה עם מדיין, שלא יתגאו על ניצחונם בשדה הקרב, שכן עליהם לעמוד במלחמה קשה לא פחות – המלחמה ביצר הגאווה על עלילותיהם בקרב. לכן מורה להם הלכות הגעלת כלים, כדי לרמוז להם, שכשם שצריכים להוציא

את האיסור הבלוע בכלים, כן צריכים לטהר את הלב מכל שמץ של גאווה. ובדרך זו גם אפשר לתרץ את שאלת הרמב"ן, מדוע אותו ציווי של הגעלת כלים לא נשמע גם במלחמה קודמת למלחמת מדיין, מלחמתם בסיחון ובעוג?² ההסבר הוא, שבמלחמה זו השתתפו כל בני ישראל, ולכן לא היה לאף אחד עניין להשוויץ בפני חברו. ואילו במלחמת מדיין השתתפו רק 12 אלף לוחמים נבחרים, ומכאן שהסכנה להתנשאות שלהם הייתה גבוהה.

י"ג . דע את האויב

"והיה אשר תותירו מהם, לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם"

משה מזהיר את העם, שאם ישאירו את הנכרים בתחומי ההתנחלות שלהם – אלה יציקו לישראל כקוצים דוקרניים. (שכים וצנינים = קוצים דוקרניים). חז"ל פרשו שמרומז באן על שני סוגים של שונאי ישראל:

שונאים שאינם מסתירים שנאתם לישראל, כאלה שפגיעתם גלויה לעין כל. אלה ה"שכים". הסוג השני – כאלה המעמידים פני ידידים ואוהבים, אך הם חותרים בסתר תחת קיום ישראל הם כ"צנינים" בצדדים. משני סוגי אויבים אלה, מסוכנים יותר האויבים הנסתרים, מפניהם קשה יותר להישמר.

י"ד . איתם בצורה נוחה.

בתורה מיושבת קושיה זו בכך שהאנושות כולה קיבלה יחידת זמן זו מאביה הראשון – אדם. והיא השתקפות מדויקת של שלבי בריאת העולם המתוארים בתורה כששה ימי בריאה והיום השביעי בו נח הבורא ממלאכתו.

המספר 7 הוא ללא כל ספק המספר המיוחד ביותר ביהדות הוא סובב את עולמו של היהודי לכל אורך חייו, ששת ימי השבוע כשבסופם באה שבת קודש, שבעת שבועות הספירה כשבסופם בא חג מתן תורה, שבעת שנות השמיטה כשבאחריותם מגיע היובל.

מה מיוחד כל כך את הספרה שבע עד כדי כך שהיא נהפכה לאחד מיסודות היהדות, ולנקודת הקדושה המשיקה את העולמות העליונים לעולמנו.

ננסה להיכנס מעט לעולמם של בעלי הסוד ובראשם המהר"ל מפראג.

עולמו של האדם בנוי משלושה ממדים, מימד האורך הרוחב והגובה, אין באפשרותנו לדמיין מימד נוסף מעבר לאלו השלושה מלבד מאשר בצורה תיאורטית.

מכוח מציאות זו ישנם לאדם ששה צדדים הקיימים בעולמו, ימין ושמאל, פנים ואחור, ומעלה מטה. למעשה כל עצם ועצם בעולם מתפשט לעבר ששה פנים אלו, מכיוון שאין עצם בעולמינו שהוא פחות משלושה מימדים-אורך רוחב וגובה.

את עולמינו מסמל אם כן המספר 6, המספר 7 לעומתו מסמל את התוכן של הדבר ואת משמעותו, "נשמת" הדבר היא המימד הנוסף שבו. ולדוגמא, ספר מורכב משש פאות מששת צדדיו, אך הוא עצמו מהווה מרכיב נוסף- הוא ספר בעל תוכן, משמעות, ומטרה, הוא הרוח הזורמת בינות לדפים ונותנת תכלית לכל האטומים המרכיבים אותו, הכתוב בו פורץ הרבה מעבר לגבולותיהם של הדפים האגודים בו.

בדומה לכך האדם הינו ישות חומרית בעלת שלשה מימדים וששה צדדים, כמו כל חפץ אחר בעולם, אך נשמתו היא המרכיב הנוסף בו, היא התוכן והמשמעות שלו, והיא אף פורצת את גבולות החומר ויכולה לראות את מרחבי תבל העצומים ולהתבונן ביופי הבריאה הממלא את חלל העולם.

ט"ו . הבטחות צריך לקיים

ידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר: זה הדבר אשר צוה ה' "

בידוע, שכל המצוות נאמרו תחילה לראשי העם, לפני שהובאו לכלל ישראל. אם כן, מה טעם מצאה התורה לכתוב דווקא כאן, שדברי משה נאמרו אל "ראשי המטות"?

בעל ה"חת"ם סופר" (רבי משה סופר) הסביר זאת בכך, ש"ראשי המטות"- המנהיגים, פעמים הרבה מבטיחים להמוני העם הבטחות מכאן ועד הודעה חדשה, חלקם אפילו מוכנים להישבע או לחתום על כך שיקיימו זאת, אך בסופו של דבר, לא רק שאינם מקיימים את שהבטיחו, אלא פעמים הרבה שאף פועלים בניגוד מוחלט

להתחייבויותיהם. לבן קוראת כאן התורה, במיוחד אל המנהיגים, "ראשי המטות" "לא יחל דברו, ככל היוצא מפיו יעשה". כלומר, אל יחלל המנהיג את דברו לעמו,

וכל שהבטיח- שיקיים

כלומר אנחנו כבר התרגלנו לעובדה שמנהיגינו אינם דוברים אמת ואחת בפה ואחת בלב. ואינם מקיימים את אשר הבטיחו.

עם זאת, נשאלת השאלה האם אנחנו, האנשים הפשוטים, גם מקפידים לקיים כל מה שהבטחנו?

אומר על כך הרב יובל שרלו.

מקובל אצלנו, כי כשקובעים שעת מפגש או שיעור חלק ניכר מתוכנו אינו עומד בשעה שנקבעה, אף על פי שמדובר בגזל זמן, בזלזול, בהתנשאות ובקביעת נורמות חיים מגונות; מקובל אצלנו כי מילים הן אופק אפשרויות ולא הוראת ביצוע.

למעלה מכך, על אף ציווי התורה "ככל היוצא מפיו יעשה" ודברי חכמים על הפסוק "צדק צדק תרדוף – שיהיה הן שלך הן ולא שלך לאו" פחתה מאוד חשיבות העמידה

בדיבור היוצא מפיו של אדם. הפרת התחייבויות היא עניין שבשיגרה, הימנעות מביטול פגישות ברגע האחרון ותשלום חובות בזמן אינם נתפשים בדבר מה מחייב כמו אכילה כשרה והנחת תפילין. כל אלה הם נוהג מקולקל, הנובע גם הוא מאי-לקיחת המילים ברצינות ובכובד הראש שהן ראויות לו. אמנם, אין מדובר ברעיונות עמוקים כי אם בתרבות התנהגות. ברם, תרבות זו מקרינה גם על התוכן: אדם העומד במילותיו ו"נשבע להרע ולא ימיר" אף אם הדבר פוגע בו עצמו, מלמד גם על תוכן עמוק של חיים בכובד ראש. זהו אדם המתייחס בכבוד נשגב להתחייבות, לדיוק, לזהירות ולרגישות..

לכן אם אנחנו, האנשים הפשוטים, נקפיד למלא אחר דברינו, לעמוד בהתחייבויותינו בטוחני, שהדבר יחלחל גם כלפי מנהיגינו, ואולי ישיב את האמון שאבד בהם. שבת שלום כתב מני ישי

ט"ז . פרשתנו מספרת על בנות צלפחד.

באו חמש בנות צלפחד בתביעה אל משה. כיון שאביהן מת ללא בנים אין מי שיירש אותו ואין זה צודק שלא תהיה לו נחלה בארץ ישראל, ושמו יגרע ממשפחתו, כיון שהוא מת בחטא פרטי שלו ואין סיבה לשלול את זכותו על הארץ. כעת הציעו בנות צלפחד פתרון הלכתי לפיו הן תירשנה את אביהן וכך גם לו יהיה חלק עם הנוחלים

בארץ. משה פנה אל האלוהים, שהורה לו לקבל את טענת בנות צלפחד ולהעניק להן חלק בארץ

חכמינו מתייחסים באהדה רבה לאקט פמיניסטי זה, ונשאלת השאלה למה?

במסכת בבא בתרא נאמר בנות צלפחד חכמניות הן, דרשניות הן, צדקניות הן. חכמניות הן – שלפי שעה דברו: מלמד שהיה משה רבינו יושב ודורש בפרשת יבמין, שנאמר.... "כי ישבו אחים יחדו". אמרו לו: אם כבן אנו חשובין – תנה לנו נחלה כבן, אם לאו – תתייבם אמנו! מיד: "ויקרב משה את משפטן לפני ה'". דרשניות הן – שהיו אומרות: אילו היה לו בן לא דיברנו. צדקניות הן – שלא נישאו אלא להגון להן.

חז"ל הפליגו בשבחן של בנות צלפחד, עד כדי כך שהן נימנות ברשימת הנשים הגדולות ביותר שעמדו בתולדות עם ישראל: "כ"ג נשים ישרות גדולות בצדקות היו בישראל, ואלו הן: שרה רבקה רחל ולאה, יוכבד מרים, ה' בנות צלפחד

לכאורה בקשתן של בנות צלפחד נובעת מן הרצון הפשוט לקבל נחלה, כדבריהן "תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו", אבל, בחוכמתן הרבה, הן מנמקות את בקשתן בטיעון של הקמת שם לאביהן, לא למענן את דורשות את החלקה, אלא שגדולתן היא ברצון לקיים מצוות הקמת שם לאביהן.

אולם במדרש, מובא סיבה אחרת, נשגבת "ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד הא כל אדם כשר שעומד בתוך דור רשע זכה ליטול שכר כולו... אלו עמדו בדור המדבר זכו ליטול שכר כולו וללמדך באיזה שעה עמדו לפני משה בשעה שאמרו ישראל למשה נתנה ראש ונשובה מצרימה (במדבר יד ד) אמר להן משה והלא כל ישראל מבקשין לחזור למצרים ואתנה מבקשות נחלה בארץ אמרו יודעות

אנו שסוף כל ישראל להחזיק בארץ שנאמר עת לעשות לה' הפרו תורתך אל תהי קורא כן אלא הפרו תורתך עת לעשות לה'". לפי המדרש בנות צלפחד באו לבקש נחלה בארץ ישראל באותה עת בה כל

י"ז . העם רצה לחזור למצרים.

מכאן אנו מבינים, כי המעשה של בנות צלפחד מביע אהבת ארץ ישראל במלוא התגלמותה גם בשעות הקשות ביותר. ויהי רצון, שנזכה להרחיב את נחלתינו בארץ ישראל, ונמלא אותה, מדין ועד אילת. שבת שלום כתב מני ישי

י"ח ין אחד בפה ואחד בלב

כאשר בני ישראל שבים ממלחמת מדיין ואתם שבויות המלחמה, קוצף עליהם משה:
"הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור ותהי המגיפה בעדת ה'" (במדבר ל"א, ט"ו). פסוק זה שופך אור על דמותו של בלעם ומעשיו בפרשת בלק.

חז"ל הסתמכו על פסוק זה בתארם את תכונותיו ופעולותיו של בלעם באור שלילי, בניגוד גמור לדמות חסיד אומות העולם, העולה מקריאת הפסוקים בפרשת בלק. כוונותיו הנסתרות ומחשבותיו הזדוניות להרע לישראל, באות לידי ביטוי בדרך שבה הוא נענה לבקשת בלק, בחירת המקומות שמהם הוא השקיף על ישראל וכן מתוכן הברכות, בבחינת סוף מעשה במחשבה תחילה.

בביקור המשלחת הראשונה, אומר לו הקב"ה בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים:
"לא תלך עימהם לא תאר כי ברוך הוא". כאשר מגיעה המשלחת השניה, במקום לשלוח אותם מעל פניו, הוא מזמין אותם: "שבו נא בזה גם אתם". כמתריס לפני הקב"ה: אני זכאי לחופש בחירה. כאשר האישור המותנה ניתן לו: "קום לך איתם אך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה", הוא הזדרז בבוקר ובמו ידיו חבש את אתונו. ללמדך, שהשנאה מקלקלת את השורה (רש"י).

במנטאליות אלילית, בלעם מצווה על עריכת שבע המזבחות כדי לשחד את האלוקים. הוא קיווה

לקבל "אור ירוק" לתוכניתו, לקלל את עם ישראל (ילקוט שמעוני).

המקומות שנבחרו: במות בעל, ראש הפסגה וראש פעור – מזכירים עבודה זרה: "וישת אל המדבר פניו" – שהזכיר להם את עוון העגל שעשו בני ישראל במדבר (שפתי חכמים).

בלק ביקש "לתפור תיק" לעם ישראל, להפליל אותם בעיני הקב"ה, ובדרך זו: "אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ". בלעם נבחר למלא את המשימה. הוא חיפש את הפרצות; חטא העגל וחטאים נוספים, שימשו כמקטרגים בתפירת התיק. ה' שולח לו מסר: "לא זעם ה', לא הביט עוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל". הקב"ה כיפר לעם ישראל על חטאיהם במדבר. כשאין זעם על עם ישראל, כאשר ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו, אין כל אפשרות לקלל את העם הזה. השליחות נידונה לכישלון... כמעט.

אם אין אפשרות "לתפור תיק" על סמך הראיות הקיימות, יש לייצר את הראיות המפלילות. בלעם צפה על עם ישראל ממקומות שונים. בכל פעם הוא בדק קצה אחר בעם. בבמות בעל הוא עדיין

לא מצא את מבוקשו. בראש הפסגה הוא ראה אפס קצהו של העם ואת כולו לא ראה. גם כאן, לא הייתה לו אפשרות להגשים את תוכניתו השטנית.

בראש פעור בלעם ידע שהשיג את מבוקשו. אומנם הוא המשיך לברך בעל כורחו את עם ישראל בשפה ציורית נדירה: "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל" – ראה פתחיהן שאינם מכוונים זה מול זה (רש"י), אך השילוב של בעל פעור והפגיעה באוהלי יעקב יצמיחו את הראיות שיפלילו את עם ישראל. ממרומי בעל פעור הוא השקיף, כנראה, על הצד הדרומי של מחנה ישראל. בצד זה שכנו השבטים ראובן, שמעון וגד במחנה ישראל, ומשפחות הקהתי במחנה לוי. הקצה הזה בעם ישראל היה מועד לפורענות. מכאן יצאו קורח (הקהתי) ועדתו, דתן ואבירם ואון בן פלת בני ראובן ונקהלו על משה ואהרון. מכאן יצאה הקריאה של בני גד ובני ראובן המוזכרת

בפרשתנו: "אל תעבירונו את הירדן", ואילצו את משה לתת להם נחלה בעבר הירדן מזרחה.

בקצה זה של עם ישראל, הצליח בלעם במשימתו: "וישב ישראל בשיטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב, ויצמד ישראל לבעל פעור". בראש ההוללים התייצב זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני. היה זה: " בדבר בלעם למסור מעל בה' על דבר פעור ותהי המגיפה בעדת ישראל". כך הצליח בלעם לייצר את הראיות ו"לתפור את התיק"

שהפליל את עם ישראל. הוא קיווה שכל עם ישראל ייצמד לבעל פעור. בפועל, היו אלה 24 אלף המתים במגיפה, יוצאי שבט שמעון (רש"י). ניתן ללמוד זאת מן הפיחות

הגדול שחל במספר המתפקדים בשבט שמעון, בין הספירה שבפרשת במדבר לבין זו של פרשת פינחס.

אחד בפה ואחד בלב היא תכונתו האופיינית של בלעם. מפיו נשמעו הברכות כנופת צופים, אך

בלבו יקדה אש השנאה לישראל. לא בכדי נקראים תלמידיו של בלעם, אנשי דמים ומרמה (מסכת אבות).

אמנם את בלעם בן בעור הרגו בחרב כמסופר בפרשה, אך רעיונותיו לא פסו מן העולם. מדי פעם קם עלינו בלעם תורן ומנסה בדברי כיבושין להכשילנו, תוך התמקדות בקצה העם. תמיד ימצא זמרי בן סלוא תורן שישתכנע, עד שהמציאות המרה תטפח על פניו.

הלכה – עשיו שונא ליעקב לעולם, קבעו חז"ל. כפי שיש צורך לדקדק בהלכה, כך יש צורך לבדוק בשבע עיניים כאשר עשיו מרעיף אהבה על יעקב.

על כגון זה נאמר: אלוקי, הצילני מאוהבי, על אויבי אתגבר בעצמי.

ההבדל בכתוב בין המלה "אוהב" למלה "אויב", מזערי. ההבדל במשמעות, תהומי. כשנקרה לפני אוהב מסוגו של בלעם, טול את הכיסוי מה"ה" של ה"אוהב" – אולי מתחתיו מסתתר אויב.

בין אדם לחבירו

4. אונאת דברים – האיסור לצער חבר בדברים / הרב שמעון בוחניק

בשבוע שעבר הבאנו את המקור לאיסור לצער את החבר בכל דרך, ושאם מצערו עובר בלאו מהתורה, שנאמר: "ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלוקיך" (ויקרא כ"ה) – פסוק אותו דרשו חז"ל לאיסור לאונאת דברים, שהרי הלאו של אונאת ממון כבר נאמר מספר פסוקים קודם לכן – "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו".

עוד הדגשנו שהתורה החמירה בחטא המצער חבירו. "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: גדול אונאת דברים מאונאת ממון, זה נאמר בו "ויראת מאלוקיך" וזה לא נאמר בו "ויראת מאלוקיך", ר' אלעזר אומר זה בגופו וזה בממונו, רבי שמואל בר נחמני אמר זה ניתן להשבון וזה לא ניתן להשבון". ואם העליב את חבירו והלבין פניו עובר גם על לאו של "לא תשא עליו חטא" שנאמר במצוות – "הוכיח תוכיח" (ויקרא י"ט, ט"ז). להלן מספר דוגמאות הנכללות באיסור זה:

א. אדם המוכיח חבירו על מעשה שלילי שעשה, צריך להשתדל להוכיחו בצנעה וגם אז יזהר שלא להכלים אותו, מפני שאיסור הלבנת פנים הינו גם בצנעה וגם בעת תוכחה, ומכאן נלמד קל וחומר על האיסור לפגוע בו שלא במקום התוכחה.

ב. כאשר יושבים חברים יחד מצוי ש "עוקצים" את אחד הנוכחים ונהנים יחד מן העקיצות ומתכבדים בקלונו, ובמיוחד שכיח הדבר במסיבות פורים, אף שעושים כן דרך הצחוק הרי זה הונאת דברים והלבנת פני חבירו ברבים, וגם אם אותו אדם טען שלא נפגע, יתכן שאמר זאת מכורח הנסיבות ואולם בלבו פנימה הוא מצטער.

ג. לעיתים בשיעור וכדומה מישוהו אומר דבר שטות, אסור לנוכחים להביט לראות מי הדובר, מפני שע"י כך מלבינים פניו ומתכבדים בקלונו.

ד. יש להיזהר לא לכנות שם רע לחבירו, ואם מתכווין לביישו בכינוי זה, אסור לכנותו בכינוי זה גם אם חבירו רגיל באותו כנוי.

ה. שני בני אדם המשוחחים בינים ובא אדם שלישי ומתחיל לדבר עם אחד מהם ומתעלם מן השני הרי הוא פוגע בכבוד השני ומצער.

ו. המעשן סיגריות, מלבד הנזק שגורם לעצמו, יש לו להיזהר בצער ובנזק שגורם לאחרים, ובמיוחד במקומות ציבוריים סגורים כגון באוטובוס, משרדים, חנויות בית

המדרש וכדומה. גם המעשן בביתו ראוי לו להיזהר ולשים לב אם גורם צער לבני ביתו.

ז. אדם המדיף ריח רע מגופו עקב אכילת דבר שריחו רע או מחמת זיעה וכדומה, עלול לגרום לסביבתו צער רב, ואפילו לחילול ה'. לכן, יש להימנע מאכילת מאכלים המדיפים ריח רע מהפה כגון שום, סמוך למפגש עם אנשים, ובקיץ יש להיזהר מהצטברות ריח רע של זיעה, על ידי מקלחות או "דאודורנט" וכדומה.

ח. אמרו חז"ל (בא מציעא נח:): לא יאמר בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח, וכן, אל יתלה עיניו על המקח (לגלות עניין במחיר ולהתמקח) בשעה שאין לו דמים (כסף) במה לשלם, שהרי הדבר מסור ללב, וכל דבר המסור ללב נאמר בו "ויראת מאלוקיך".

ט. לכן אסור לאדם להיכנס לחנות למדוד חליפה או שמלה או כל בגד אחר ולהתעניין ולברר מה מחירו, בעת שאין לו כוונה לקנותו. אבל כאשר אדם מעוניין בקניית החפץ מותר להיכנס ולברר מחירים במספר חנויות כדי למצוא את המוצר הטוב והמחיר הנוח ביותר.

י. העוקף את התור בבנק באוטובוס וכדומה, הרי הוא מצער את הבריות ומביאם לידג כעס ושנאה, ולעיתים גם גורם בזה להפסד ממוני לעומדים בתור, עקב הזמן הנוסף שעליהם להמתין בתור.

יא. נהג הנוהג נהיגה פרועה ומסוכנת, או עוקף ונדחף לפני רמזור, או בכביש צר, מלבד שמסכן את חייו וחיי אחרים (ולעיתים בגדר "רודף"), הרי הוא מצער ומכעיס בזה את הבריות.

במעגל השנה היהודית

5 . מושגים ביהדות

ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית

5.1 . חורבן בית המקדש הראשון / הרב דוד שלום נקי

השמרו לכם פן יפתה לבבכם!

נאמר בתורה (דברים פרק ד פסוק כה): "כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני ה' אלהיך להכעיסו: העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה לא תאריכון ימים עליה כי השמד תשמדון: והפיץ ה' אתכם בעמים ונשארתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה".

לפני שנכנסו עם ישראל לארץ ישראל, הוזהרו הם שוב ושוב על ידי משה רבנו ועל ידי יהושע, שיזהרו מלעבוד עבודה זרה, כי ארץ ישראל – ארץ הבחירה – איננה סובלת עובדי עבודה זרה, ואם יחטאו לא יוכלו להתקיים בארץ.

עבודה זרה היתה אז, אחת התאוות החזקות ביותר שהיו קיימות בעולם. כיום אין אנו מבינים מה כח המשיכה החזק שיש לעבודה זרה, ומדוע היו כל כך להוטים אחריה, זאת מכיון שאנשי כנסת הגדולה ראו שאין ביכולתנו להתמודד עם פיתוי קשה זה וביטלו את כוחו. אך בדורות הקודמים היתה לעבודה זרה השפעה גדולה ביותר, עד שקשה היה לעמוד בפני פיתוייה. לכן הוצרכו ישראל לאזהרות חוזרות ונשנות בעניין זה. נוכדי לסבר את האוזן, מסופר על מנשה, שהיה מלך בתקופת בית ראשון, ועבד את כל סוגי העבודה זרה שבעולם, ופעם נגלה בחלום אל אחד מחכמי הגמרא, ואמר לו: דע לך, כי אילו היית בדור שלי – היית רודף אחרי העבודה זרה, ומרוב תשוקתך לרוץ מהר, היית מגביה את שולי גלימתך, כדי שלא תפריע לך הגלימה במרוצתך].

במשך דורות רבים זכר עם ישראל את אזהרות התורה, ונמנע מלעבוד עבודה זרה. אולם עם הזמן, כאשר השתקע העם בארץ, וזכה לכל טוב מבחינה גשמית – מרוב טובה שהיתה לו, שכח הוא את ה' והתחיל להימשך ולהתפתות אחר עבודה זרה. המלך הראשון שהתחיל להחטיא את העם בעבודה זרה היה ירבעם בן נבט. הוא העמיד שני עגלים מזהב, אחד בבית אל ואחד בדן, ומנע את ישראל מלעלות לירושלים בחגים. כך אמר להם (מלכים א, יב): "רַב לָכֶם מַעֲלוֹת יְרוּשָׁלַיִם, הִנֵּה אֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". וכדי שאכן יתבצעו הדברים בפועל, העמיד ירבעם שתי משמרות של חיילים בדרך לירושלים, וכל מי שהיה רוצה לעלות לירושלים היו מחזירים אותו.

מאוחר יותר, קם המלך אחאב, אשר הגדיל לחטוא ולהרשיע. הוא ממש מסר נפשו למען העבודה זרה, השכיח את שם ה' מפי הבריות, ומחק את שמות ה' מספר התורה. בכל מקום שהיה כתוב "ה'" הוא מחק וכתב "הבעל" (שם של עבודה זרה). מנשה המלך אף הוא הרשיע מאוד מאוד, חטא והחטיא את ישראל בעבודה זרה, בגילוי עריות ובשפיכות דמים. הוא חרוב את מזבח ה' ובנה במקומו מזבחות לבעל, וכן שרף את כל אזכרות שם ה' שבתורה. הוא עבד לכל צבא השמים ובנה להם מזבחות בבית המקדש, הביא פסל אל בית ה' במקום ההיכל, והיה עומד ומשתחוה לו כשאחוריו כלפי היכל ה' ופניו כלפי הפסל. כך היה מרבה לחטוא כדי להכעיס. גם דמים רבים שפך מנשה, כמו שנאמר (מלכים ב, כא, טז): "וְגַם דָּם נָקִי שָׁפַךְ מִנִּשְׂאָה הַרְבֵּה מְאֹד, עַד אֲשֶׁר מָלֵא אֶת יְרוּשָׁלַם פֶּה לְפֶה". ברוב רשעותו הרג הוא את ישעיה הנביא, שהיה סבו אבי אמו. כך מלאה הארץ בעבירות חמורות, עד שנחתם דינה של ירושלים להחרב, ובית המקדש להשרף.

אמרו חז"ל: לא גלו ישראל עד שעבדו ז' בתי דינים של עבודה זרה, והם: ירבעם בן נבט, בעשא, אחאב, יהוא בן נמשי, פקח בן רמליהו, הושע בן אלה, מנחם בן גדי.

מדחי אל דחי

בתחילה היו מתביישים בחטאיהם ועבדו עבודה זרה בסתר, בחדרי חדרים. אך לאחר שהתרגלו לכך, נעשה להם החטא כהיתר, ולא טרחו להסתיר את עצמם, הם התחילו

לעבוד עבודה זרה "מאחורי הדלתות", בביתם אך לא בהצנע. בשלב הבא כבר התחילו להתגאות בעבודה זרה, ועבדו אותה ברחובות העיר. לאחר מכן המשיכו לרדת מדחי אל דחי, לעבוד עבודה זרה בפרסום גדול יותר ויותר: על הגגות, בגנים, על ראשי ההרים ועל כל הדרכים, ולא הניחו מקום בארץ ישראל שלא עבדו בו עבודה זרה. ולא התקררה דעתם בזה עד שהכניסו צלם בהיכל וציירו על כותלי בית המקדש כל תבנית רמש ובהמה, כמו שנאמר (ירמיהו ז, ל): "שָׁמוּ שְׁקוּצֵיהֶם בְּבֵית אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו לְטִמְאוֹ".

עבירה גוררת עבירה

המלכים גרמו להמון העם לחטוא חטאים גדולים נוספים, כמו שאמרו חז"ל: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת. רבי אבהו אמר: בשביל שביטלו קריאת שמע שחרית וערבית. רבי המנונא אמר: בשביל שבטלו בה תינוקות של בית רבן מלימודם, שהם התחלת התורה, ואם אין התחלה, הרי זו עקירת כל התורה. עולא אמר: מפני שלא היה להם בושת פנים זה מזה. רבי עמרם אמר: מפני שלא הוכיחו זה את זה. רבי יהודה אמר: בשביל שביזו בה תלמידי חכמים. ועוד אמרו חז"ל: בית ראשון חרב מפני שהיו בו ג' דברים: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים.

ואשלח את עבדי הנביאים

במשך כל אותה תקופה שחטאו ישראל, חס הקב"ה על עמו ולא רצה להענישם, הוא המתין והאריך אפו אולי יחזרו בתשובה. בחסדיו הרבים שלח להם ה' נביאים שיתרו בם, ומהם: אליהו הנביא, אלישע, ישעיה, צפניה, אוריה, ירמיה ועוד. הנביאים התרו והזהירו את העם השכם והערב, אולם לרוב נפלו דבריהם על אוזניים אטומות – עם ישראל היה שקוע עמוק בחטאיו, וסרב לקבל את דברי התוכחה. סמוך לתקופת החורבן התנבאו לישראל שלושה נביאים: ירמיהו הנביא היה מתנבא בחוצות, צפניה היה מתנבא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, וחולדה הנביאה היתה מוכיחה את נשות עם ישראל.

נבואות ירמיהו

ירמיהו הנביא מכונה: "נביא החורבן". הוא ראה את ישראל בקלקלתם, ידע את אשר עתיד לקרות להם אם ימשיכו בדרכם הנלוזה, וכאב רחום ניסה להוכיח אותם שוב

ושוב שיחזרו למוטב. בלב כאוב הוא צעק ואמר: "על שְׁבַר בַּת עַמִּי הַשְּׁבַרְתִּי קִדְרַתִּי!" – בראותי את שעתיד לבוא על ירושלים, לבי שבור ורצון. "מי יִתֵּן רֵאשֵׁי מַיִם וְעֵינַי מְקוֹר דְּמָעָה וְאַבְּכָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶת חֲלָלֵי בַת עַמִּי" – דמעות כמים אני מוריד על מה שעתיד לקרות לעם ישראל. "הֲנֵה קוֹל שְׁוַעַת בַּת עַמִּי מֵאֶרֶץ מִרְחָקִים, הֲהִ' אֵין בְּצִיּוֹן אִם מְלָכָה אֵין בָּהּ?" – רואה אני בנבואה את עם ישראל בגלותו אשר יקרא ויאמר: האם עזב ה' את ציון? איפה הוא ה', מדוע הוא לא שומע אותנו? ולכן מתחנן ירמיהו לעם ישראל: שובו שובו מדרכיכם הרעים!!!

נבואות קשות התנבא ירמיהו: "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֲנִנִּי מֵאֲכִילָם אֶת הָעָם הַזֶּה לְעֵנָה [עשב מר], וְהִשְׁקִיתִים מִי רֵאשׁ [מים מרים] – דהיינו צרות מרות וקשות יגיעו עליהם, וְהִפְצוֹתִים בְּגוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ הֵמָּה וְאַבּוֹתֵם וְשַׁלַּחְתִּי אַחֲרֵיהֶם אֶת הַחֶרֶב עַד כְּלוֹתִי אוֹתָם" (ירמיה ט יד–טו). "וְנָתַתִּי אֶת יְרוּשָׁלַם לְגִלִּים מְעוֹן תַּנִּים וְתַהֲיֶה שׁוֹמְמָה, וַיְדוּרוּ בָּהּ נַחְשִׁים, וְאֶת עָרֵי יְהוּדָה אֲתַן שְׁמָמָה מִבְּלֵי יוֹשֵׁב" (שם ט, י). "וְהִנֵּחַ נְבִלַת הָעָם הַזֶּה לְמֵאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחְרִיד" (שם ז לג).

כששמעו ישראל את הנבואות הקשות – במקום להתעורר להיטיב את מעשיהם ולחזור בתשובה, נכנסה בלבם שנאה כלפי ירמיהו, ש"מאחל" להם צרות כה קשות. הם ניסו לרדוף אותו בדרכים שונות, ולא הטו אוזן לדבריו כלל וכלל. חיזוק לדרכם הם קיבלו מנביאי שקר שונים, אשר שכנעו את העם כי ה' דיבר עימם ומסר להם נבואות טובות על עתיד של שלום וניצחון, שקט ושלוה. מטבע הדברים נטו ישראל יותר לקבל את דבריהם של נביאי השקר.

ירמיהו התנבא במשך ארבעים שנה. תחילת נבואתו היתה בשנה השלוש עשרה למלכותו של יאשיהו המלך, אשר היה משושלת מלכות בית דוד. בניגוד לקודמיו, היה יאשיהו מלך צדיק, אשר השתדל וניסה בכל כוחו להחזיר את העם למוטב ולקרבת לאביהם שבשמים. אולם יאשיהו מת במלחמה על ידי "פרעה נכה" מלך מצרים. ירמיהו הנביא קונן עליו קינה מרה, וקרא אותו "רוח אפינו משיח ה'".

לאחריו מלך בנו יהואחז, אולם יהואחז מת כעבור זמן קצר אף הוא על ידי פרעה נכה. במקומו מלך אחיו יהויקים. יהויקים לא הלך בדרכי אביו יאשיהו הצדיק, אלא חטא והחטיא את ישראל. בזמן מלכותו, הומלך בארץ בבל מלך חדש בשם "נבוכדנצר". מלך עריץ וקשה, וכבר בתחילת מלכותו הצליח לכבוש ארצות רבות.

כאשר עלה נבוכדנצר לשלטון, יצאה בת קול מן השמים בהיכלו של נבוכדנצר ואמרה לו: עבד רע, לך והחרב את בית המקדש, שבניו מורדים ואינם שומעים בקול ה'! אולם נבוכדנצר פחד וחשש שיעשה בו הקב"ה כמו שעשה עם סנחריב.

מה עשה ה' עם סנחריב?

סנחריב היה מלך בבל בעבר, ונבוכדנצר היה שר צבאו. באחת ממלחמותיו עלה סנחריב להילחם עם ירושלים, כשעמו צבא ענק ביותר, ובין אנשי הצבא היה אף נבוכדנצר. בירושלים היה מולך חזקיה המלך, אשר היה מלך צדיק מאוד. הוא כל כך חיזק את העם בתורה וביראת שמים, עד שהעידו עליו שלא ניתן היה למצוא בדורו אפילו ילד קטן שלא בקי בהלכות טומאה וטהרה, שהן הלכות סבוכות ומורכבות ביותר, וכל שכן שהיו בקיאים בשאר ההלכות. כשראה חזקיה את צבאו האדיר של סנחריב, לא פחד כלל. היה זה בערב חג הפסח, ומתוך ביטחון מלא בבורא עולם, עודד חזקיה את העם כולו להקריב את קרבן הפסח כמידי שנה בשנה בשירה ובהודיה לה'. באותו לילה – ליל הסדר – אכן התרחש נס מופלא ביותר: בא מלאך ה' והכה את כל מחנה סנחריב, אשר מנה 185,000 גנרלים, לבד מחיילים טוראים לאין מספר. קמו יושבי ירושלים בבוקר, והנה מחנה סנחריב כולם פגרים מתים. רק ששה אנשים הותרו ה' מכל המחנה: סנחריב ושני בניו, אֲדַרְמֶלֶךְ, שַׁרְאֶצֶר, ונבוכדנצר – זאת כדי שיהיה פרסום לנס הגדול הזה [ואגב, סיפור תנכ"י זה מופיע במלואו בממצא ארכיאולוגי שהתגלה בחפירות ארמון אסר חדון המלך, בנו של סנחריב. אלא שבחרס שנמצא שם כתוב שפרצה מגפה בצבאו של סנחריב. אולם התנ"ך מספר לנו את האמת העומדת מאחורי מה שנראה כמגפה].

ברחו הששה בבושת פנים לארצם. סנחריב בעודו בדרך, נדר נדר לעבודה זרה שלו ששמה היה 'נסרוך' [נסר מתיבת נח], שאם יגיע בשלום לארצו, יקריב את שני בניו קרבן לעבודה זרה, אך הוא לא ידע ששני בניו שומעים אותו, ובשומעם זאת מיד קמו עליו והרגוהו. ממפלה שכזאת פחד נבוכדנצר, לכן אף בשומעו את המסר מן השמים, לא רצה להילחם בירושלים.

עמוזן ומואב – שהיו שכנים רעים של ארץ ישראל – שמעו את דברי הנביאים המתנבאים על חורבן ירושלים והפורענויות. מיד שלחו ואמרו לנבוכדנצר: דע לך כי עכשיו הגיע הזמן לכבוש את העיר! שלח ואמר להם: מתיירא אני שלא יעשה בי כדרך שעשה לקודמי! שלחו ואמרו לו: אל דאגה, עכשיו הקב"ה איננו עימהם, ולא יעשה להם ניסים כפי שעשה להם בעבר. אמר להם: בכל זאת, אם עם ישראל יקראו לו ויתפללו אליו בכל ליבם, הוא יענה להם. אמרו לו: ה' רחוק מהם מאוד, כיון שחטאו הרבה, ואפילו אם יקראו לו ויתפללו אליו, לא ישמע לקולם! אמר להם: יש ביניהם צדיקים, והם יבקשו עליהם רחמים ויענה להם ה'. אמרו לו: הצדיקים שבהם כבר נפטרו. אמר להם: הרשעים שבהם יחזרו בתשובה ויבקשו רחמים, ויענה להם ה'. אמרו לו: כבר קבע להם ה' זמן – "אולטימטום", שאם לא יבואו אליו, לא יקבל יותר את תשובתם.

נבוכדנצר עולה לירושלים

היסס נבוכדנצר ולא ידע מה לעשות. מצד אחד רצה מאוד להוכיח את גבורתו ולכבוש את ירושלים החזקה, ומצד שני פחד מאוד. מה עשה? התחיל לעשות "קסמים" [סימנים] כדי לדעת אם יצליח או לא: שלח חץ על שם רומי, אך החץ נפל, שלח חץ על שם אלכסנדריה והחץ נפל, שלח חץ על שם ירושלים והחץ הלך ולא נפל. הוא עשה סימן נוסף: לקח זרעים זרע על שם רומי, אולם הזרעים לא צמחו, זרע זרעים על שם אלכסנדריה והזרעים לא צמחו, זרע זרעים על שם ירושלים, והזרעים צמחו. אחר כך הדליק נרות לשם רומי, ולא נדלקו, הדליק לשם אלכסנדריה ולא נדלקו, הדליק לשם ירושלים ונדלקו. מכל הסימנים הללו הבין נבוכדנצר שאכן יצליח לכבוש את ירושלים.

אכן בשנה השניה למלכותו (שנת 3,321 לבריאת העולם) עולה נבוכדנצר להילחם בירושלים. הוא מצליח להכניע את ירושלים ואת מלכה יהויקים, אולם הוא לא מגלה אותם לארצו, אלא מסתפק בכך שהם יהיו משועבדים לו ומעלים אליו מיסים. בפועל המשיך יהויקים למלוך על ירושלים כשהוא כפוף למרותו של נבוכדנצר. כך היה המצב במשך שלוש שנים, אולם בתום השנה השלישית החליט יהויקים להחזיר לממלכת יהודה את עצמאותה, על ידי שיכניע את השרים המופקדים על ארץ יהודה מטעם

המלך נבוכדנצר. יהויקים הצליח במרד, חדל לעלות מיסים לנבוכדנצר, ובמשך שלוש שנים נהנתה מלכות יהודה מעצמאות ומשחרור. נבוכדנצר שהיה עסוק במלחמותיו, הניח להם לעת עתה, אך בתום השנה השלישית שוב זכר נבוכדנצר את יהויקים, והחליט לעלות לירושלים לתבוע את עלבונו. כשהוא מוקף בחייליו הרבים עלה נבוכדנצר שוב לירושלים ודיכא את המרד. ברוב כעסו החליט לקחת בשבי את יהויקים וחלק מכלי המקדש. יהויקים התשוש ממלחמות – לא עמד לו כוחו, והוא מת כשבוי ביד נבוכדנצר. במקומו המליך נבוכדנצר את יהויכין בנו.

גלות הילדים

נבוכדנצר לא הסתפק בזאת. שמועה הגיעה לאוזניו כי ילדי ישראל עולים בחכמתם על ילדי האומות כולם. ילדי ישראל הפעוטים, אשר כבר מינקותם מיגעים את מוחם בלימודי התורה, ניחנו בחכמה מיוחדת במינה. גם בחכמה זו חשק המלך, וחשב בלבו: מן הראוי שאכניס מן הילדים החכמים הללו לתוך ארמוני, אלמדם את כל חכמות העולם, וכך את השפה הכשדית, שבה דיברו רק החכמים והמשכילים שבבבל, ובבוא הזמן יהיו אלה יועצי הטובים ביותר. הוא ציוה על שרו אשפנז ללכת לירושלים ולבחור מבין ילדי ישראל את הילדים החכמים ביותר, שיהיו גם בריאים וחסונים, יפי תואר, וממשפחות מיוחסות, כיאה לשרים חשובים של המלך.

צער ותוגה אפפו את תושבי ירושלים בראותם כי מבחר בניהם הולכים מהם. הבטחותיו של אשפנז, כי ילדים אלו לא יחסרו דבר בארמון המלוכה, ויעלו לגדולה, לא ניחמה אותם כלל וכלל. ליבם מר היה על אותם ילדים אשר תחת לנצל את כשרונותיהם המבורכים כדי לשקוד על התורה הקדושה, יהיו צריכים לטמא את מוחם בחכמות זרות. אולם לא היה לאל ידם לעשות מאומה, וכך הלכו עם אשפנז לבבל ילדים רבים, שהמובחרים שבהם: דניאל, חנניה, מישאל ועזריה. אולם מאת ה' היתה זו לטובה, שכן במשך הזמן אותם ילדים שגדלו ונעשו מקורבים למלכות, עזרו מאוד לעם ישראל בגלותו.

גלות "החרש והמסגר"

בהיות נבוכדנצר בבבל, אמרו לו שריו ויועציו: לא טוב עשית בכך שהותרת את יהויכין בנו של יהויקים כמלך על ירושלים, עלול הוא למרוד בך כפי שמרד בך אביו. דע לך כי כל עוד נמצאים בארץ יהודה משפחות המלוכה ומשפחות השרים והמכובדים, יקשה עליך לשלוט על ירושלים שלטון מלא, לכן טוב תעשה אם תעלה שוב לירושלים ותיקח את יהויכין בשבי יחד עם עוד חשובי ירושלים. שמע נבוכדנצר לעצתם, וכעבור שלושה חודשים מאז שהמלך יהויכין אכן עלה שוב לירושלים ולקח את יהויכין בשבי. יחד עמו לקח מכל ארץ ישראל כעשרת אלפים איש – המכובדים ובעלי ההשפעה, ביניהם מרדכי היהודי ויחזקאל הנביא. אנשים גדולים אלו שהגלה נבוכדנצר מכונים: "החרש והמסגר". החרש – שכל מי ששומע את דבריהם נעשה כמו חרש ולא שומע מאומה מסביבו. והמסגר – כאשר "סגרו" ענין מסויים, לא היה יכול אף אדם לפתוח אותו ולחלוק עליהם. יחד עמם לקח עמו נבוכדנצר את אוצרות בית המקדש ואת אוצרות המלך. גלות קשה זו נקראת "גלות החרש והמסגר". אולם גם ממנה צמחה טובה גדולה לעם ישראל, כי גדולי התורה הללו שגלו לבבל לפני כולם, הכינו לעם ישראל בבבל תשתית רוחנית חזקה ומבוססת, וכך לא נשתכחה התורה בגלות.

צדקיהו המלך

לפני שחזר נבוכדנצר לבבל עם יהויכין, רצה למנות מלך שימלוך על ירושלים, אבל שיהיה כפוף לו. שאל נבוכדנצר את יושבי ירושלים: האם יש לכם מישהו ממשפחת המלוכה שאמליכהו עליכם? היה שם מתניה בן יאשיהו, דודו של יהויכין. המליכו נבוכדנצר על ירושלים ואמר לו: הישבע לי שלא תמרוד בי! אמר לו צדקיהו: הרי אני נשבע בנשמתני. אמר לו: זה לא מספק אותי! רוצה אני שתישבע לי בתורה שניתנה בהר סיני! מיד הביא נבוכדנצר ספר תורה, הניחו על ברכיו של צדקיהו, והשביע אותו שאינו מורד בו. אמר לו נבוכדנצר, מעתה לא יקרא עוד שמך מתניהו אלא צדקיהו, שה' יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי.

זמן קצר לאחר שיצא נבוכדנצר מירושלים, הסיתו שרי צדקיהו את מלכם למרוד בנבוכדנצר, ואכן צדקיהו שמע להם ומרד בו. גם המצריים עזרו לצדקיהו במרדו. הם הבריחו מירושלים את החיילים שהותיר נבוכדנצר שישמרו על העיר מפני מרד נוסף. ובכך קיווה צדקיהו להשיג עצמאות מדינית. אולם כל זה היה נגד רצון ה' ונגד נבואת ירמיהו אשר אמר להם להיכנע למלך בבל ובכך להינצל, כמו שנאמר (ירמיה כז, יב-ט): "הביאו את צואריכם בעל מלך בבל ועבדו אתו ועמו וחיו: למה תמותו אתה ועמך בחרב ברעב ובדבר פאשר דבר ה' אל הגוי אשר לא יעבד את מלך בבל: ואל תשמעו אל דברי הנבאים [נביאי השקר] האמרים אליכם לא תעבדו את מלך בבל כי שקר הם נבאים לכם".

חנניה בן עזור – נביא שקר

אכן באותם ימים קם נביא שקר בשם חנניה בן עזור הגבעוני, אשר בדה מלבו "נבואות" של תקומה וניצחון לירושלים. את נבואותיו הפיץ בעם, והטעה אותם באומרו (ירמיה כח, ב-ד): "כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לאמר, שברתי את על מלך בבל. בעוד שנתים ימים אני משיב אל המקום הזה את כל כלי בית ה' אשר לקח נבוכדנאצר מלך בבל מן המקום הזה ויביאם בבל. ואת יכניה [יהויכין] בן יהויקים מלך יהודה ואת כל גלות יהודה הבאים בבבלה אני משיב אל המקום הזה נאם ה' כי אשבר את על מלך בבל". נתפתה העם להאמין לדברי חנניה נביא השקר, ועל ידי כך להחזיק יותר ויותר במרדם נגד נבוכדנצר.

שמע ירמיהו את דברי השקר וההסתה של חנניה, ואמר לו: 'אמן, הלואי שיתקיימו דבריך ויתבטלו דברי. אדרבה חפץ אני ש"נבואותיך" יתגשמו שהרי בכך אני מרויח, שאני כהן ואוכל מהקורבנות בבית המקדש, ואילו אתה מפסיד שכן אתה גבעוני, ואם תחזור עבודת המקדש לקדמותה אתה תהיה שואב מים וחוטב עצים [כמסופר בספר יהושוע (פרק ט) שהגבעונים רצו להינצל מפני בני ישראל, ועשו זאת בעורמה, ובעקבות כך אמר להם יהושוע: "למה רמיתם אתנו... ועתה ארורים אתם ולא יפרת מכם עבד וחטבי עצים ושאבי מים לבית אלהי"]. אולם עם כל "נבואותיך" על בית המקדש, דע לך כי נעלמה ממך נבואה אודות עצמך, שהשנה אתה מת.

בסוף אותה שנה, בערב ראש השנה, ראה חנניה כי הוא אכן עומד למות כנבואת ירמיה. מיד קרא לבניו וציוה עליהם שיקברוהו אחר ראש השנה ויעלימו את יום מיתתו האמיתי כדי לעשות את נבואת ירמיה שקר, שהנה כביכול הוא לא מת באותה שנה. עוד אמר לבנו שלמיה: מצווה אני עליך שתתנקם בירמיהו, נסה למצוא עליו עלילה ולהתנקם בו! כל חייו ניסה שלמיה להעליל עלילות על ירמיה, ולא מצא. לפני מותו קרא לבנו יראיה ומסר לו את צוואת אביו: נסה בכל כוחך לטפול עלילות על ירמיהו כדי לנקום ממנו את נקמת סבך חנניה.

עלילת שקר

ואכן באחד הימים מצא יראיה הזדמנות נאותה לכך. היה זה בתקופה שבה ברחו החיילים הכשדיים (הבבליים) מירושלים מפני המצריים. באותה עת הציבו ישראל שמירה בשערי ירושלים, כדי להשגיח שלא יצאו אנשים מירושלים להדליף ידיעות לכשדיים. יום אחד הוצרך ירמיהו לצאת מירושלים אל עירו ענתות – עיר הכהנים. יראיה, שהיה אחד מן השומרים, ראה את ירמיהו עובר דרך שער היציאה, והחליט להעליל עליו עלילת שקר. הוא תפס אותו ואמר לו: הולך אתה עכשיו לצבא הכשדים, למסור להם ידיעות על ירושלים כדי לתת את העיר בידם! אמר לו ירמיהו, שקר אתה דובר, איני הולך כלל אל חיל הכשדים, אלא התכוונתי ללכת לעירי ענתות. אולם יראיה לא הקשיב לדבריו, לקח את ירמיהו אל השרים ואמר להם: מצאתיו הולך אל חיל הכשדים! זעמו השרים והכוהו ונתנוהו בבית האסורים.

בהיות ירמיהו בבית הכלא, שלח צדקיהו וקרא לו בסתר. אמר לו: האם יש לך איזה מסר בשבילי מן השמים? אמר לו ירמיהו: עתיד מלך בבל להגלותך. כעס עליו צדקיהו, והיה ירמיהו מתיירא שמא יהרגנו, אמר לו: הרי שמך צדקיהו, ואין נאה לך להעניש אותי כשאין לך שום עלילה נגדי. אני סך הכל אמרתי את דברי ה'. והנה רואים אתם בעיניכם כי נבואות ה' מתגשמות, ולא כמו שהטעו אתכם נביאי השקר באומרם: "לא יעלה מלך בבל על ירושלים". המציאות מוכיחה שנבואותיהם לא התגשמו, ואם כן ראו ותקחו מוסר. שמע צדקיהו את דבריו, ולא העניש את ירמיהו. אך לא היו לו עוז ותעצומות לשנות את מדיניות המרד ולהכנע לנבוכדנצר.

מצור על ירושלים

והנה התחילו נבואות ירמיהו להתגשם. בשנה התשיעית למלכותו של צדקיהו, כינס נבוכדנצר את מחנותיו ויצא לכיוון ירושלים, כדי לדכא את המרד. כשהגיע לעיר "רַבְלָה" ישב לו שם, ושוב היה מהסס אם לעלות לירושלים, כי יתירא שמא יעשה לו ה' כמו שעשה לסנחריב. הוא החליט לשלוח במקומו את שר צבאו "נבוזרדן". אמר לו: לך וכבוש את ירושלים! שלח נבוכדנצר ביד נבוזרדן שלוש מאות חמורים טעונים גרזנים של ברזל כדי לשבור את שערי ירושלים. אכן בעשרה בטבת הגיע נבוזרדן לירושלים ושם אותה במצור – הקיף את חומותיה בחיילים, כדי שלא יוכל אף אחד לצאת מירושלים על מנת לברוח או על מנת להביא ציוד ואספקה לתושבי ירושלים. יחד עם זאת ניסה להבקיע את חומות ירושלים. אולם בשנה זו עדיין לא נחתם גזר דינה של ירושלים להחרב, וכל מאמציו של נבוזרדן להבקיע את החומה לא הועילו: כל הגרזנים שהביא לו נבוכדנצר נשברו על שער אחד משערי ירושלים בעת ניסיונותיו לפרוץ את החומה, והשער לא נשבר.

ניסו החיילים להכניע את העיר על ידי התקפות של חיצים ואבנים, אולם הקב"ה היה מחזק את אנשי ירושלים אולי יחזרו בתשובה. היו בירושלים גיבורים עצומים עד אין חקר, והיו נלחמים עם הכשדים ומפילים מהם חללים רבים. היה שם גבור אחד ושמו אביקא בן גבתרי. כשהיו חיילי נבוכדנצר מקלעים באבנים גדולות על החומה, היה אביקא מקבל את האבנים בידו ומשליכם חזרה על החיילים והורג מהם הרבה. כאשר גברו ההתקפות וזריקות האבנים, היה מקבל את האבנים אף ברגליו וזורקם, אולם גרם העוון ובאה רוח והפילתו מן החומה ומת.

נוראות המצור

שנה וחצי היתה ירושלים נתונה במצור, ואט אט אזל מלאי המזון מן העיר, הרעב הלך וגבר מיום ליום. סבל נורא סבלו אז יושבי ירושלים, ורבים מאוד מתו ברעב. היו בנות ציון נפגשות בשווקים, ושאלה האחת את רעותה: למה יצאת לשוק, והרי מימך לא נהגת להסתובב בשווקים!? ענתה לה: קשה הוא הרעב ואין אני יכולה לסובלו, לכן יצאתי לשוק לחפש לי מעט אוכל. היו הנשים אוחזות זו בזו ומבקשות להן אוכל ולא

מוצאות, עד שהיו נשענות על העמודים ומתות עליהם. באו הילדים הרכים אל אמותיהם כדי לקבל מהן אוכל, ומשלא נענו, נפלו הילדים ומתו עליהן.

מעשה באשה אחת שהיו לה שלושה בנים, והלכו השנים הגדולים למלחמה. כאשר גבר הרעב וראתה כי עוד מעט תמות היא וכל בניה ברעב, עשתה מעשה נורא: היא לקחה את בנה התינוק ובישלה אותו בסיר למען יאכלו ילדיה הגדולים ולא ימותו אף הם. כשהתחילו האחים לאכול, זיהו לפתע את יד אחיהם. מרוב זעזוע וכאב, עלו לגג ונפלו ומתו. היתה האם צועקת ואומרת: הקוצר בשדה – משאיר ספיחים, והבוצר ענבים בכרם – משאיר עוללות, אבל אני לא נשאר לי כלום! נמסרתי ביד נבוכדנצר כגדי לטבת! וזה מה שאנו מקוננים במגילת איכה (איכה ד, י): "יְדֵי נָשִׁים רִחַמְנִיּוֹת בְּשָׁלוֹ יִלְדִיָהֶן".

הובקעה העיר

כך היתה ירושלים נתונה במצור במשך שנה וחצי, מבלי שהצליח נבוזרדן לכבושה. נבוזרדן כמעט התייאש והתכונן לחזור לארצו. נתן ה' בלבו למדוד את חומת העיר, ובכל יום כשהיה מודד נוכח לדעת כי החומה שוקעת שני טפחים וחצי [עשרים ס"מ], עד שנבלעה הרבה. בשנה האחת עשרה למלכות צדקיהו ביום ט' בתמוז, יצאה בת קול מן השמים ואמרה: קפוץ וכבוש את ירושלים, שכבר הגיע זמנה להחרב, וזמנו של בית המקדש ליהרס, וזמנו של היכל להשרף. נשאר לנבוזרדן גרזן אחד מכל אותם גרזנים שהיו לו, הכה מכה אחת ונפתח השער ונכנסו האויבים בפנים.

בטל קורבן התמיד

באשר נכנסו האויבים לירושלים, כילו הם את חמתם בעם היושב בעיר. הם הרגו וטבתו ללא רחם, בעם אשר היה חלוש מן הרעב וחסר הגנה. אולם אל בית המקדש לא הצליחו להכנס, כי היה מבוצר בחומות נוספות. שם התבצרו הכהנים, ובמסירות נפש, תחת אש המלחמה, המשיכו את עבודת בית המקדש עד יום ז' באב. בימים הראשונים המשיכו אף את הקרבת קרבן התמיד פעמיים ביום. כיצד? בארבעת הימים הראשונים מיום ט' בתמוז עד ליום יג' בתמוז, לא היתה בעיה, שכן בעזרה של בית המקדש היו תמיד נמצאים מוכנים ומזומנים כבשים המבוקרים ממום, בכמות המספיקה לארבעה ימים. מיום יג' בתמוז, כאשר תמו הכבשים מן העזרה, שיחדו הכהנים את החיילים

הבבליים שצרו אותם מבחויץ: שלשלו להם כסף וזהב – והם העלו להם כבשים. כך עשו ארבעה ימים. אולם ביום יז' בתמוז כבר לא המשיכו החיילים להעלות כבשים לבית המקדש, וכך בוטל קורבן התמיד.

שריפת בית המקדש

כשהגיע הזמן שבו רצה הקב"ה להחריב ולשרוף את בית המקדש, לא רצה ה' שיהיה ירמיהו בירושלים. אמר הקב"ה לירמיהו שילך לענתות. מיד כשיצא ירמיהו מן העיר, ירד מלאך מן השמים ונתן רגליו על החומות ופרץ אותן. קרא המלאך ואמר: יבואו השונאים ויכנסו לבית, שהשומר [הקב"ה] הניחו והלך לו.

בשבעה באב נכנסו האויבים להיכל, וקלקלו בו ובזזו אותו במשך שלושה ימים – שביעי ושמיני ותשיעי. הם קבעו בימה שלהם (מקום מושב השרים) בהר הבית, הלכו ועלו למקום שבו היה שלמה המלך ע"ה יושב ונוטל עצה מן הזקנים היאך לשכלל את בית המקדש. שם ישבו השונאים ונטלו עצה כיצד לשרוף את בית המקדש. עוד הם מתייעצים בדבר והנה נשאו עיניהם וראו ארבעה מלאכים יורדים ובידם ארבעה לפידים של אש, ונתנו בארבע זוויות של ההיכל ושרפו אותו.

היה זה בסוף יום תשעה באב, סמוך לחשכה, והמשיך בית המקדש לבעור בלהבות כל היום העשירי כולו. זחה דעתו של נבוזרדן עליו והתגאה על כך שהצליח להחריב ולשרוף את מעוזם של ישראל – בית המקדש. יצאה בת קול מן השמים ואמרה לו: עם הרוג הרגת, היכל שרוף שרפת, קמח טחון טחנת! דהיינו, הגזירה שנגזרה מלמעלה היא הגורם האמיתי לחורבן ולשריפה, ולא פעולותיך.

בי עליך הורגנו כל היום

כשראה הכהן הגדול שנשרף הבית, רצה לצאת. תפסו אותו השונאים, ושחטוהו על המזבח, במקום שבו היה מקריב את קרבן התמיד. ראתה אותו בתו והיתה צווחת ואומרת: אוי לי אבא חמדת עיני! תפסו גם אותה ושחטוה, ונתערב דמה בדם אביה.

נתקבצו כיתות כיתות של פרחי כהונה ומפתחות ההיכל בידם, ועלו לגג ההיכל ואמרו לפניו: רבונו של עולם, הואיל ולא זכינו להיות גזברים נאמנים, יהיו המפתחות מסורות לך! וזרקו את המפתחות כלפי מעלה. יצאה כעין פיסת יד מן השמים וקיבלה מהם, והם קפצו ונפלו לתוך האש.

כשראו הכהנים והלויים שנשרף בית המקדש, נטלו את הכינורות והחצוצרות ונפלו באש ונשרפו. וכמו כן הרבה בתולות כשראו שנשרף בית המקדש, נפלו אף הן באש ונשרפו, שלא יענו אותן השונאים.

סופו של צדקיהו

כשראה צדקיהו כן, יצא לברוח מירושלים עם עשרת בניו דרך מחילה שהכין מראש, שהיתה הולכת מביתו עד ערבות יריחו (הנקראת עד היום "מערת צדקיהו" בירושלים). זימן הקב"ה צבי, שהלך על גג המחילה. רדפו הכשדים אחרי הצבי כדי לצוד אותו, והגיע הצבי במרוצתו עד פתח המערה בערבות יריחו. בדיוק באותו רגע היו צדקיהו ובניו יוצאים מן המערה, ראו אותם הכשדים ותפסום. הביאו אותם לפני נבוזרדן, ונבוזרדן שלח אותם אל נבוכדנצר הנמצא בעיר רבלה.

אמר נבוכדנצר לצדקיהו: מה ראית למרוד בי? הרי נשבעת לי בספר התורה שלא תמרוד בי?! עכשיו באיזה דין אדון אותך? אם אדון אותך לפי דיני תורתכם, ראוי אתה להריגה, שנשבעת בשם ה' לשקר. ואם אדון אותך לפי דיני מלכותי, גם כן חייב אתה מיתה כמרוד במלכות. אמר צדקיהו: אכן חייב אני מיתה, אולם מבקש אני שתהרוג אותי לפני בני, כדי שלא אראה במיתתם. לעומת זאת הבנים ביקשו מנבוכדנצר: אנא הרוג אותנו ראשונים, שלא נראה את דם אבינו שפוך! אמר נבוכדנצר אעשה כדברי שניכם, אנקר את עיני צדקיהו ואהרוג את בניו, וכך הוא לא יראה את מותם והם לא יראו את מותו. אך עיניו של צדקיהו חזקות היו מאוד ולא הצליח נבוכדנצר לנקר אותם, עד ששחט את כל בניו לעיניו, ואז נחלשו עיניו והצליח לנקרם והשליכם לתוך התנור. כך, במצב קשה כזה, הגלה אותו לבבל. והיה צדקיהו צווח ואומר: בואו וראו כל בני אדם, שהיה ירמיהו מתנבא עלי ואומר לי: לבבל אתה הולך, ובבבל תמות, ובבל עיניך לא יראו. ולא הייתי שומע לדבריו, ועכשיו הרי אני בבבל ועיני לא רואות אותה!

צערו של ירמיהו

כשיצא ירמיהו מענתות לחזור לירושלים, נשא עיניו וראה עשן בית המקדש עולה. אמר בלבו: אולי חזרו עם ישראל בתשובה, וחוזרים הם להקריב קרבנות. עמד לו על החומה וראה את בית המקדש עשוי לו גלים גלים של אבנים, הכל חרב. התחיל צווח

ואמר (ירמיה כ, ז): "פְּתִיתֵנִי ה' וְאֶפְתּוּ!" – הצלחת "לפתות" אותי ללכת לענתות, שלא אראה בחורבן הנורא הזה. מיד הלך וברר באיזה כיוון הלכו הגולים, והתחיל ללכת באותה דרך. ראה את השביל מלא דם, ועל הארץ מושלכות פרסות רגלי יונקים ועוללים שהיו הולכים בשבי. היה ירמיהו גוחן ומתכופף לארץ ומנשקם. כשהגיע אל אחיו הגולים, חיבקם ונישקם, והיה בוכה לנגדם: אחי בני עמי, אוי מה היה לכם, על כי לא שמעתם לקול נבואת ה'!

ראה קבוצה של בחורים שראשם נתון בקולרים [טבעות ברזל] – ונתן ראשו עמהם. בא נבוזרדן והוציאו משם. ראה קבוצה של זקנים קשורים בשלשלאות – נתן צוארו עמהם, ושוב בא נבוזרדן והוציאו משם. שמר נבוזרדן על ירמיהו שלא יאונה לו כל רע, כי כך נצטווה מפי נבוכדנצר. כמו כן ציוה נבוכדנצר לנבוזרדן ואמר לו: דע לך, כי אם עם ישראל יבכו ויחזרו בתשובה, יענה להם אלוהיהם וינחם על הרעה, ואז נחזור בבושת פנים. לכן אני מצוה עליך שיהיו עיניך פקוחות עליהם, ולא תתן להם לבכות ולא להתפלל! ואם תראה אחד מהם מתעכב, תחתוך אותו לחתיכות, כדי שיראו כולם ויפחדו. כך ילכו ללא הפוגה ולא יעצרו מללכת עד שיעברו את גבולות ארץ ישראל ויגיעו לנהר פרת, רק אז תתן להם לנוח, כי מכאן ואילך כבר החזיר הקב"ה פניו מהם, ולא יחזיר אותם לארצם.

על נהרות בבל

כך הלכו הגולים ללא הפוגה וללא מנוחה, אפילו בלי אפשרות לבכות. רק כאשר הגיעה שיירת הגולים אל נהר פרת, ניתנה להם אפשרות לעשות הפוגה ואף לבכות, כמו שנאמר (תהלים קלז, א): "עַל נְהָרוֹת בְּבֶל שָׁם יִשְׁבְּנוּ גַם בְּכִינוּ". פנה נבוזרדן ואמר לירמיהו: האם רוצה אתה לבוא עימי לבבל? חשב ירמיהו בלבו: אם אני הולך לבבל, אין מנחם לגלות הנשארת בארץ ישראל, לכן מוטב שאחזור לארץ ישראל. נשאו הגולים את עיניהם וראו את ירמיהו עוזב אותם ופונה לדרכו. געו כולם בבכיה בקול רם ואמרו: אבינו ירמיהו מניחנו ועוזב אותנו. ענה ירמיהו ואמר להם: אני מעיד שמים וארץ, אילו הייתם בוכים בכיה אחת בעודכם בציון, לא הייתם גולים!

איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר?!

פנה נבוכדנצר ואמר ללוויים שהיו בין הגולים: מה אתם יושבים ובוכים? הכינו את עצמכם, ועד שאנו אוכלים ושותים אני מבקש שתעמדו ותקישו לפני ולפני עבודת אלילים בכנורות שלכם כדרך שהייתם מקישים לפני אלוהיכם בבית המקדש! התחילו מסתכלים אלו באלו, ואמרו אחד לשני: לא די לנו שהחרבנו את בית המקדש, אלא עכשיו אנו עומדים להקיש לפני הננס הזה ולפני עבודת אלילים?!

משל למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שנשא בת מלכים. אמר לה: עמדי והשקיני כוס אחד. ולא רצתה להשקותו, כעס עליה והוציאה מביתו. הלכה ונישאת למוכה שחין, אמר לה: עמדי והשקיני כוס אחד. אמרה לו: שוטה! בת מלכים הייתי ונישאתי למלך, ועל שאמר לי השקיני כוס אחד ולא רציתי להשקותו כעס עלי והוציאני מתוך ביתו, שאילו השקיתיו הייתי מוסיפה על כבודי כבוד, עכשיו אתה אומר לי עמדי והשקיני?!

מיד החליטו כל הלוויים החלטה נחושה, שהם לא ינגנו לפני הרשע הזה. מה עשו? נתנו בהונות ידיהם לתוך פיהם וקיצצו אותם. כשתבע מהם נבוכדנצר שינגנו לו, הראו לו את ידיהם מקוטעות אצבעות ואמרו לו: "איך נשיר את שיר ה'?! – כשהיינו קשורים בשלשלאות בדרך נתקטעו אצבעותינו! ידע נבוכדנצר שהם מהתלים בו, כעס מאוד והפיל מישראל תלי תלים של הרוגים. ואף על פי כן היתה להם שמחה על כך שלא אמרו שירה לפני עבודת אלילים, שנאמר: "וְתוֹלְלֵינוּ [מלשון תלי תלים] שְׂמֵחָה". באותה שעה נשבע הקב"ה לישראל ואמר להם: אתם שלטתם בעצמכם וקטעתם אצבעות ימינכם, אף אני אשיב אתכם לחזות בשוב ה' לציון, ולראות בבנין בית המקדש השני.

צער אמיתי ושמחה מזויפת

כשהגיעו ישראל לבבל, יצאו לקראתם הגולים ה"ותיקים" שהוגלו כבר אחת עשרה שנה קודם לכן יחד עם יהויכין. שאלו הם את הגולים החדשים בשלום יקיריהם, זה שואל מה שלום אבי, וזה שואל מה שלום בני. ענו ואמרו להם: פלוני מת ברעב, ופלוני מת בחרב האויב. הצטערו הגולים צער רב, אולם יחד עם זאת נאלצו בעל כורחם

לקבל את פני המלך ולשבחו על נצחוננו הגדול. והיו לבושים מלבושים לבנים מבחון להראות את "שמחתם", אולם מבפנים לבשו מלבושים שחורים של אבל וצער, על צער אחיהם.

עמו אנוכי בצרה

כיון שהיו ישראל נתונים במצב כה קשה בגלות, היו סבורים שהקב"ה נטש אותם לגמרי והסיר השגחתו מהם. אותה שעה קרא הקב"ה לכל צבאות השמים ולכל המלאכים ואמר: מה אעשה לבני החביבים שהם בגלות ואנו כאן? הבה נרד ונלך לגלות עמהם. ירד הקב"ה לבבל (כביכול) והשרה נבואתו על יחזקאל, וראה יחזקאל את הקב"ה ופמלייתו באים לבבל. אמר זאת לעם ישראל, ולא האמינו לו. עד שנגלה הקב"ה אל ישראל עצמם, והיו ישראל שמחים שמחה גדולה. מרוב שמחתם לא היו מרגישים שהם בגלות, כיון שהקב"ה עמהם. וכל אחד ואחד היה אוהב את הקב"ה באהבה עזה כל כך, עד שהיו מוסרים נפשם על קידוש שמו יתברך.

ירמיהו בחזרתו לירושלים

כשחזר ירמיהו לירושלים, היה רואה בדרך אצבעות ידים ורגלים מקוטעות ומושלכות בהרים, והיה מלקטן ומנשקן ומחבקן. היה ירמיהו הולך ובוכה ומקונן: "חבל עליך יקרת המדינות!". את האברים המקוטעים צרר בתוך בגדיו, ובכה עליהם ואמר: בני, לא כך הזהרתי אתכם ואמרתי לכם (ירמיהו יג, טז): "תנו לה' אֱלֹהֵיכֶם כְּבוֹד, בְּטָרֶם יִחַשְׁדוּ וּבְטָרֶם יִתְנַגְּפוּ רַגְלֵיכֶם עַל הָרֵי נֶשֶׁף"!? על אותה שעה נאמר (ירמיהו ט ט): "על הָרֵים אֲשָׂא בְכִי וְנָהִי, וְעַל נְאוֹת מְדָבָר קִינָה".

אמר ירמיהו: כשהייתי עולה לירושלים נשאתי עיני וראיתי אשה אחת יושבת בראש ההר לבושה שחורים, ושערה סתור ומבקשת מי ינחמנה. ואני צועק מי ינחמני. קרבת אליה ודברתי עמה, אמרתי לה: אם אשה את – דברי עמי, ואם רוח את – הסתלקי מעלי. ענתה ואמרה: אינך מכיר אותי. שבעה בנים היו לי, יצא אביהם למדינת הים, ועד שאני בוכה עליו, הרי באו ואמרו לי: נפל הבית על שבעה בניך ונהרגו כולם. איני יודעת על מי אבכה ועל מי אסתור שערי. ענית ואמרתי לה: אין את טובה יותר מעמך ציון, והיא נתונה לחיות השדה. ענתה ואמרה לי: אני אמך ציון, אני היא אם השבעה. אמר לה ירמיהו: דומה מכתך למכתו של איוב: מאיוב ניטלו בניו ובנותיו, וממך ניטלו

בניך ובנותיך. מאיוב נטלו כספו וזהבו, וממך נטלו כספך וזהבך. כשם שחזר הקב"ה וניחם את איוב, כך יחזור וינחמך.

צער השכינה

באותה שעה היה הקב"ה בוכה ואומר: אוי לי, מה עשיתי? השריתי שכינתי למטה בשביל ישראל, ועכשיו שחטאו חזרתי למקומי הראשון. אמר הקב"ה למלאכי השרת: בואו ונלך אני ואתם ונראה את ביתי, מה עשו אויבים בו. מיד הלך הקב"ה ומלאכי השרת וירמיהו לפניו. כשראה הקב"ה את בית המקדש, אמר: בודאי זהו ביתי וזהו מנוחתי, שבאו אויבים ועשו בו כרצונם. באותה שעה היה הקב"ה בוכה ואומר: אוי לי על ביתי! בני היכן אתם? כוהני היכן אתם?! אוהבי היכן אתם?! מה אעשה לכם? התריתי בכם ולא חזרתם בתשובה!

אמר הקב"ה לירמיהו: אני דומה היום לאדם שהיה לו בן יחיד, ועשה לו חופה ומת בתוך חופתו. ואין לך כאב לא עלי ולא על בני! לך וקרא לאברהם וליצחק וליעקב ומשה מקבריהם, שהם יודעים לבכות! אמר ירמיהו: רבונו של עולם, איני יודע היכן משה קבור. אמר לו הקב"ה: לך עמוד על שפת הירדן והרם קולך וקרא: בן עמרם, בן עמרם, עמוד וראה צאנך שבלעום אויבים!

אבות העולם מתאבלים

מיד הלך ירמיהו תחילה למערת המכפלה ואמר לאבות העולם: עמדו, שהגיע זמן שאתם מתבקשים לפני הקב"ה. אמרו לו: מה היום מיומיים שאנו מתבקשים לפני הקב"ה? אמר ירמיהו: איני יודע, כי חשש ירמיהו לומר להם את הסיבה האמיתית, שלא יאמרו לו: בימך היתה זאת לבנינו. אולי לא הוכחת אותם די טוב, או לא התפללת עליהם כראוי.

המשיך ירמיהו בשליחותו והלך לקרוא למשה. עמד על שפת הירדן וקרא: בן עמרם, בן עמרם, עמוד! הגיע זמן שאתה מתבקש לפני הקב"ה. אמר לו: מה היום מיומיים שאני מתבקש לפני הקב"ה? אמר לו ירמיהו: איני יודע.

מיד הלך משה אצל מלאכי השרת, שהיה מכיר אותם משעת מתן תורה. אמר להם: משרתי העליונים! האם אתם יודעים מפני מה אני מתבקש לפני הקב"ה? אמרו לו: בן עמרם, אין אתה יודע שבית המקדש חרב וישראל גלו? מיד קרע משה את בגדי הכבוד שהלבישו הקב"ה, והניח ידיו על ראשו והיה זועק ובוכה והולך, עד שהגיע אצל אבות העולם. אמרו לו אבות העולם: משה רועה ישראל, מה יום מיומיים? אמר להם: אבות אבותי, אין אתם יודעים שבית המקדש חרב וישראל גלו לבין אומות העולם? מיד אף הם קרעו בגדיהם והניחו ידיהם על ראשיהם, והיו צועקים ובוכים והולכים עד שהגיעו לשער בית המקדש. כיון שראה אותם הקב"ה, מיד "ויקרא ה' אלוהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספר ולקרחה ולחגור שק" (ישעיה כב).

אברהם אבינו מבקש רחמים

בא אברהם לפני הקב"ה כשאפר על ראשו ובגדיו קרועים, סופד וצועק. אמר הקב"ה: "מה לידידי בביתי?" אמר אברהם לפני הקב"ה: רבוננו של עולם, מפני מה הגלית את בני, ומסרת אותם בידי האומות והרגום במיתות משונות, והחרבת את בית המקדש, מקום שבו העליתי את יצחק בני עולה לפניך? אמר הקב"ה לאברהם: בניך חטאו ועברו על כל התורה ועל עשרים ושתים אותיות שבה! אמר אברהם: רבוננו של עולם, מי מעיד בהם בישראל שעברו את תורתך? אמר לו: תבוא תורה ותעיד בהם.

מיד באה התורה להעיד בהם, שעברו על מצוותיה. אמר לה אברהם: בתי, את באה להעיד בהן בישראל שעברו על מצוותיך, ואין לך בושת פנים מפני? זכרי את היום שבו העביר אותך הקב"ה על כל אומה ולשון ולא רצו לקבלך, עד שבאו בני להר סיני וקבלו אותך וכבודך, ועכשיו את באה להעיד בהם ביום צרתם! כיון ששמעה התורה כך עמדה בצד אחד ולא העידה בהם.

אמר הקב"ה לאברהם: יבואו עשרים ושתים אותיות והם יעידו בישראל! מיד באו כב' האותיות. התייצבה האות אל"ף להעיד בישראל שעברו על התורה. אמר לה אברהם: אל"ף, את ראש לכל האותיות ובאת להעיד בישראל ביום צרתם! זכרי יום שנגלה הקב"ה על הר סיני ופתח בכך "אנכי ה' אלהיך", ולא קבלוך אומה ולשון אלא בני, ואת באת להעיד בבני! מיד עמדה אל"ף לצד אחד ולא העידה בהן.

התייצבה האות בי"ת להעיד בישראל. אמר לה אברהם: בתי, את באה להעיד על בני, שהם זריזים בחמשה חומשי תורה הפותחים באות ב' – "בראשית ברא אלהים"!? מיד עמדה בי"ת לצד אחד ולא העידה. כיון שראו כל האותיות שהשתיקן אברהם, נתביישו ועמדו בעצמן ולא העידו בישראל.

האבות מזכירים זכויותיהם

מיד פתח אברהם לפני הקב"ה ואמר: רבוננו של עולם, בגיל מאה שנה נתת לי בן, וכשעמד על דעתו והיה בחור בן שלשים ושבע שנים, אמרת לי "העלהו עולה לפני" ונעשיתי עליו כאכזרי ולא ריחמתי עליו, אלא אני בעצמי כפיתי אותו! ולא תזכור לי זאת, ולא תרחם על בני!?

פתח יצחק ואמר: רבוננו של עולם, כשאמר לי אבא: "אלהים יראה לו השעה לעלה בני" – לא עכבתי על דבריך, ונעקדתי ברצון לבי על גבי המזבח, ופשטתי את צוארי תחת הסכין, ולא תזכור לי זאת ולא תרחם על בני!?

פתח יעקב ואמר: רבוננו של עולם, עשרים שנה עמדתי בבית לבן, וכשיצאתי מביתו פגע בי עשו הרשע ובקש להרוג את בני, ומסרתי עצמי למיתה עליהם, ועכשיו נמסרו ביד אויביהם כצאן לטבחה לאחר שגידלתים כאפרוחים של תרנגולים וסבלתי עליהם צער גידול בנים, כי רוב ימי הייתי בצער גדול בעבורם, ועתה לא תזכור לי זאת לרחם על בני!?

הפצרותיו של משה רבנו

פתח משה ואמר: רבוננו של עולם, לא רועה נאמן הייתי על ישראל ארבעים שנה, ורצתי לפניהם כסוס במדבר. ועכשיו שגלו שלחת לי לספוד ולבכות עליהם!

אמר משה לירמיהו: לך לפני, שאלך ואביא את עם ישראל, ואראה מי הם האויבים שמניחים ידם עליהם. מיד הלכו משה וירמיהו עד שהגיעו לנהרות בבל. ראו ישראל את משה ואמרו זה לזה: בא בן עמרם מקברו לפדותנו מיד צרינו! יצאה בת קול ואמרה: גזירה היא מלפני! מיד אמר להם משה: בני, להחזיר אתכם אי אפשר שכבר נגזרה גזירה, אלא הקב"ה יחזיר אתכם במהרה! והניח אותם. באותה שעה הרימו קולם בבכיה גדולה עד שעלתה בכייתם למרום.

הלך משה אל אבות העולם, שאלו אותו: מה עשו האויבים בבנינו? אמר להם: מהם הרגו, ומהם כפתו ידיהם לאחוריהם, ומהם אסורים בכבלי ברזל, ומהם נפשטים ערומים, ומהם מתו בדרך ונבלתם לעוף השמים ולבהמת הארץ, ומהם מושלכים לחמה רעבים וצמאים. מיד פתחו כולם ובכו וקוננו בקינות.

אמר משה לפני הקב"ה: האויבים האכזרים הללו לא חומלים על בניך, וממיתים אותם במיתות אכזריות. נותנים בן בחיק אמו ואומרים לאביו קום ושחטהו. אמו בוכה ודמעותיה נושרות עליו, ואביו נוטל את ראשו. אוי רבוננו של עולם, הרי כתבת בתורתך "וְיִשׁוּר אִוְ שָׁה – אֶתֹּ וְאֶת בְּנֵו לֹא תִשְׁחַטּוּ בְיוֹם אֶחָד" – ואילו בבני ישראל כבר הרגו האויבים כמה וכמה פעמים בנים ואמותיהם ביום אחד, ואתה שותק?

רחל מבכה על בניה

באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה ואמרה: רבוננו של עולם, גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתירה, ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי, יעץ אבי להחליפני ולהביא תחתי את אחותי, והוקשה עלי הדבר עד מאד כי נודעה לי העצה. והודעתי לבעלי ומסרתי לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי כדי שלא יוכל אבי להחליפני. ולאחר מכן התחרטתי על כך, וכבשתי את רצוני, ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה. ובערב החתונה כאשר החליפו אותי באחותי, מסרתי לאחותי את כל הסימנים שמסרתי לבעלי, כדי שיעקב יהיה סבור שהיא רחל. וגמלתי חסד עמה ולא קנאתי בה ולא הוצאתי לחרפה. ומה אני, שאני בשר ודם עפר ואפר, לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתי אותה לבושה ולחרפה, אתה מלך חי וקיים רחמן ונאמן, מפני מה קנאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש, והגלית את בני ונהרגו בחרב ועשו אויבים בהם כרצונם! מיד נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ואמר: בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומם. וזה שנאמר (ירמיה לא, יד) – טז: "כֹּה אָמַר ה', קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים, רָחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ, מֵאַנְהָ לְהִנָּחַם עַל בְּנֵיהָ כִּי אֵינָנּוּ. כֹּה אָמַר ה' מְנַעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינַיִךָ מִדְּמְעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלֹתֶיךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב. וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרֵיתֶיךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם."

בשעה שהגלה נבוכדנצר את ישראל, החליט להשאיר בירושלים מעט אנשים. היה לו בכך אינטרס כלכלי, כי היהודים היו מתמחים בעשיית ה'תכלת' – זהו צבע מרהיב עיין ביופיו שהפיקו אותו מדם החילזון. וכן היו מתמחים בנטיעת והפקת שמן אפרסמון, שהיה בו ריח טוב מאוד. אולם מכיון שחשש ממרד נוסף, הותיר נבוכדנצר דווקא אנשים דלים ופשוטים, שלא יהיו מסוגלים להתארגן למרד. עליהם הפקיד את גדליה בן אחיקם, שלא היה מזרע המלוכה. כך היתה תקוה לשארית הפליטה להתבסס ולהשתקם מחדש, ואכן אט אט התלכדו יהודי ארץ ישראל סביב גדליה, והחלו לבנות את חייהם מחדש. גם היהודים שברחו בזמן המלחמה אל הארצות הסמוכות – עמון, מואב, אדום והסביבה – שמעו על התקומה בישראל, והחליטו לעזוב את ארצות הנכר ולהצטרף לאחיהם.

השמועות אודות תקומת ישראל בארצם, הגיעו לאוזני בעליס מלך עמון, שהיה אויב של נבוכדנצר. הוא החליט לחסל את אחיזתו של נבוכדנצר בארץ ישראל מיד בהתהוותה, על ידי שיהרוג את גדליה המנהיג שהפקיד נבוכדנצר. אולם איך וכיצד יעשה זאת? בדק ומצא כי השליח הטוב ביותר לביצוע זממו הוא ישמעאל בן נתניה. ישמעאל היה יהודי רשע, אשר קנאה בערה בו כלפי גדליה שהומלך על ידי נבוכדנצר. הוא היה סבור שהמלכות מיועדת לו, כיון שהיה מזרע המלוכה. עליו סמך בעליס, כי הוא יעשה "עבודה טובה" ויביא לחיסולו המהיר של גדליה.

מידע חשאי זה הגיע לאוזניו של יוחנן בן קרח, משרי הצבא של ישראל. הלך מיד יוחנן אל גדליה בסתר ואמר לו: דע לך כי בעליס מלך עמון שלח את ישמעאל להורגך! אולם גדליה מפאת צדקותו לא האמין ולא רצה לקבל את דבריו. המשיך יוחנן להתחנן אליו: אנא ממך, אל תתן לדבר כזה להתרחש. כי ברגע שאתה תיהרג, תאבד שארית יהודה את תקוותה האחרונה, וכל העם יופצו לכל עבר. אם חושש אתה להרוג בעצמך את ישמעאל, תן לי רשות שאני אהרוג אותו בסתר בלי שאף אחד ידע שאתה שלחת אותי! אך גדליה לא הסכים בשום אופן לדברי יוחנן. "שקר אתה דובר אודות ישמעאל", הוא אמר. (היתה כאן הקפדה על גדליה, שכן היה עליו לחשוש לדבריו של יוחנן ולברר יותר את הדברים).

אבדה שארית ישראל

בראש השנה שנת שלושת אלפים של"ט, 52 יום לאחר חורבן בית המקדש, הגיע ישמעאל בן נתניה עם עשרה מחבר מרעיו, וביקשו מגדליה לדבר עמו בענייני המלכות. הם ישבו יחדיו וסעדו, כשלפתע קמו ישמעאל ואנשיו, הכו והרגו את גדליה ואת אנשי צבאו, ואף את החיילים הבבליים שהותיר נבוכדנצר בארץ. למחרת שחט ישמעאל עוד כשבעים איש. את העם הנשארים רצה ישמעאל הרשע להגלות אל ארץ עמון. אולם בדרכם לעמון הגיע אליהם יוחנן בן קרח עם אנשי צבאו, וכשישמעאל ראה אותם הוא נס על נפשו עם שמונה מאנשיו.

שארית הפליטה אשר נאספה סביב יוחנן בן קרח, מיהרו להימלט מן הארץ, כי פחדו מפני זעמו של נבוכדנצר, אשר ירצה לנקום בהם כשישמע שהיהודים הרגו את חייליו. הם ברחו לארץ מצרים, אולם גם שם רדפה אותם חרב נבוכדנצר. כך אבדה כליל שארית הפליטה, ונהייתה ארץ ישראל שוממה מבניה. נתקיימה התוכחה הכתובה בתורה (ויקרא כו, לג): "וְאֶתְכֶם אֶזְרָה בְּגוֹיִם, וְהִרִיקְתִּי אַחֲרֵיכֶם חָרֵב, וְהִיְתָה אֶרְצְכֶם שְׂמֵמָה וְעָרֵיכֶם יִהְיוּ חָרָבָה". [וזכר לפורענות זו, אנו מתענים ביום ג' בתשרי, המכונה "צום גדליה"].

הארץ שוממה מבניה

ביון שגלו עם ישראל לבבל, גלו עמהם העופות והדגים. ועד חמישים ושתים שנה לא נראה עוף פורח בארץ ישראל כולה שנאמר (ירמיה ט): "מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד בְּהֵמָה נִדְדוּ הָלְכוּ". ושבע מאות מיני דגים ושמונה מאות מיני עופות הלכו עמהם לבבל, ושבע שנים נתקיים בארץ (דברים כט, כב): "גְּפָרִית וּמְלַח שְׂרָפָה כָּל אֶרְצָהּ, לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יֵעָלֶה בָּהּ כָּל עֵשֶׂב" – שהיו הגויים זורעים בה, והזרעים נשרפים.

משנכנס אב ממעטים בשמחה

אמרו חז"ל (מסכת תענית כו ב) 'משנכנס אב ממעטים בשמחה'. ודקדקו לומר 'ממעטים', דהיינו שעדיין צריכים לשמוח, אלא שיש להפחית מעט מהשמחה. כיון שכל הזמן צריך האדם לעבוד את ה' בשמחה כמו שנאמר (תהלים ק ב) "עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה". וכבר אמרה תורה (דברים כח מז) "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל".

משפט

יהודי שיש לו תביעה משפטית עם גוי, יתחמק מלדון עמו מראש חודש אב עד עשירי באב. ואם אפשר טוב להשתדל שיתקיים המשפט בחודש אדר, שאז מזלם של ישראל למעלה למעלה. (קלט)

רפואה שלימה

מי שצריך לעבור ניתוח, ואפשר לדחות את הניתוח עד עשירי באב, כדאי שידחה את הניתוח. (הליכות עולם חלק ב עמוד קלד)

תנאים

מותר לעשות מסיבת 'שידוכין' – 'תנאים' אף לאחר ראש חודש אב, ומכל מקום אין להתיר לעשות ריקודים בימי בין המצרים אלא לשורר בפה בלבד. וכן אין לערוך סעודה, אך מותר להגיש לפני האורחים מיני מתיקה וכיבוד קל. (קלח)

בנה ביתך

מותר לבנות בית לצורך מגורים, כגון שביתו קטן ובונה בית גדול יותר, כדי למנוע צפיפות ואי נוחות, אבל אין לבנות בנין לנוי והרווחה יותר. (קמג)

אסור לסייד ולצבוע את קירות הבית בימים אלו, ואולם מותר להדביק טפטים על קירות הבית, שאין לנו לאסור אלא מה שאסרו חכמים בלבד. ומכל מקום מותר לצבוע את בתי הכנסת בימים אלו, כיון שזה צורך מצוה של רבים. (קמה)

מעקה

מצוה לבנות מעקה בגג ככל היותר מהר, ולא ידחה זאת לאחר תשעה באב. (קמז)

זלא תשים דמים בביתך'

וכאן המקום להזהיר כי על אף שאין חיוב מן התורה לעשות סורגים לחלונות הבית, שהם מעט גבוהים, מכל מקום כל החרד לדבר ה' ושומר נפשו, יחמיר בציווי התורה ונשמרתם מאוד לנפשותיכם' זלא תשים דמים בביתך', ויעשה סורגים לחלונותיו, כי לצערנו הרב היו מקרים מזעזעים מילדים שקרבו לחלון איזה שרפרף או כסא, ועלו ונפלו, ה' ירחם. ויפה שעה אחת קודם.

רהיטים חדשים

מותר לקנות כלים או רהיטים חדשים לביתו, אף לאחר ראש חודש אב. ומכל מקום אם זה דבר יקר שישמח בו מאוד, כמו מכונית או ספריה יקרה וחשובה, מותר לקנותם, אך טוב להחמיר שלא להביאם לביתו עד לאחר עשירי באב. (קמ)

בגדים

אסור לתפור או לסרוג בגדים חדשים בימים אלו. וכן אסור לקנות בגדים חדשים אף שאינו לובש אותם עתה. אבל מותר לתקן בגד שנקרע, וכן מותר לקנות בד, כדי לתפור ממנו בגד לאחר תשעה באב. (קמז. ה"ע ח"ב עמוד קמט)

ומכל מקום בעלי בתי חרושת לבגדים שיש להם פועלים, ואם יבטלו את פועליהם מעבודתם יצטרכו לשלם להם עבור אלו הימים, כיון שנגרם להם הפסד ממון, רשאים להמשיך להעביד את הפועלים. (קנ)

אסור לקנות נעליים חדשות, הגם שאינו נועל אותם בימים אלו, אבל מותר לתקן נעל שנקרעה. ומכל מקום מותר לקנות נעליים חדשות של בד או גומי לצורך תשעה באב, וינעל אותם מעט זמן לפני תשעה באב. (קמז, קמט)

משא ומתן של שמחה

ממעטים בכל הקניות של צרכי החתן והכלה, כיון שהם קניות של שמחה. ואולם אם החתונה מתקיימת מיד לאחר תשעה באב, ולא יספיקו לקנות כדי הצורך, או שיש סיכוי שהמחירים יעלו, מותר לקנות בימים אלו. (קמד)

שהחיינו

אף על פי שהתבאר לעיל שרשאי לברך 'שהחיינו' על בגד חדש בשבתות של 'בין המצרים', מכל מקום בשבת שלאחר ראש חודש אב, נכון שלא לברך 'שהחיינו' על בגד חדש. אך על פרי חדש רשאי לברך, כיון שאין דרגת השמחה באכילת פרי חדש כמו השמחה בלבישת בגד חדש, שהשמחה בבגד חדש הרבה יותר גדולה. (קכט)

הגזרות שלאחר החורבן

שנו חכמים (מסכת בבא בתרא ס ב): כשחרב בית המקדש השני, רבו פרושים [חסידים] בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין. נטפל להם רבי יהושע אמר להם: בני מפני מה אין אתם אוכלים בשר ואין אתם שותים יין? אמרו לו: היאך נאכל בשר שממנו היו מקריבים על גבי המזבח ועכשיו המזבח בטל? היאך נשתה יין שממנו היו מנסכים על גבי המזבח ועכשיו בטל? אמר להם: אם כן לחם לא נאכל, שכבר בטלו מנחות? אמרו לו נכון, נאכל פירות במקום לחם. אמר להם פירות גם לא נאכל, שכבר בטלו ביכורים שהם משבעת המינים? אמרו לו נכון, נאכל פירות אחרים. אמר להם גם מים לא נשתה, שכבר בטל ניסוך המים על המזבח בחג הסוכות? שתקו, ולא ידעו מה לענות. אמר להם: בני, בואו ואומר לכם: שלא להתאבל כלל, אי אפשר, שכבר נגזרה גזרה. ולהתאבל יותר מדאי, אי אפשר, שאין גוזרים גזירה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולים לעמוד בה, אלא די לנו בגזרות שחכמים גזרו ואסרו עלינו.

אכילת בשר

* מנהג ישראל שלא לאכול בשר מראש חודש אב ועד יום עשירי באב, ויום עשירי בכלל האיסור. וביום ראש חודש עצמו מנהג הספרדים להתיר לאכול בשר, מפני כבודו של ראש חודש. וכן נהגו הגאונים הגדולים מרן החיד"א ורבי חיים פלאגי ועוד, אבל מנהג בני אשכנז להחמיר שלא לאכול בשר ביום ראש חודש. (קעט)

* האיסור הוא בין בבשר בהמה ובין בבשר עוף, אבל לאכול דגים פשוט שמותר.

טועמיה חיים זכו

* דבר גדול הוא לטעום קודם השבת את התבשיל של שבת, וכמו שכתב רבנו האר"י ז"ל, שבטעימת התבשיל מראה שהוא כאדם המכין את הסעודה למלך, שטועם את התבשילים אם הם טובים או חסרים תבלין, כדי שיהיו מתוקנים היטב למלך, ובזה נראה שמקבל את האורח בסבר פנים יפות. ובספר 'מחזור ויטרי' של רבנו שמחה תלמידו של רש"י כתב בשם הירושלמי, שכל הטועם את התבשיל בערב שבת, מאריכים לו ימיו ושנותיו.

* אשר על כן, מותר מעיקר הדין לטעום את התבשיל בערב שבת שבימים אלו, אע"פ שיש בו בשר ושומן, והרוצה להחמיר תבוא עליו ברכה. (קפד)

* אם נשאר בשר מסעודת שבת או מסעודת ראש חודש אב (למנהג הספרדים שאוכלים בשר בראש חודש), המיקל לאכול בשר זה לאחר מכן, יש לו על מה שיסמוך. ובלבד שלא יתחכם לבשל יותר, כדי שישאר לו לאכול בימי החול. (קפה)

* ומכל מקום מותר לכתחלה לאכול בסעודה רביעית, בשר שנשאר מסעודות שבת, רק שלא יתחכם לבשל יותר לשבת, כדי שישאר לו לסעודה רביעית. (קפה)

* מכיון שכל החומרה שלא לאכול בשר בימים אלו, אינה אלא מנהג, לכן מותר לבשל בשר לילדים קטנים לאחר ראש חודש אב, ובפרט בילדים שעוסקים בתורה הרבה, שהתורה מתשת כוחם, שבודאי יש להתיר להם שיאכלו בשר בימים אלו. וכן פסקו הגאון הרב שרגא פייבוש בשו"ת שרגא המאיר, והגאון האדמו"ר מצאנז הרב יקותיאל יהודה אלברשטאם בשו"ת דברי יציב ועוד. (שו"ת יבי"א ח"ט או"ח סימן נ).

* מותר לחולה לאכול בשר בימים אלו, כיון שבמקום חולי לא גזרו חכמים. והוא הדין ליולדת בתוך שלושים יום שדינה כחולה. וכן אשה מינקת שיש חשש שאם תימנע מלאכול בשר, יושפע הדבר על החלב שלה או שהיא סובלת מחולשה. וכן חולה שהתרפא והוא חלש, יש להקל אם אי אפשר בדגים או לפחות בעוף. (קצ)

* סעודת מצוה הנערכת בימים אלו, כמו מילה או פדיון הבן, מותר לכל המשתתפים לאכול בה בשר. ואמנם אדם שבמשך השנה לא היה משתתף, ורק עתה הגיע כדי למלאות תאוותו לאכול בשר, אין להתיר לו לאכול בשר. (קצב)

* סעודה שנהגו בני ספרד לעשות בליל הברית הנקרא 'ברית יצחק', אינה נחשבת כסעודת מצוה, ואין לאכול בה בשר. והוא הדין בסעודה של חנוכה הבית. (קצד)

* שלושת בעלי הברית [אבי הבן, הסנדק והמוהל], מותר להם לאכול בשר בכל אותו היום ולא רק בסעודת הברית, כיון שיום טוב שלהם הוא. (קצג)

* סעודת בר מצוה אינה נחשבת סעודת מצוה, אלא דוקא אם נעשית הסעודה ביום הולדתו ממש. אבל אם דחו או הקדימו את הסעודה ליום אחר, אין זה נחשב כסעודת מצוה. (קצד)

* סעודת סיום מסכת נחשבת בודאי לסעודת מצוה, ומותר לכל המשתתפים לאכול בה בשר. אלא שכל זה דוקא אם רגיל תמיד לעשות סעודה כשמסיים מסכת, או שאע"פ שבדרך כלל אינו עושה סעודה מחמת דוחק, אך עכשו יש לו סיוע ותורמים, אבל אם עושה את הסעודה רק במטרה לאכול בשר, אין להתיר. ואמנם היתר זה הוא רק לאותם אנשים שגם במשך השנה היו משתתפים, או למחזיקים ביד הלומדים בממונם או לתורמים לעשות את הסעודה, אבל אנשים שרק עתה הגיעו למלאות תאוותם לאכול בשר, אין להתיר להם. (קצו. יבי"א ח"א או"ח סימן כו אות ז)

* אדם שסיים מסכת, אין לו לדחות את הסעודה לימים אלו כדי לאכול בשר. אך אמנם רשאי ללמוד לאט יותר או מהר יותר, כדי לסיים בימים אלו. (קצז)

* סיום מסכת משניות עם פירוש רבנו עובדיה מברטנורא, נחשב כסעודת מצוה. אך רק למסיים עצמו מותר לאכול בשר ולא לשאר המוזמנים. (קצח)

* טעה וברך על מאכלי בשר בימים אלו, יטעם כדי שלא תהא ברכתו לבטלה. (רב)

* אדם בריא שרוצה ללכת אחר שרירות לבו ולאכול בשר במקום שנוהגים בו איסור, אמרו חכמים עליו שהוא פורץ גדר וישכנו נחש וגדול עונו מנשוא. (קצא) שתיית יין

מנהג בני ספרד לשתות יין אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב, וכן מנהג ירושלים עיר הקודש, כמו שהעידו רבים מרבתינו האחרונים ז"ל. אלא שיש מקומות שנוהגים להחמיר שלא לשתות יין. ומכל מקום יין של הבדלה או של ברכת המזון, מותר לשתות, ואפילו אם יש בכוס יותר מרביעית יין, מותר לשתות את כולו. מנהג בני אשכנז שלא לשתות אפילו יין של הבדלה, אלא נותן את היין לילד קטן שישתה. ואם לא מצא ילד קטן, מותר למברך עצמו לשתות את היין. (רה)

שכר

במשקה שכר לא נהגו להחמיר, ולכן מותר לשתות ערק או ליקר וכדומה. (רה)

כיבוס בגדים

מנהג בני אשכנז שלא לכבס בגדים, ושלא ללבוש בגדים מכובסים, החל מיום ראש חודש אב. (קסג)

רחיצה

מנהג בני אשכנז שלא להתקלח כל הגוף, בין במים חמים ובין במים קרים, החל מיום ראש חודש אב. ומכל מקום אם חל ראש חודש אב ביום שישי, מותר להתרחץ כל הגוף במים חמים עם סבון, כיון שרגיל כך בכל ערב שבת. (קעב) מכיון שבימים האלו ובמקומותינו החום רב והזיעה מרובה, וקשה מאוד שלא להתרחץ כלל מראש חודש, ופעמים הרבה שהדבר גורם לאי נעימויות, וכבר אמרו חז"ל (ברכות דף יט עמוד ב) גדול כבוד הבריות עד שבמקרים מסוימים דוחה אפילו איסור תורה. ואם אדם לא יתקלח במשך תשעה ימים, יגרום לצער של הסובבים אותו, ואולי אף לחילול ה' בציבור, לכן יש מקום להקל להתקלח במים קרים, כל שכוונתו לא לשם תענוג ולהנאת רחיצה אלא רק להסיר את הזיעה, כיון שלא אסרו חז"ל אלא רחיצה של תענוג. וכן פסק הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה (אבן העזר חלק ד סימן פד אות ד).

6.1 . שלום לעם / מבט לחיים
מסלול עוקף ריבית / הרב אבי בן אבנר

מסלול
עוקף
ריבית

בשנות השבעים חי לו בירושלים יהודי אשר התפרנס מהלוואות בריבית, שכונה בפי כול בשם הלא מחמיא 'הגוי'. עסקיו של אותו קל דעת פרחו באותה תקופה, שכך היו אלה ימי 'תקופת הצנע', באותם ימים כאשר הפרוטה לא הייתה מצויה, והאינפלציה הרצחנית הביאה לאיבוד ערכו של הכסף. אין פלא שעסקיו של האיש פרחו, ורווחיו גדלו משבוע לשבוע.

באותם ימים התגורר בעיר אדם בשם מרדכי, איש קשה יום, שזקוק היה למזומנים באופן דחוף. הוא פנה לחבריו בבקשת עזרה אך אלה השיבו לו בעצבות כי מצבם לא מאפשר להם לסייע לו. גם חברו הטוב, יהושע, נאלץ להשיב את פניו ריקם, אך הציע לו כמוצא אחרון את הפתרון לפנות אל 'הגוי' – המלווה בריבית שמלווה בחדווה מכספו לכל המעוניין.

למרדכי לא היו הרבה ברירות והוא ניגש למשרדו של 'הגוי'. כששמע מהו גובה הריבית חשכו עיניו: האיש ביקש לא פחות מריבית של 20 אחוזים לשבוע, כלומר 80 אחוזים לחודש. מרדכי ביקש לעזוב את המשרד בחמת זעם, אך עד מהרה נזכר כי אפשרות אחרת לא קיימת ובלב כבד נטל את הכסף.

החודש חלף במהירות, מרדכי ידע שבתום החודש יצטרך להחזיר את ההלוואה במלואה, ולאחר מאמצים מרובים הצליח להמציא את מלוא הסכום הדרוש בזמן הנקוב. ביום הפירעון הגיע מרדכי לביתו של הגוי עם 1,800 לירות – סכום ההלוואה

שעמד על 1,000 לירות בתוספת הריבית הגבוהה שעמדה כאמור על שמונים אחוז, והגיש אותם למלווה.

'הגוי' הביט בשטרות שהגיש לו מרדכי וצחק.
'מה זה?' שאל.

'סכום ההלוואה במלואו בתוספת דמי הריבית' אמר מרדכי והוסיף כי הוא מבקש לקבל לידי את שטר ההלוואה.

'הגוי' לא התרשם מדבריו של מרדכי ובמהירות הוציא עט מכיסו וערך חישוב קצר שבסופו הסביר למרדכי שהוא חייב לו 2,074 לירות ולא 1,800 כפי שחשב.

מרדכי לא הבין מדוע, וה'גוי' הסביר בניחותא שלאחר שבוע הוא היה חייב לו אמנם 1,200 לירות, אך לאחר השבוע השני, נוספו עשרים האחוזים לכלל הסכום ולא רק לאלף הלירות, כך שבכל שבוע ההלוואה תפחה בעשרים אחוז על הסכום הכולל. מרדכי לא ידע את נפשו, הוא נאלץ להשיג עוד 274 לירות נוספות על מנת לפרוע את ההלוואה. הוא ניסה להשיג זאת מידידיו ולאחר כשבוע הצליח לעשות זאת. מות' ועייף חזר אל 'הגוי', מצפה שהפעם יסתדרו העניינים על הצד הטוב ביותר.

'הגוי' הביט ב-2,074 לירות ובדיוק כמו בשבוע הקודם פרץ בצחוק גדול: 'עבר שבוע מאז שהחוב עמד על הסכום הזה, עתה החוב שלך עומד על 2,488 לירות! שכחת שהריבית שלך מתווספת לסכום הכולל?!' מרדכי המתוסכל, הבין שיש לו עסק עם אדם שרק מחפש לנצל אותו, וקרא לעברו בכעס: 'אני מבטיח לך שלא תקבל ממני אפילו לירה אחת!!' ובצעדים מהירים עזב את ביתו של 'הגוי' שליווה אותו בחיך זדוני. למרות דבריו הקשים אל 'הגוי' לא השלה מרדכי את עצמו, הוא שמע לא מעט סיפורים קשים ומפחידים על לווים שלא החזירו כסף ל'גוי', וסופם היה רע ומר. הוא לא חפץ להיכנס ל'רשימה השחורה' של אלו שלא החזירו לו את כספו.

במר ליבו ניגש לבית הקפה כדי לשתות משהו ולהיחלץ מעט מן הדכדוך, ושם פגש בידידו הטוב יהושע.

'תכיר מרדכי', אמר יהושע לידידו 'זהו מר אלטמן שהגיע מארצות הברית לביקור בירושלים, הוא יושב אתי על כוס קפה, ממש דקות מספר לפני שהוא יוצא לנסיעה חזרה לביתו'.

מרדכי הביט ארוכות באיש האמריקני החביב ולאט לאט החל להתרקם במוחו רעיון. 'האם תוכל לשלוח אלי מארצות הברית גלויה?' שאל את מר אלטמן.

'כמובין' השיב מר אלטמן.

'אודה לך מאוד אם תעשה זאת' אמר מרדכי, ולאחר שנתן את כתובתו הוסיף 'אך בבקשה ממך אשמח אם תכתוב את הכתובת שלי ואת מה שאתה כותב אליי, בעיפרון.'

'בשמחה' השיב מר אלטמן.

לאחר מספר ימים, נחתה בתיבת הדואר של מרדכי גלויה היישר מארה"ב. בגב הגלויה הייתה חותמת של הדואר האמריקאי. מרדכי מחק את הטקסט שהיה כתוב בעיפרון, ותחת כתובתו שלו מילא את כתובתו של 'הגוי'. בגוף הגלויה כתב מרדכי ל'גוי' שהוא ברח לארצות הברית וכפי שהבטיח הוא לא יראה ממנו לירה אחת, הוא אף טרח להבהיר את מה שלדעתו הגוי יכול לעשות עם החוזה שלהם. לאחר מכן שלשל את הגלויה בתיבה של 'הגוי'.

'הגוי' קבל את הגלויה והבין שלא יראה את הכסף ממרדכי. בכעס רב הלך לאיש הקרוב ביותר למרדכי – יהושע. 'תראה מה החבר שלך עולל לי!! זעם. יהושע הקשיב בעניין לטענותיו והציע פיתרון שיציל אותו מהפסד גדול יותר. 'אני' אמר יהושע, 'חייב למרדכי 1,000 לירות ואני מוכן לקנות ממך את החוזה שלך איתו ב-750 לירות'.

ל'גוי' לא נותרה ברירה, הוא הבין שהוא איבד את כספי החוב, והאפשרות היחידה להציל משהו מן הכסף היא לקבל את הצעתו של יהושע.

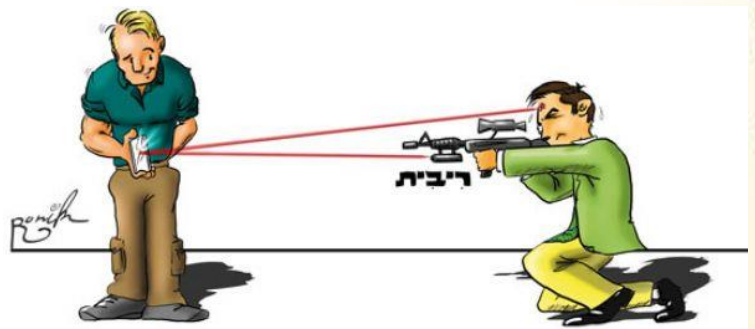
'הגוי' הסכים, והעסקה בוצעה במסירת החוזה ליהושע.

לא עברו שעות ספורות ומרדכי מגיע לבית 'הגוי'.

'ההלוואה בינינו בוודאי הספיקה כבר לגדול' אמר בחיוך, 'לפי החישוב שלי אני חייב לך כבר 2,985 לירות'. הוא פשפש בכיסו והוציא 3,000 לירות, 'תחזיר לי בבקשה את החוזה שלנו, ואתן לך את הכסף...'

***

רבותינו לימדונו כי 'תפסת מרובה לא תפסת'. כאשר אדם מנסה לנצל את יותר ממה שיש בידו ומנסה להרוויח גם מה שלא מגיע לו, הוא רק יפסיד...

6.2 . סיפור לשבת – שלום לעם

ההספד הטוב ביותר / אריק סגל

ההספד הטוב ביותר

המלווים פסעו בשקט ובאיטיות אחרי המיטה במסע ההלוויה. עשרות ידידים, חברים לעסקים ומכובדים רבים פסעו אחר מיטתו של העשיר היהודי מיסטר ארמונד זיל שנודע כרודף צדקה וחסד, כשדמות מוכרת הצטרפה למלווים. ברגע הראשון לא הצליחו המלווים לזהות את האיש אך במבט שני זיהו אנשי הקהילה את ידידו הטוב של מיסטר ארמונד, רבאיי ג'ייקוב, כשהוא לבוש בבגדים צעקניים ומשונים. רבאיי ג'ייקוב היה דמות מוכרת בקהילה ונודע כמחנך בחסד עליון. כעת הוא לבש חולצה צבעונית שבחזיתה היו מודפסות דמויות מבעיתות וכתובות צעקניות בשפה זרה, המכנסיים שלבש היו קצרים ובלט עליהם הדפס של המספר 33 בצבעים עזים, לרגליו נעל נעלי ספורט גבוהות לבנות ומבריקות. אם לא היה מדובר בלוויה, ניתן היה להתרשם כי רבאיי ג'ייקוב הגיע למסיבת תחפושות. אלא שגם במסיבת התחפושות המופרעת ביותר, בלתי אפשרי היה לדמיין את רבאיי ג'ייקוב המתון, השקול והרציני צועד ברחוב ולבוש כאחד הנערים הריקים.

מסע הלוויה המשיך להתנהל והלחישות בין האנשים הלכו ונהיו רמות יותר. כולם הגניבו מבטים לעברו של רבאיי ג'ייקוב וניסו להסביר את פשר התעלומה. היו מבין

המלווים שטענו כי רבאיי ג'ייקוב ירד מדעתו והצער על מות ידידו הטוב שיבש את קו מחשבתו, וזו הסיבה ללבושו המוזר והצעקני. הסבר אחר שפשט במהירות בין המלווים היה סיפורו של בנג'י, השדכן הקהילתי שהרגיש תמיד כי הוא יודע הכול ואף אהב לשתף בכך את הזולת. לטענתו של בנג'י, לפני כשנה חלף 'חתול שחור' בן רבאיי ג'ייקוב למיסטר ארמונד ורבאיי ג'ייקוב החליט לנקום בו ולהשפילו, וכיוון שכך החליט להופיע להלוויה עם בגדים שיבוזו את משפחתו ואת זכרו של הנפטר.

הסברו של בנג'י פשט בין המלווים וחלקם החלו לרנן בקול כי רבאיי ג'ייקוב הוא אדם מושחת וחסר לב, 'אז מה אם הם רבו בשנה האחרונה' אמרו האנשים איש לחברו. 'זכי בשל כך צריך לבזות בצורה כזאת את הנפטר בדרכו האחרונה?! חלק מהמשתתפים שהיו אנשים מכובדים ובעלי השפעה בקהילה הבטיחו לעצמם כי לאחר ההלוויה הם יוקיעו ברבים את האיש, שהחזק כאדם הגון וישר דרך וכעת גילה את מידותיו המושחתות, וירחיקו אותו מהקהילה בבושת פנים. כעת הם רק הביטו ברבאיי ג'ייקוב בשאט נפש והשתדלו להתרחק מארבע אמותיו, אלא שאת רבאיי ג'ייקוב – כך נראה, הדבר לא עניין במיוחד, הוא היה שקוע בעצמו ונראה כמרחף בעולמות אחרים. כאשר הגיע מסע הלוויה לבית הקברות עלה בנו של העשיר המנוח והודיע כי אביו ביקש בצוואתו כי איש לא יספיד אותו מלבד אדם אחד – רבאיי ג'ייקוב.

הסקרנות התעוררה בליבות המשתתפים. רבאיי ג'ייקוב התנער מהרהוריו ועלה אל דוכן ההספדים מול מבטיהם העוינים של קהל המלווים וללא בושה עלה עם לבושו הצעקני והמוזר על דוכן הנואמים. 'ברצוני לספר לכם משהו קטן שארע עמי ועם המנוח החשוב המוטל כאן לפנינו' פתח רבאיי ג'ייקוב את דבריו בעיניים עצומות כשהוא מפליג לעבר זמן אחר.

'היה זה באחד הנסיעות המשותפות שלנו לחו"ל, לארה"ב ליתר דיוק. מיסטר ארמונד היקר שלנו נסע לרגל עסקיו, בעוד אני יצאתי לביקור משפחתי שהייתי עושה מעת לעת במשך שנים ארוכות. כמו בכל נסיעותינו המשותפות תיאמנו בינינו כי נשב האחד ליד השני בשעת הטיסה. כאשר עלינו על המטוס, התיישב לצדנו על הכיסא השלישי יהודי צעיר שענינו לא הפסיקו לדמוע לאורך כל שעות הטיסה. כשדובבנו אותו ופתחנו עמו בדברים התברר לנו כי ליהודי זה ישנה ילדה קטנה הזקוקה לטיפול רפואי דחוף שעלותו מסתכמת במאות אלפי דולרים – סכום שלא היה בנמצא לאותו

אב אומלל. חיכיתי לרגע קצרצר שהאיש לא הביט לעברינו ולחשתי באזנו של מיסטר ארמונד: 'מדוע אתה לא מציע לו עזרה?'

מיסטר ארמונד לא ענה ורק נאנח עמוקות, עם תום הטיסה ביקש מהיהודי את פרטיו ורק לאחר שנפרדנו ממנו גילה לי כי הוא מצוי כעת במצוקה איומה של תזרים מזומנים, עסקיו קרסו והוא הגיע כעת לארה"ב במאמץ אחרון לבלום את המפולת העסקית.

'אם כן, מדוע ביקשת את פרטיו אם אינך יכול לעזור לו?' שאלתי. 'אני אמנם לא יכול לעזור לו' השיב 'אך אוכל אולי לבקש מאנשי עסקים אחרים שיעזרו'. החלטתי להתלוות אליו בבקשות התרומה ובמהלך אחד הביקורים פגשנו בבנו של אחד מעשירי האזור, שהיה צעיר ועשיר בזכות עצמו. צעיר זה הביט בנו בעיניים רעות וכששמע שאנו אוספים צדקה ביקש להציע עסקה: 'הערב אני עורך מסיבה גדולה לצעירי האזור ואני מחפש אטרקציה מעניינת, אם תסכימו להופיע עם בגדים שאביא לכם ולרקוד בפנינו ריקוד יהודי – אתרום לכם חמישים אלף דולר ואאסוף עבורכם את הסכום הדרוש בן חבריי העשירים...'

'למרות הבושה הגדולה, שהרי אנו אנשים מכובדים בגילי החמישים ומעלה, הסכמנו לבצע זאת והערב הוכתר בהצלחה, הצעיר עמד בדיבורו וסכום הכסף לאב המיוסר נאסף במלואו.

סיפור זה מעולם לא סיפרנו לאיש ואת הבגדים המבזים הטמנו עמוק בארון. אולם כיום, דווקא בדרכו האחרונה של מיסטר ארמונד זיל החלטתי להזכיר את מעשיו הטובים ולכבד אותו באותם בגדים שלבשנו במסירות נפש, בגדים אלו הנם ההספד הטוב ביותר שהרי בזכותם ניצלו חייה של הילדה הקטנה...'

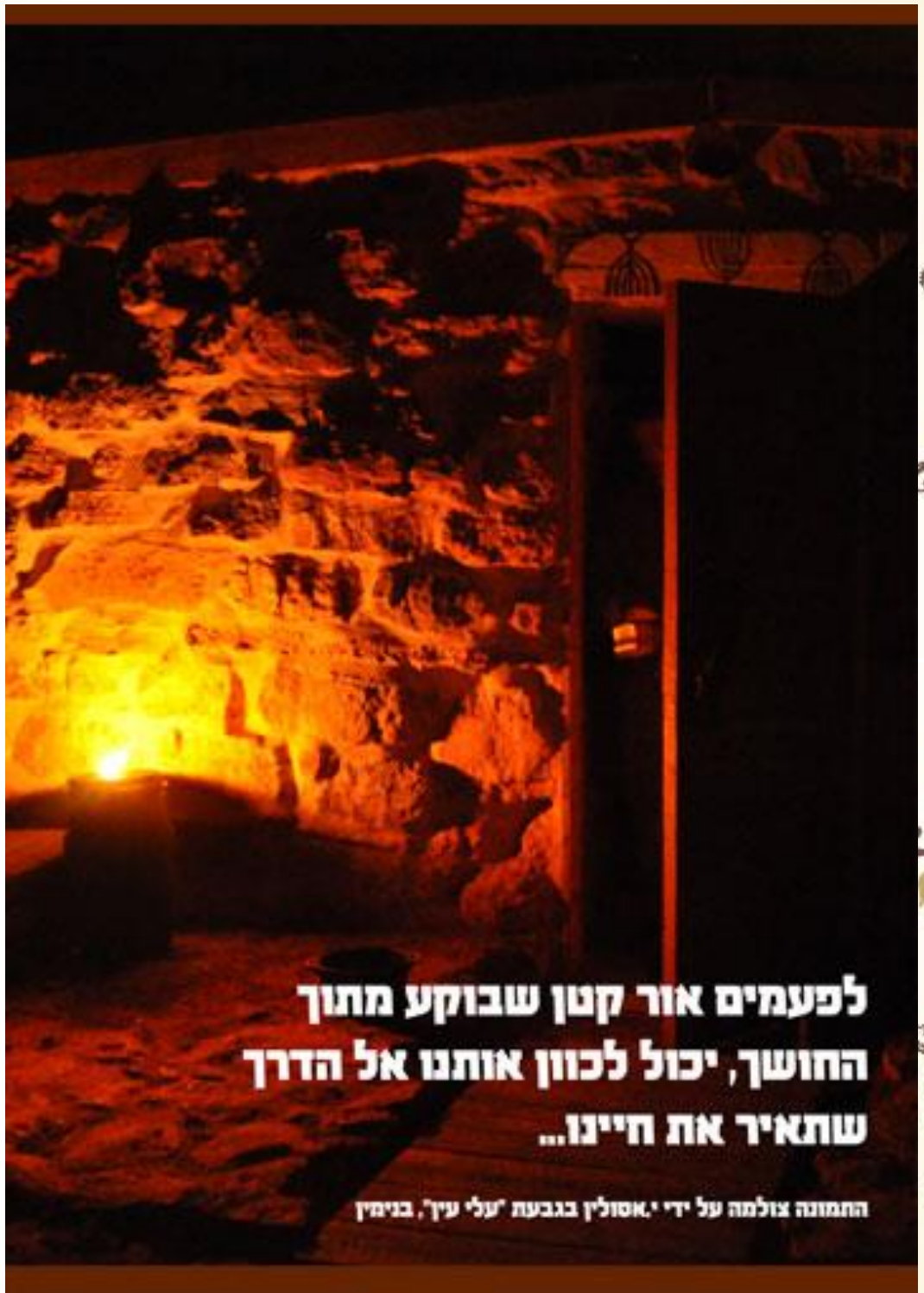
רבאיי ג'ייקוב סיים את סיפורו ודומיה השתררה בקהל המלווים שכבשו את ראשם בקרקע ודמעות נראו בעיניהם. הם הבינו בעקבות הסיפור הבלתי צפוי שלשווא חשדו ברבאיי ג'ייקוב וכי אסור היה להם למהר ולשפוט אותו בטרם שמעו את דבריו...

***

בפרשתנו כותבת התורה כי 'עד אחד לא יענה בנפש'. הרמב"ם מסביר את כוונת הפסוק שאין לעד הזכות לשפוט את בעל הדין לחובה, או להוסיף פרשנות מעבר לעובדות היבשות. התורה ציוותה אותנו לדון כל אדם לכף זכות ולחשוב שאולי קיימים פרטים שנעלמו מאתנו. בהרבה מן המקרים קיימות נסיבות או סיפורים שבהם לא נתקלנו, שאילו היינו מודעים להם סביר להניח שהיינו מבינים את מעשיו של הזולת.

**לפעמים אור קטן שבוקע מתוך
החושך, יכול לכוון אותנו אל הדרך
שתאיר את חיינו...**

החמזנה צולמה על ידי 'אסולין בגבעת 'עלי עין', בנימין

כיצד האישיות שלך משפיעה על הרגלי האכילה שלך? / אסנת ידגר

אנחנו אוכלים ושותים כדי לשרוד. הרגלי האכילה שלנו אינם רק שגרה יומיומית, הם קשורים למערכות ביולוגיות, תגובות עצביות ומניעים בלתי מודעים שבזכותם אנו חיים. מזון ומים הינם אמנם דלק חיוני והכרחי לקיומנו, אך כשאנו באים להחליט כמה ואיזה סוג של מזון לאכול, גורמים אחרים מתערבים בעניין. תזונאים מחלקים את הגורמים הללו לשלושה סוגים עיקריים: מטבוליים, סביבתיים ורגשיים.

ברשימה הבאה אתמקד בגורמים הרגשיים / אישיותיים שמשפיעים על הרגלי האכילה של תשעת טיפוסים האישיות עפ"י מודל האניאגרם – גורם רגשי יכול להיות למשל כשאתה כועס על אדם מסוים, לא אומר לו דבר, אבל זולל חפיסה שלמה של שוקולד לפני שאתה הולך לישון... לפעמים מה שאנחנו אוכלים קשור למה שאוכל אותנו!

טיפוס 1 – אכלן נוקשה

לטיפוסים אלה יש את המשמעת וכוח הרצון לעמוד בהחלטות שהם לוקחים על עצמם בחיים. תכונות אלה מסייעות להם להתמיד גם בשמירה על בריאותם, לעמוד במשטר ספורט או לשמור על אכילה נכונה.

אולם הם עלולים להיות נוקשים מדי עם עצמם ולהכניס את עצמם לדיאטות מחמירות שיכולות להזיק לבריאותם.

מתוך המוטיבציה לעשות את "הדבר הנכון" ולעמוד בכל הכללים של אכילה נכונה, הם עלולים לפתח אובססיה לאכילה בריאה (שיכולה להביא למריבות במשפחה) שימוש מוגזם בדיאטות, ויטמינים וטכניקות שונות לניקוי רעלים (צומות, כדורי דיאטה, חוקנים וכד').

הדרישה הפנימית שלהם לעמוד בכל משטר אותו לקחו על עצמם ולא לעשות לעצמם 'הנחות' כלשהן, גורמת לא פעם למתח רב. כשהמתח נעשה בלתי נסבל, הם עלולים

לעבור לקיצוניות השנייה ולבלוס ללא שליטה או להשתמש באלכוהול כדי להירגע ולהפיג את המתחים.

טיפוס 2 – אכלן רגשי / חברתי

טיפוסים אלה הם אנשים רגשיים, בעלי צורך עצום באהבה ובטיפוח יחסים קרובים וחמים עם אנשים.

עבור האכלנים החברתיים שביניהם – אוכל הוא אמצעי מושלם מבחינתם להתחבר ליקיריהם, דרך הכנת ארוחה גדולה ועשירה או אכילה משותפת. בנוסף הם נוטים לאכול מה שאחרים רוצים לאכול, (ולא בהכרח מה שבריא או טוב להם) כי האוכל עצמו הוא לא העיקר מבחינתם, אלא החיבור לאנשים. חלקם אפילו חשים חוסר חשק לאכול לבד והם זקוקים לשותף לאכילה. קשה להם "להזיין" את עצמם, יותר קל להם "להאכיל" אחרים.

לאכלנים הרגשיים שביניהם – יש נטייה לאכילת יתר מתוך "רעב לאהבה". כשהם מרגישים ריקים או רעבים לאהבה, הם נוטים להשתמש באוכל, באופן לא מודע, כדי למלא את הצורך שלהם באהבה או כדי לפצות את עצמם על הריקנות הרגשית.

הם נוטים לארוחות שחיתות, בעיקר מתוקים ופחמימות ובמקרים קיצוניים "בולימיה או היפוכונדריה כדרך לקבל סימפטיה ותשומת לב.

הצורך של טיפוס 2 באהבה לא בהכרח מבוסס על המציאות. זהו צורך אוטומטי שחשוב להיות מודע אליו ולהשתמש בו כתזכורת להיות נוכח לאהבה שקיימת בחייהם כאן ועכשיו.

טיפוס 3 – אכלן תדמית

היחס של טיפוסים אלה לאוכל הוא בדרך כלל פרקטי ולא רגשי. הם מתייחסים לאוכל כצורך קיומי בסיסי ופחות מחוברים לאספקטים המנחמים והמהנים של האוכל.

הם בדרך כלל עסוקים מדי כדי לאכול! קצב החיים שלהם מהיר ולא פעם הם "שוכחים" לאכול או חוטפים משהו מהיר תוך כדי הפעילות האינטנסיבית שלהם. סגנון

התנהלות כזה יכול להביא לצריכה של מזון מהיר, צריכת יתר של קפה, אמפטמינים, סטרואידים או ממריצים אחרים.

יש להם רגישות גבוהה להופעה החיצונית שלהם ולדימוי הגוף שלהם (בעיקר בעלי אינסטינקט אינטימי) שמובילה אותם לבחור את האוכל שיגרום להם "להיראות טוב", יותר מאשר להרגיש טוב.

ברמות הלא מאוזנות הם עלולים לגרום לגוף לחץ רב כדי להיראות טוב: אם זה אימונים בחדר כושר עד כדי התשה, דיאטות רעב או ניתוחים מיותרים לשיפורים קוסמטיים.

טיפוס 4 – אנין הטעם

טיפוסים אלה עסוקים מאד ברגשותיהם, נצמדים אליהם וזקוקים לפידבק רגשי. לא פעם הם משתמשים באוכל להתמודדות רגשית.

יש להם נטייה לאכול לפי מצב הרוח שלהם וקושי לעמוד במשטר דיאטה. הם נוטים לצריכת יתר של מזונות עשירים, מתוקים, אלכוהול לשיפור מצב הרוח או כנחמה רגשית.

הם משתמשים באוכל כדרך נוספת להעצים את רגשותיהם, להתנסות בטעמים מיוחדים או לבטא את היצירתיות שלהם בבישול. הם יכולים להיות בררנים ובעלי טעם אישי מאד – "אני אוכל רק שוקולד בלגי". נהנים מאוכל גורמה. (אני לא אוכל את מה ש'ההמונים' אוכלים, אני אנין טעם!)

טיפוס 5 – האכלן המחושב

טיפוסים אלה הינם רציונאליים והגיוניים. הם נוטים לחקור ולאסוף מידע ובד"כ מבינים את המורכבות של השפעת המזון על הצרכים הפיזיים, הרגשיים, הביולוגיים והסביבתיים. חלקם אפילו מסוגלים לחשב כמה בדיוק שומן, פחמימות ופרוטאין הם זקוקים ליום כדי לשמור על גוף בריא...

אבל אוכל לשם הנאה? האם זה חלק מהמשוואה? – לא בהכרח.

מכיוון שהם חיים בד"כ בתוך הראש שלהם, הם לעיתים קרובות מתעלמים מהצרכים הפיזיים שלהם ופחות מחוברים לגוף שלהם. הם יכולים להגזים בשמירה על אוכל בריא, בלי לחשוב על הטעם שלו.

באופן כללי הם נוטים להרגיש בטוחים יותר כשהם צורכים פחות ומצמצמים את הצרכים שלהם. את האסטרטגיה הזו

ניתן לראות גם בהרגלי האכילה שלהם. הם יכולים להגביל את האכילה שלהם, לדלג על ארוחות או לצמצם את כמות המזון אותו הם צורכים.

טיפוס 6 – האכלן הזהיר

טיפוסים אלה נצמדים בדרך כלל לניסיון העבר שלהם, למה שמוכר להם ופחות פתוחים לדברים חדשים. כך גם באוכל, הם יודעים מה הם אוהבים לאכול, אבל לא אוהבים לחרוג מהמוכר להם.

הם נוטים להיצמד למאכלים המועדפים עליהם, לדבור במה שהם רגילים אליו ופחות פתוחים לנסות אפשרויות קולינריות חדשות השונות מהתרבות והרגלי הילדות שלהם.

הם נוטים למנוע מעצמם מזונות מסוימים (בד"כ כדי להתמודד עם מערכת עיכול בעייתית) או לצרוך יתר קופאין, אלכוהול או אמפטמינים להרגעה ולהפחתת חרדות ומתח פנימי.

במקביל הם נוטים לדאוג כל יום לגבי צריכת הקפה / השוקולד או כל מזון לא בריא שהם מכניסים לפה ולהתלבט לגבי מה כדאי להם לאכול.

טיפוס 7 – האכלן הנהנתן

טיפוסים אלה מאמינים שהחיים נועדו כדי ליהנות מהם ומתאפיינים ברעבתנות בלתי פוסקת לחוויות חדשות. רעבתנות זו מתבטאת גם באוכל.

הם מנסים בהתלהבות סוגים שונים של אוכל, רוצים לטעום מכל מה שיש בתפריט (גם באירוע קייטרינג נוטים לשים על הצלחת קצת מכל דבר, כדי לא להחמיץ משהו טעים...). הם לא צריכים להיות רעבים כדי לאכול ואף פעם לא מלאים מספיק בכדי לסרב לקינוח.

זהו הטיפוס שהכי נוטה להתמכרויות. הם מתקשים להתאפק או להגביל את עצמם ולהתמיד בדיאטות למיניהן.

הם משתמשים באוכל גם כאמצעי להסחת דעת, פיצוי או בריחה מכאב ונוטים להשתמש בממריצים שונים (קופאין, אמפטמינים, אקסטזי, אלכוהול, מתוקים וכדו') כדי להישאר מלאי אנרגיה ובמצב רוח מרומם.

טיפוס 8 – האכלן התאוותן

טיפוסים אלה הם בעלי תאוה לחיים. הם אוהבים הכל בגדול, הרבה, כאן ועכשיו! הם בד"כ אימפולסיביים ופועלים מתוך דחפים ותשוקות הגוף.

גם לאוכל יש להם תאוה עצומה – כמה שיותר, יותר טוב. הם נוטים לאכילת יתר ונהנים ממזונות עתירי שומן, פחמימות ואלכוהול.

הם מתעלמים מצרכים או בעיות גופניות, נמנעים מבדיקות רפואיות או פעילות גופנית.

הם לא ממהרים לרזות (בעיקר הגברים שביניהם). הם יודעים שהם בעלי עוצמה, כך שהם בונים יותר על יכולת הכיבוש שלהם, מאשר על מראה חיצוני.

מצד שני, כוח הרצון האדיר שלהם יכול לסייע להם במידה והם לוקחים על עצמם החלטה נחושה לגבי הרגלי התזונה, הפעילות הגופנית או הבריאות שלהם – גם את זה הם יעשו בגדול.

כך שנראה שהם נעים בין שתי האופציות הללו – חיים רודפי תענוגות או משטר בריא קפדני.

טיפוס 9 – האכלן המדחיקן

טיפוסי 9 רוצים להימנע מעימותים ולשמור על שלווה נפש. הם נוטים להתעלם מהצרכים הפנימיים שלהם כדי לשמור על השקט בסביבתם.

רצון זה מתבטא גם בהרגלי האכילה שלהם בחפשם אחר מזון "מנחם" – מאכלים עתירי שומן, קלוריות ריקות, ופחמימות פשוטות. הם משתמשים באוכל כדי "להרדים" את עצמם או לברוח מרגשי כעס ומתח.

מכיוון שכעס הוא רגש מאד לא נוח עבורם, הם מנסים 'לקבור' אותו באמצעות אכילה ונוטים להפריז בצריכת קופאין, סוכרים או אלכוהול. בגלל הרגשות שהם נוטים להדחיק כדי לשמור על הרמוניה סביבם, רמות הסוכר בדם שלהם יכולות להיות בעייתיות (ולכן ירקות ובשר באיכות טובה מומלצים עבורם).

לטיפוסים אלה יש נטייה או לאכול יותר מדי או לשכוח לאכול בכלל. הם נוטים לאכול בהיסח הדעת, בלי לשים לב ופעמים רבות לא זוכרים בכלל מה הם אכלו במהלך היום. אלה מהם ש"שוכחים" לאכול, עלולים לדלג על ארוחת צהריים ולאכול מאוחר יותר או לאכול ארוחת ערב מאוחר בלילה.

נטייתם האוטומטית לשתף פעולה עם רצונות האחר, גורמת להם להתאים את עצמם לאחרים גם באוכל. הם נוטים להיות פתוחים למה שאחרים רוצים לאכול ופחות קשובים למה שהגוף שלהם מבקש.

המלצה – להתעורר ולהתחבר למאויים שלהם במקום 'להרדים' את עצמם באמצעות אכילה. להרשות לעצמם להרגיש אי נוחות ולבטא את כעסם, במקום להשתמש באוכל כדי לשמור על אשליה של שלוה.

8. אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה לפני שנים

כ"ח תמוז תרצ"ז 7.7.1937 – וועדת פיל מפרסמת את מסקנותיה

בעקבות המרד הערבי שפרץ בא"י באפריל 1936 ומאורעות הדמים ביהודים הקימה ממשלת בריטניה ועדת חקירה על מנת לגלות את מכלול הגורמים למאורעות, לבחון את השלטון הבריטי בא"י, לבדוק האם טענותיהם של היהודים או של הערבים מוצדקות ולהמליץ על דרכים לפתור את הבעיות המועלות. הועדה, שכונתה "ועדת פיל" על שם יושב הראש שלה הלורד פיל, הגיעה לארץ בנובמבר 1936 ושמעה עדויות ממנהיגים יהודיים וערביים. בדין וחשבון שפורסם ביולי 1937, המליצה הועדה לסיים את המנדט הבריטי בארץ ישראל ולבצע תוכנית חלוקה, שעל פיה תחולק ארץ ישראל המערבית למדינה יהודית ולמדינה הערבית שתצורף לעבר הירדן הנשלט ע"י האמיר עבדאללה לשם הקמת מדינה ערבית וכן לאיזור שיישאר במסגרת השלטון הבריטי.

המדינה היהודית היתה אמורה לכלול את הגליל, עמק יזרעאל ומישור החוף ואילו הבריטים היו אמורים להמשיך ולשלוט באיזור שיכלול את ירושלים, בית לחם, לוד, יפו וכן בערים שיש בהן אוכלוסייה מעורבת. כל שאר השטחים (כולל כל הנגב) היו צריכים לעבור למדינה הערבית. כדי לרכז את היהודים והערבים באיזורים שיועדו להם, הציעה הועדה לבצע העברת אוכלוסיות ("טרנספר") והחלפת קרקעות. בנוסף קבעה הוועדה שעל המדינה היהודית יהיה לתת מענק כספי שנתי קבוע למדינה הערבית החדשה. המלצות הוועדה נדחו על ידי הערבים ואילו מצד היהודים היו הדעות חלוקות, היו שתמכו בתוכנית היות והיא מבטיחה מדינה והיו שהתנגדו לתוכנית היות ושטח המדינה המוצעת הינו קטן ואין סיכוי שיוכל לממש את החזון של "בית לאומי" ליהודים בארץ ישראל. בסוף שנת 1938 נטשה ממשלת אנגליה את רעיון החלוקה ואימצה את מדיניות "ספר הלבן" השלישי שהתפרסם בשנת 1939 שמטרתו להפוך את ארץ ישראל למדינה ערבית עם מיעוט יהודי על ידי הגבלת העלייה ואיסור מכירת

קרקעות ליהודים בארץ ישראל. לבסוף אומץ רעיון החלוקה על ידי האומות
המאוחדות בכ"ט בנובמבר 1947.

כ"ט תמוז ד' אלפים ת"ת 4.8.1040 – נפטר רש"י (רבי שלמה יצחקי)
מגדולי המפרשים)

השרות להלן על רש"י נלקחו ככתבם וכלשונם מהאתר של משרד החינוך מחוז דרום.
עקב חשיבות הערך רש"י. כנאמר "המביא דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם"

רבי שלמה יצחקי, המכונה רש"י, נולד בצרפת. אביו, רבי יצחק, היה גדול בתורה וירא
אלוקים והתפרנס מגידולי ענבים וייצור יין. כבר בילדותו הצטיין רש"י בלימודיו.

כשהיה קטן, למד תורה וגמרא מפי אביו ומפי תלמידי חכמים ורבנים שחיו בעירו. בכל
שנות ילדותו שקד רש"י על לימודיו. כשהיה רש"י בן שמונה עשרה, לאחר שכבר נשא

אישה, לא נמצא לו מורה מתאים שיוכל ללמד אותו תורה וגמרא בעיר שבו היה גר.
רש"י עזב את אשתו ומשפחתו, ונדד לגרמניה, למרכזי תורה הגדולים בתקופתו. שם

ישב שמונה שנים ולמד תורה מפי גדולי הדור וחכמיו. כבר בשנות לימודיו ונדודיו החל
רש"י לכתוב את פירושו לתורה, לנביאים, לכתובים ולגמרא. רש"י עמל הרבה על

שני פירושו לתנ"ך ולגמרא. רש"י העריץ את רבותיו, כיבד אותם, והודה להם מאוד
על כל מה שלמד מפיהם. רבותיו הכירו בחכמתו ובמידותיו הטובות, וכיבדו אותו

מאוד.

רש"י היה כבן עשרים וחמש כשחזר לעיר הולדתו בצרפת. הוא הקים בה ישיבה גדולה,
ותלמידים רבים מן הארצות הקרובות באו ללמוד בה. שמו של רש"י התפרסם,

ומקהילות רבות שלחו אליו שאלות בענייני תורה ומנהג. פירושי רש"י נודעו בכל
מקום שבו ישבו יהודים. בישיבות בגרמניה, בצרפת ובארצות אחרות התחילו ללמוד

תורה וגמרא עם פירוש רש"י. רש"י נחשב לגדול פרשני התנ"ך והגמרא ולידען גדול
בהלכה. דורות רבים בעם ישראל מתחנכים על פירוש רש"י עד היום הזה. פירוש רש"י

ידוע כפירוש קצר, מדוייק וברור, וכל חומש שמודפס כיום מודפס עם פירוש רש"י.
רש"י זכה לכבוד רב גם מן הפרשנים הגדולים שקמו אחריו, והם כינו אותו "רבן של

ישראל", "ראש המפרשים" ו"פרשנדתא".

הרמב"ן (רבי משה בן נחמן), מכנה את רש"י "המנורה הטהורה". על פירוש רש"י כותב הרמב"ן: "לו משפט הבכורה", כלומר: פירוש רש"י הוא הראשון והחשוב מכל הפירושים. רש"י לא התפרנס מרבנות, אלא מעבודת הכרם ויצור היין, כמו אביו. את רוב זמנו הקדיש לתלמוד תורה ללמוד וללמד. לרש"י היו שלוש בנות. שתיים מבנותיו נישאו לתלמידי חכמים, שילדו לו נכדים שגם הם היו גדולים בתורה. נכדיו שהתפרסמו בזכות חכמתם בתורה הם הרשב"ם רבנו שמואל בן מאיר, ורבנו תם רבנו יעקב בן מאיר.

בימי זקנתו של רש"י באו ימים רעים על ישראל. גזרות קשות נגזרו על היהודים, וקהילות גדולות וחשובות נחרבו. בתקופה זו, כתב רש"י פיוטים (שירי תפילה) ובהם הביע צער רב על חורבן הקהילות ועל הציפייה לגאולה. בסוף ימיו היה רש"י חולה וחלש. ייסוריו גברו עליו, והוא נפטר בגיל 65 שנים. (עד כאן הציטוט מהאתר)

ידוע הסברו של רש"י על הפסוק הראשון התורה. "בראשית ברא אלוקים"

נשאלת השאלה מדוע התורה שלכאורה ספר מצוות מספרת לנו את כל קורות חייהם של האבות, מדוע לא התחילה התורה במצווה הראשונה שלנו כעם והיא מצוות קידוש החודש והמצוות הקשורות בחג הפסח (כפי שמסופר בספר שמות בעת יציאת מצרים). על כך עונה רש"י שהסיבה שהתורה התחילה בכל אותם סיפורים היא: שלא יבואו אומות העולם לעם ישראל ויגידו לו שהוא גזלן שלקח ארץ שלא מגיעה לו וכבש שטחים של עם אחר (מוכר במקצת!!). או בלשון רש"י "שלא יבואו אומות העולם ויגידו ליסטים אתם ליסטים שכבשתם ארץ גויים" באה התורה ומספרת לנו ולכל העולם (כידוע התנ"ך הינו הספר הנפוץ והמוכר ביותר בעולם) שארץ ישראל אכן שייכת לעם ישראל על בסיס ההבטחות (המופיעות בספר בראשית) שנתן בורא העולם לאברהם יצחק ויעקב. אקטואלי גם בימים אלו שישנם אנשים (וגם מתוכינו) שלא מבינים ומכירים בזכותינו על ארץ ישראל

כ"ט תמוז ת"ש 4.8.1940 – נפטר זאב ז'בוטינסקי

זאב ז'בוטינסקי, נולד ברוסיה למשפחה מסורתית אשר הקפידה על זיקה לשפה העברית ואף שכרה מורה פרטי עבורו. בגיל צעיר החל ז'בוטינסקי בכתיבה עיתונאית וזכה להצלחה. לאחר הפרעות ביהודי העיר קישינייב בשנת 1903 הצטרף ז'בוטינסקי

להסתדרות הציונית. במלחמת העולם הראשונה יזם עם יוסף טרומפלדור את הקמת הגדודים העבריים שלחמו לשחרור ארץ ישראל מן השלטון הטורקי. בשנת 1920 עמד בראש ההגנה בירושלים בזמן הפרעות באפריל. הוא נעצר על ידי הבריטים באשמת נשיאה בלתי חוקית של נשק ונשפט ל 15 שנות מאסר. ואולם גזר הדין בוטל לבסוף.

בשנת 1923 הקים את תנועת הנוער בית"ר (ברית יוסף טרומפלדור) ובשנת 1925 התפטר מההסתדרות הציונית בטענה שמנהיגיה מסכימים בשתיקה עם מדיניות הספר הלבן של ממשלת בריטניה. הוא קרא לפעילות מדינית תקיפה נגד בריטניה במטרה להקים מדינה יהודית בארץ ישראל השלמה על שתי גדות הירדן. לשם כך הקים את הצה"ר (ההסתדרות הציונית הרוויזיוניסטית) שדגלה בהתנגדות גורפת לבריטים ובעידוד עליה מאירופה. נוסף על פעילותו כמנהיג ציוני, עשה ז'בוטינסקי רבות לתחיית השפה העברית, והקים רשת בתי ספר עבריים – "תרבות". הוא שלט בשפות רבות וכתיבתו כללה שירים, סיפורים, רומנים וספרי ביוגרפיה בעברית, בידיש ברוסית ובאנגלית. ז'בוטינסקי התיישב בארץ ישראל בשנת 1928 אך חי בה רק שנתיים. בשנת 1930 יצא לביקור בחו"ל, ולא הורשה לחזור לארץ בגלל עמדותיו העוינות כלפי שלטונות המנדט הבריטי.

למרות שז'בוטינסקי לא היה איש דתי הוא מצא בחוקי התורה ובתנ"ך כולו את הבסיס הרעיוני לחוקי המדינה שבדרך. בכתביו אנו מוצאים את הזיקה לשלש מצוות עיקריות בתורה והם מצוות ה"שבת" על כל משמעויותיה החברתיות ביחס למנוחת עובדים שכירים וכן כל מערכת בתשלומים לעובד שכיר, אי הלנת שכר "לא תלין פעולת שכיר, ביומו תתן שכרו" שבמסגרת מצווה זו ראה ז'בוטינסקי את התשתית ליחסי עובד מעביד. מצוות "פאה" (מצווה המחייבת את בעלי השדות להשאיר תבואה לעניים). לפי פרשנותו של ז'בוטינסקי, החוק המקראי הקשור לפאה הוא הבסיס לחקיקה הסוציאלית המודרנית "ממס הכנסה ומס הירושה ועד הסיוע למחוסרי עבודה". ומצוות היובל כדי למנוע שבחברה יהיו בעלי נדל"ן עשירים. זאב ז'בוטינסקי נפטר בניו יורק בשנת 1940 כשבצוואתו ביקש להיקבר בארץ ישראל לאחר שהמדינה תקום ולאחר היתר ממדינת ישראל הריבונית ואכן, עשרים וחמש שנה אחר כך, בשנת 1965 הועלו עצמותיו ארצה ונטמנו בהר הרצל לאחר שראש הממשלה לוי אשכול שינה החלטה קודמת של דוד בן גוריון בנושא.

א' אב תשס"ו 26.7.2006 – רס"ן רועי קליין נהרג כשנשכב על רימון כדי להציל את חבריו

מתוך האתר שהוקם לזכרו של רס"ן רועי קליין ה' ייקום דמו

[/http://www.roiklein.co.il](http://www.roiklein.co.il)

בא' באב התשס"ו 26 ליולי 2006 נפל רס"ן רועי קליין בקרב עקוב מדם שנערך בעיירה בינת ג'בל שבדרום לבנון יחד עם עוד 7 מחייליו. רועי קליין, סמג"ד גדוד 51 של גולני נפל על קידוש השם עת זינק על רימון יד כדי להגן בגופו על חייליו תוך קריאת "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד". במעשה גבורתו זה הציל את חייליו. ועל כך הוענק לו עיטור העוז. מרכיבי אישיותו של רועי הם שהפכו אותו לגיבור עוד בחייו יושר, צניעות וחוכמה. רועי היה איש משפחה למופת, בעל מסור ואב אוהב לשני בניו. הוא היה לוחם ללא חת, מפקד מוערך, תלמיד חכם, איש חסד אשר עם ישראל וארץ ישראל היו יקרים מאוד לליבו. רועי נקבר בהר הרצל ביום הולדתו ה- 31 ב' באב. רועי יצא לקרב באומץ לב תוך אחריות פיקודית על חיי חייליו. עת ראה את הרימון מתגלגל לכיוונו ולכיוון חייליו, מתוך שלמות והכרה מלאה עשה מעשה אשר הפכו לגיבור גם במותו. החינוך, הערכים, קדושת החיים – הם אלו שהופכים את רועי לסמל ולגיבור. רועי בצניעותו לא היה מסכים לשמש כסמל אך אנו חשים כי מוטב שנשתמש בדרכו לשם המטרות בהן האמין. אתר זה הוקם כדי להביא את סיפורו של רועי ומי שהיה בחייו ומוקדש לזכרו.

על מעשה זה קיבל רועי קליין את עיטור העוז וכך נאמר:

רב-סרן רועי קליין ז"ל: הראה דבקות במשימה, אחריות, דוגמה אישית ורעות.

תיאור המעשה:

בתאריך א' באב התשס"ו (26 ביולי 2006) נתקלה פלוגה ג' של גדוד 51 בעשרות רבות של מחבלים במרחב בנת ג'בל. במהלך הקרב, שנערך בשטח נחות, נהרגו שבעה מלוחמיה, ובכללם – הסמ"פ ואחד המ"מים, ונפצעו 24 לוחמים, ובהם המ"פ ומפקדים אחרים.

סגן מפקד הגדוד, רס"ן רועי קליין, חבר לכוח החוד הפלוגתי מששמע כי המ"מ, מפקד הכוח הקדמי, נפגע וכי בכוח שנכנס לשטח השמדה יש הרוגים ופצועים. רס"ן קליין רץ קדימה תוך כדי לחימה ופיקד על הקרב מלפנים. הוא פקד על הלוחמים להשיב אש, חילק גזרות ומשימות ועסק בחילוי הנפגעים משדה הקרב – הכול תחת אש עזה של

מקלעים ורימונים. כשזיהה רס"ן קליין כי המ"מ פצוע קשה, התקדם לעברו והורה לחיילים שסבבו אותו לירות לעבר המחבלים הנמצאים מעבר לחומה. לאחר העלאת המ"מ על האלונקה, נזרק רימון מעבר לחומה. לאחר העלאת המ"מ על האלונקה, נזרק רימון מעבר לחומה והתגלגל סמוך לאלונקה באופן שסיכן את כל הלוחמים שבקרבתו, כולל הפצוע. רס"ן קליין הגן בגופו על חייליו מפני הרימון והוא נהרג וקריאת "שמע ישראל" בפיו.

רב סרן רועי קליין ז"ל הראה במעשיו רוח לחימה, יוזמה, קור-רוח ואומץ לב עילאי תחת אש.

על מעשה זה הוענק לו : עיטור העוז

מעשהו האמיץ של רס"ן רועי קליין מצטרף לאירוע דומה של טוראי נתן אלבו ז"ל בתיאור המעשה נכתב: ביום 11/2/54 עסק טוראי אלבו בפירוק רימונים, תוך כדי כך הופעל אחד מהם בהשגיוחו בסכנה הצפויה לחבריו, שנמצאו בקרבת מקום, התרחק מהם בריצה כשהרימון בידיו והשליך עצמו על הרימון.

א' אב תש"ג 2.8.1943 – פרץ המרד במחנה ההשמדה טרבלינקה

מחנה השמדה טרבלינקה היה אחד משלושת המחנות שהופעלו במסגרת 'מבצע ריינהרד'. מבצע ריינהרד היה מבצע השמדתם של יהודי החלק המרכזי של פולין. במסגרת המבצע נרצחו 1,700,000 בני אדם, רובם המוחלט יהודים, מתוכם למעלה מ-700,000 יהודים. הגרמנים קראו למבצע על שם ריינהרד היידריך (יימח שמו), ראש המשטרה הנאצית החשאית ומארגן ועידת ואנזה שבה גובש "הפתרון הסופי". המחנה נבנה ואורגן בצורה שהיהודים שהובאו למקום לא חיו יותר ממספר שעות. מייד ברגדתם מקרונות הרכבת הועברו לאזור בו התפשטו ומייד הובלו לתאי הגזים. בנוסף לגרמנים הוחזקו במחנה אוקראינים כשהידוע והאכזרי שבהם היה "איוון האיוס" שנתפס לפני שנים בארצות הברית מסתתר בזהות בדויה – ג'ון דמניוק אשר הוסגר לישראל והועמד למשפט פומבי, הוא שוחרר לאחר שלא היה הסכמה וודאית לגבי זהותו והוחזר לארצות הברית.

בנוסף היו במחנה מאות יהודים שנאלצו לסייע בהאצת האנשים המובלים למוות, במיזן הבגדים והחפצים ובשירותים שונים. המחנה החל לפעול ביולי 1942 ופעל

מספר חודשים וכל יום נרצחו אלפי יהודים. שיא ההשמדה היה בחודשים ספטמבר-אוקטובר 1942 בתקופה זו היו לעתים מגיעים בממוצע למחנה עד שלושה משלוחים ביום, ומספר הנרצחים ביום כזה יכול להגיע ל-10,000-13,000 ומעלה איש. היו ימים שבהם פעלו תאי-הגזים אף בלילה, והושמדו עד 20,000 איש ביממה. (עשרים אלף!!!!)

השמדת ההמונים בטרבלינקה נמשכה עד אפריל 1943. לאחר אותו תאריך הגיעו משלוחים מעטים בלבד. המחנה טרבלינקה סיים את תפקידו. בסוף פברואר-תחילת מרס 1943 ביקר הינריך הימלר בטרבלינקה ובהתאם להוראותיו החלו במבצע שריפת הגוויית של הנרצחים. קברי ההמונים נפתחו, גוויית הנרצחים הוצאו ונשרפו במדורות ענקיות. העצמות רוסקו לחתיכות ונקברו שוב עם האפר בבורות הקבורה הקודמים. מבצע השריפה וטשטוש העקבות נמשך עד סוף יולי-תחילת אוגוסט 1943, וכאמור, הועסקו בו האסירים היהודים. עם השלמת שריפת הגוויית עמד מחנה טרבלינקה להיסגר בסתיו 1943. במחנה טרבלינקה הושמדו כ-870,000 יהודים

כשהבינו עובדי הכפייה שזמנם אוזל התארגנו למרד כנגד הגרמנים. התכנית הייתה להוציא נשק ממחסן הנשק ולחלקו לקבוצות, להתפרס באזור התקיפה ולחסל את הגרמנים, שיבואו לבית המלאכה. לאחר מכן לתקוף את השומרים, לפוצץ את המחנה, לנתק את חוטי הטלפון ולברוח מן המחנה לכיוון היערות. המרד נקבע ל-2 באוגוסט 1943. בתאריך שנקבע התנהל הכל כשורה עד לשעות הצהריים. בעזרת מפתח משוכפל הצליחו האסירים להוציא נשק מהמחסן ולחלקו לקבוצות. לפתע הופיע אחד הגרמנים ליד בתי המלאכה והחל חוקר את אחד האסירים. כדי למנוע את גילוי המרד, הגרמני נורה ובכך ניתן האות, מוקדם מדי, למרד. האסירים פרצו לעבר הגדרות. כמחצית מבין הבורחים נהרגו בחילופי האש, כמה עשרות העדיפו להישאר במחנה וכ-400 אסירים ברחו לכיוון היערות. הגרמנים הקיפו את האזור והצליחו לתפוס רבים מבין הבורחים. כ-70 איש הצליחו לשרוד. לאחר המרד חיסלו הגרמנים את מחנה טרבלינקה סופית.

א' אב תשכ"ח 26.7.1968 – קציני צה"ל: גדי מנלה ואריק רגב נפלו בעת
מרדף אחר מחבלים

שני קציני צה"ל, גדי מנלה ואריק רגב נהרגו לאחר מרדף אחר חוליית מחבלים שחדרה לישראל מכיוון ירדן. (מרדף הג'פטליק, איזור במרכז בקעת הירדן, ליד גשר אדם (דמיה)). על שםם הוקם בבקעת הירדן על ידי תנועת ההתיישבות של בית"ר הישוב ארגמן (אריק רגב גד מנלה), איזור זה של בקעת הירדן נקרא בשם "ארץ המרדפים" על שם פעילות צהל הרבה במרדף ואיתור מחבלים אשר כוונתם היתה לפגוע בישראלים.

מרדף נוסף ידוע היה "מרדף המערה" בו במהלך מרדף אחרי מחבלים הסתתרו המחבלים במערה מאחורי משפחה מקומית כאשר בפתח אחת המערות ישבה אישה בדואית והניקה את תינוקה. מפקד הכוח שאל אותה אם ראתה אנשים בסביבה והיא הגיבה בשלילה הכוח פנה להתרחק מהמערה כשלפתע נורתה אש אל גבם של החיילים אשר השיבו מיד באש ולאחר זמן קצר הסתיים הקרב. בסריקת המערה נתגלו שבעה מחבלים הרוגים ומחבל נוסף נכנע ונלקח בשבי. לכוחותינו היו שלושה הרוגים: רס"ן חנן סמסון (על שמו מחנה חנן בכניסה ליריחו), רס"ן יוסי קפלן וסמל בועז

ד' אב תחילת בניית חומות ירושלים בימי נחמיה, בראשית שיבת ציון בעקבות חורבן בית המקדש הראשון בשנת 586 לפני הספירה, הוגלתה ממלכת יהודה לבבל, שבה ביססו הגולים את חייהם החברתיים והתרבותיים. עם כיבוש בבל על ידי הפרסים, כ 50 שנה לאחר חורבן הבית, הכריז כורש מלך פרס, בשנת 538 לפני הספירה כפי שכתוב בספר עזרא (פרק א' פסוק ב') "כֹּה אָמַר, כֹּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס כֹּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ, נָתַן לִי ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם; וְהוּא פָקַד עָלַי לְבָנוֹת לוֹ בַּיִת, בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה. מִי בָכֶם מִכָּל עַמּוֹ, יְהִי אֱלֹהֵיו עִמּוֹ, וְיַעַל, לִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה; וַיְבִן, אֶת בֵּית ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא הָאֱלֹהִים, אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם" ואולם לא היתה היענות גדולה מצד היהודים ואלפים בודדים מימשו הזדמנות זו. ביניהם היו עזרא הסופר ונחמיה שעלה מספר שנים לאחר מכן.

עזרא עלה לירושלים בא' בחודש אב, בשנת 457 לפני הספירה וזאת לאחר מסע מבבל לירושלים שנמשך כארבעה חודשים – מחודש ניסן ועד חודש אב. עם עזרא עלו כאלף וחמש מאות איש. (סמלי הוא שיציאת עזרא והיהודים אשר עימו היתה בחודש

ניסן, הוא חודש יציאת מצרים ושהגעתם לירושלים היתה בחודש אב שהוא חודש החורבן) עזרא הגיע לירושלים עם כתב מינוי מהמלך שבו קיבל ייפוי כח להנהיג את יושבי הארץ ולמנות שופטים ודיינים. ואכן עם הגיעו חידש עזרא "אמנה" בין עם ישראל לבין הקב"ה על בסיס כל הבריתות שנכרתו בעבר. אמנה זו היתה בעצם קבלת "החוקה" – חוקת התורה על חיי היומיום של בני ישראל. עזרא גם תיקן מספר תקנות כמו קריאת התורה בימי שני וחמישי, הלכות צניעות ועוד. ואולם הנושא העיקרי שעזרא התעסק בו היה נושא איסור נישואי תערובת, איסור על לקיחת נשים נוכריות. הסיבה (כאז, כך היום) היתה למנוע התבוללות וליצור רצף חיים יהודי על תורת ישראל אשר אוסרת על נישואי תערובת. עזרא שם דגש על הצד הרוחני. משלים לצד זה היה נחמיה.

נחמיה היה שר המשקים של מלך פרס ולאחר ששמע מה מתרחש בארץ "ובייחוד מה קרה לחומת העיר קיבל החלטה לבוא ולהנהיג שינוי, "וַיֹּאמְרוּ, לִי הַנְּשָׂאִים אֲשֶׁר נִשְׂאָרוּ מִן הַשְּׂבִי שָׁם בְּמִדְיָנָה, בְּרָעָה גְדֹלָה וּבְחִרְפָּה; וְחֹמַת יְרוּשָׁלַם מִפְּרָצָתָהּ, וְשַׁעְרֶיהָ נִצְתוּ בְּאֵשׁ הוּא הַתְּפֹלֵל לְקַבְּ"הּ וְלֵאחֶר מִכֵּן נִיצַל אֶת הַהִזְדַּמְנוּת וּבְשִׂיחָה עִם הַמֶּלֶךְ בִּיקֶשׁ מֵהַמֶּלֶךְ לְשַׁלּוּחַ אוֹתוֹ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל עִם כְּתָב מִיָּנוּי וְיִפְּוֵי כַח. בְּנוֹסָף, שוֹלַח הַמֶּלֶךְ עִימוֹ צְבָא קַטָן "שְׂרֵי חַיִּיל וּפְרָשִׁים". עֵיקַר פְּעוּלָתוֹ שֶׁל נַחְמִיָּה הִיְתָה לְהַפּוֹךְ אֶת יְרוּשָׁלַם לְעִיר הַמְּעַנִּיקָה בִּיטְחוֹן לְתוֹשְׁבֵיהָ וּלְהִיּוֹת מִרְכּוּזָה שֶׁל אֶרֶץ יְהוּדָה. לְצוּרֶךְ כֵךְ הַחֲלִיט נַחְמִיָּה עַל בְּנֵיית חוּמָה מְסִיבִית לְיְרוּשָׁלַם. פְּעוּלָה זוֹ נִמְשְׁכָה 52 יוֹם !!! בְּפְעוּלָה זוֹ הִתְגַּלָּה נַחְמִיָּה כְּאִישׁ לּוֹגִיסְטִי וּבִיצוּעִיסְט וְכֹל זֹאת תוֹךְ כְּדֵי הַתְּמוּדְדוֹת עִם יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ הַזֵּרִים (הַשׁוּמְרוֹנִים) אֲשֶׁר נִיסוּ לְחַבֵּל בְּבִנְיֵית הַחוּמָה. נַחְמִיָּה בָּנָה מְעַרֵךְ שְׁמִירָה עַל הַבְּנָאִים וְכֵן הַבְּנָאִים עִצְמָם נִשְׂאוּ עֲלֵיהֶם כְּלֵי נֶשֶׁק

סיבה נוספת לבניית החומה הייתה לתת את האפשרות לקיים את יום השבת כהלכתו. נחמיה לא ראה בעין יפה את פעילות המסחר בשבת "בַּיָּמִים הַהֵמָּה רָאִיתִי בִּיהוּדָה דְרָכִים גְּתוֹת בְּשַׁבָּת וּמְבִיאִים הָעֲרָמוֹת וְעַמָּסִים עַל הַחֲמָרִים וְאַף יַיִן עֲנָבִים וְתַאֲנִים, וְכֹל מִשָּׂא, וּמְבִיאִים יְרוּשָׁלַם, בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת; וְאַעִיד, בַּיּוֹם מְכָרָם צִיד. וְהַצֵּרִים יֵשְׁבוּ בָהּ, מְבִיאִים דָּאָג וְכֹל מְכָר; וּמוֹכְרִים בְּשַׁבָּת לְבָנֵי יְהוּדָה, וּבִירוּשָׁלַם" וכדי להילחם בתופעה זו הוא מנע מאנשי המסחר להגיע לירושלים בימי השבתות והחגים. "וּמִנְעָרֵי, הָעַמְדָּתִי עַל הַשַּׁעְרִים לֹא-יָבֹא מִשָּׂא, בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת. וַיְלִינוּ הָרִכָּלִים וּמְכָרֵי כָל-מְמָכָר, מִחוּץ לְיְרוּשָׁלַם" מעניין כיצד היה נחמיה אוכף את ("חוק שעות עבודה מנוחה") לאחר

שנחמיה סיים לבנות את החומה התברר שהאוכלוסייה הנמצאת בירושלים בתוככי החומה הינה מועטה ולכן הוציא מנשר לכל הארץ ובה דרש שכל מנהיגי העם ונכבדיו יתיישבו בירושלים ובנוסף דרש שכל אדם עשירי יעלה לגור בירושלים בצורה זו טרם רבות לביסוסה של ירושלים כעיר החשובה ביותר בארץ. כמו כן הוא פעל לצמצום הפער בין עשירים לעניים על ידי שמיטת חובות והקלות במיסים.

ה' אב תשכ"ט 20.7.1969 – פשיטת כוחות צה"ל על האי גרין שבים סוף מטרת המבצע היתה להשמיד את כוחות התותחנים המצריים אשר הפגיו ללא הפסק את כוחותינו שבאי סיני. שם המבצע היה "בולמוס" הכח היה מורכב מלוחמי קומנדו ימי ולוחמי סיירת מטכ"ל. בתחילת המבצע יצאו אנשי הקומנדו בסירות גומי ולאחר מכן שחו לעבר היעד על מנת שלא יתגלו. לאחר שהתמקמו בנקודות המיועדות התפצל הכח. חוליה אחת פרצה למבצר והחוליה השניה ארבה לכוחות המצרים. לאחר תקיפת הקומנדו הימי, פרצו לוחמי סיירת הצנחנים, שהגיעו בסירות גומי ופנו לטיהור החצר הפנימית והחלו לפוצץ מצבורי תחמושת. הפעולה נמשכה כ- 50 דקות ובשעה 02:50 לפנות בוקר, עזבו הלוחמים את האי תוך כדי שהם מפעילים את מטעני החבלה. לאחר כרבע שעה נשמעה התפוצצות אדירה והמבצר התפוצץ. במהלך ההשתלטות נפגעו מספר לוחמים. הדרך חזרה הייתה קשה היות והמצרים החלו להפגין את אזור הפעולה כאשר גלים גבוהים התרוממו מפגיעת פגזים, אחת הסירות נפגעה מרסיסים וטבעה, המסוקים שבכוח משו את הלוחמים ששהו במים תחת אש נ"מ כבדה. במבצע נהרגו 6 לוחמים ונפצעו 11 כשלמצרים נהרגו כ- 80 חיילים. בין הלוחמים היו עמי איילון (לימים מפקד השייטת, מפקד חיל הים וראש השב"כ) אשר קיבל את אות הגבורה על פעילותו במבצע. מפקדי המבצע היו סא"ל זאב אלמוג (לימים מפקד החיל) וסא"ל מנחם דיגלי מפקד סיירת הצנחנים

המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רוניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבי, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת שבת שלום ומבורך
שמעון תורג'מן

סדרת פרסומי "גמ"ח תורג'מן"

בנושא מעגל השנה ומעגל החיים של האדם היהודי:

1. פנינים לשבת גליון שבועי בפרשת השבוע וחגים בדוא"ל למנויים.
2. ברית מילה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים בנושא הברית ו"ברית יצחק" כולל קריאת התיקון מחולק ל 10 קוראים.
3. פדיון בן חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא הפדיון.
4. זבד הבת חוברת אישית מזכרת לתינוקת ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא זבד הבת.
5. חלאקה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה מנהגים, תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא ה"חלאקה".
6. בר מצווה חוברת אישית מזכרת לבר המצווה ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בר מצווה".
7. בת מצווה חוברת אישית מזכרת לבת המצווה ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בת מצווה".
8. נישואין חוברת אישית ובה הדרכה לבני הזוג ובה תפילות וברכות, תוכנית לוגיסטית לאירגון החתונה כולל לוי"ז מפורט כולל הנחיות לרישום ברבנות, טיפים לבחירת האולם, הקייטרינג, התזמורת הצלם ויתר בעלי המקצוע וכן תוכנית להכנת תקציב לאירוע וניהול ההזמנות והמזמנים, מתנות ועוד. וכן טיפים שונים לניהול האירוע.
9. חנוכת בית חוברת אישית מזכרת למשפחה ובה מנהגים, הלימוד מחולק, ל-10 קוראים תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט טקס "חנוכת הבית".
10. אזכרות: חוברת תפילה וזכרון לעילוי נשמת המנוח/ה כולל פרקי תהלים ומשניות המותאמים לשם הנפטר/ת וכן דברי זכרון, קווים לדמותו/ה ותמונתו/ה של המנוח/ה.

רחוב הגפן 22, ת"ד 1601, חשמונאים 73127
 טלפון: 08-9761519, פקס: 08-9761010
 ני"ד: 050-5333949
 דוא"ל: h-tourjy@smile.net.il

